

JAARBOEK 2022

VERENIGING HEEMKUNDE
OOTMARSUM EN OMSTREKEN

*Heemkunde
Ootmarsum*
sinds 1966

INHOUD

VOORWOORD	
DE SCHAT VAN ONS LEVEN	1
DE OOTMARSUMSCHE IJSCLUB	14
EEN GIDS VOOR DE TOERIST	24
STEENFABRIEK SCHOLTEN OP DE KUIPERBERG; DEEL DRIE	29
HERINNERINGEN AAN HENK EWEG	39
DE TITUS BRANDSMASTRAAT	41
DE HUMOR NIET VERGETEN	44
'N PRÖATKE MET BENNIE HEISTERKAMP	46
VERVLOGEN TIJDEN	55
HERINNERING AAN CHRIS VELTHUIS	61
KLOOTSCHIETERSVERENIGING OUD OOTMARSUM 1962-2022	64
SCHOORSTENEN	73
DE MEREL	78
HET STATION DAT ER NOOIT KWAM	83
JOHAN BARTHOLD JONGKIND	90
EEUWFEEST ZUSTER HULSHOF	95
WIE WOONDE WAAR	100
KRONIEK 2021	104

VOORWOORD

Het zijn moeilijke maanden geweest voor ons als redactie van dit 39e jaarboek. Dat heeft niets te maken met het verzamelen van de artikelen voor deze uitgave, want die stroomden weer ouderwets binnen. Nee, tijdens de samenstelling van deze uitgave moesten we, meer dan anders, onze kaken stijf op elkaar houden. In de achtertuin van Ootmarsum voltrok zich iets heel bijzonders. Gerben ten Buuren en zijn maat Martin van der Beek zagen jarenlange zoektochten met hun detectors bekroond met een schatvondst, die zeldzaam is voor Nederland. Ootmarsummer Gerben hield een dagboek bij en dat is bewerkt in dit Jaarboek. Een uniek document en als redactie zijn wij oprecht trots dat we dit artikel met alle ins en outs in dit Jaarboek mochten opnemen. Daar blijft het niet bij, want ook in deze editie hebben de schrijvers prachtige, gevarieerde bijdrages aangeleverd. Hebt u zich ooit wel eens afgevraagd waarom Ootmarsum geen station heeft? Die vraag wordt door Rob Meijer uit de doeken gedaan. Een klein spoortje heeft er ooit gelopen op de Kuiperberg. Dan hebben we het natuurlijk over de lorries van de steenfabriek. Stijn Scholten is de auteur van dit verhaal en ook volgend jaar is hij met het vierde deel van de partij. We staan weer eens als vanouds op de schaats. Tevens krijgen we een inkijkje hoe de toerist in Ootmarsum al in 1917 werd geïnformeerd. Vanuit de boezem van de jubilerende klootschuttersvereniging Oud Ootmarsum geeft voorzitter Henk Heerink alvast een schot voor de boeg over de historie van deze ambitieuze club. In Lattrop heeft de daar geboren Jongkind een prominente plaats gekregen, maar de latere kunstschilder heeft ook raakvlakken met Ootmarsum. Dat geldt ook zeker voor zuster Hulshof. Ze is in de Siepelstad geboren en getogen, maar liet in haar werk, vol naastenliefde, een onuitwisbare indruk achter in onder meer Kenia. Schoorstenen in een Jaarboek, het kan en is nog interessant ook. Een interessante en markante persoon is Bennie Heisterkamp, want hij is de hoofdrolspeler in het 'Pröätke'. Samen met zijn ouders en broer Gerhard is hij de grondlegger van een transportbedrijf waar Ootmarsum alleen maar trots op kan zijn. Een nieuwe rubriek is om straatnamen te duiden en als eerste wordt de Titus Brandsmastraat vanuit meerdere invalshoeken onder de loep genomen. Een rubriek met foto's mag niet ontbreken en ook alle andere artikelen zijn voorzien van foto's, die de herinneringen levend houden. De natuur blijft, dankzij de Vogelwerkgroep, in iedere uitgave terugkeren. Net als de humor trouwens.

Vreugde en verdriet liggen, zoals altijd, dicht bij elkaar. Het afgelopen jaar hebben we als Ootmarsum en als redactie afscheid moeten nemen van twee schrijvers, die decennia lang hun bijdragen hebben geleverd aan de Jaarboeken van de heemkunde. Chris Velthuis en Henk Eweg blijven verbonden met ons stadje. Zij hebben hun verhalen en herinneringen opgeschreven en dat is voor altijd vastgelegd. Met een postuum eerbetoon hebben we deze Siepels in deze editie een blijvende plek gegeven. Om nooit te vergeten!!!

VEEL LEESPLEZIER NAMENS DE REDACTIE:

Anne-Marie Heisterkamp
Rosalien Krabbe
Ine Hulsman
Peter Baanstra

FOTO: BCL ARCHEOLOGICAL SUPPORT DOOR MIKKO KRIEK

Merovingisch goud op het Springendal. Het kan niet anders dan een unieke vondst zijn, die Gerben ten Buuren en Martin van der Beek met hun metaaldetectors hebben gevonden. In komkommertijd besluiten ze om in de nabijheid van de Paardenslenkte te zoeken. Staatsbosbeheer heeft daar rigoureus gekapt en dus leek het hen een geschikte plek om naar 'schatten' te zoeken. Dat bleek achteraf een voltreffer, want ze vonden daar de schat van hun leven. In het dagboek dat Gerben ten Buuren heeft bijgehouden wordt nagenoeg van dag tot dag de enorme impact van deze vondst steeds duidelijker.

Woordje vooraf

Al enige jaren besteed ik samen met Martin van der Beek veel tijd aan mijn grote passie: zoeken met de metaaldetector. Het geeft aan de ene kant rust en aan de andere kant spanning, maar het is vooral genieten. In het voorjaar van 2019 vond Martin, op een paar kilometer afstand van mijn woonplaats Ootmarsum, een stukje uit de vroege middeleeuwen. Drie jaar later bleek dat stukje het begin van een echte goudschat! Iets waar iedere zoeker van droomt. Het is echt uniek wat we hebben mogen vinden, niet alleen voor Nederland, maar zelfs daarbuiten. Martin en ik zijn blij dat we dit nu naar buiten mogen brengen. Het is in Nederland 'wereldnieuws' en wat vind ik het zelf waardevol dat het ook in het Jaarboek van de Heemkunde verschijnt. Langs deze weg wil ik iedereen bedanken, die Martin en mij hebben geholpen om deze vondst, op een steenworp afstand van Ootmarsum, te laten groeien tot deze schat.

Merovingisch goud in Hezingen

Met mijn maat Martin van der Beek trek ik er dus regelmatig met onze metaaldetectors op uit om heerlijk uit te waaien. Uiteraard proberen we steeds 'iets' te vinden. Nagenoeg ieder weekend zoeken we naar geschikte plekken. Ook in deze aprilmaand in het jaar 2019. De locaties zijn beperkt, omdat de boeren de akkers hebben ingezaaid. Dan is het komkommertijd en kruimelwerk. We overleggen onder een kop koffie en besluiten om op het Springendal te zoeken.

Gerben en Martin op de plek waar het allemaal begon

Daar is behoorlijk gekapt en graafmachines hebben de toplaag afgegraven. Tractoren lieten behoorlijke sporen achter en dus kunnen we met onze metaaldetectors de 'aangebrachte schade' niet verergeren.

Mijn zoekmaat en ik besluiten om op het Springendal, tegenover de Paardenslenkte, een poging te wagen. Tegenvallende vondsten in de eerste uurtjes zorgen voor een wegebbend enthousiasme. Verdwaalde leeuwcentjes, wat knooppjes en een zilveren dubbeltje van Wilhelmina brachten ons niet in extase. We lopen langzaam naar elkaar toe en dan vindt Martin een oud, niet helemaal compleet muntje. Maar...dan is er ineens dat kruisje dat we zien als we het muntje op één van onze opgevouwen handen leggen. Een blik van herkenning: dit muntje kan wel eens uit Dorestad komen.

Thuis op internet komen we er al snel achter dat het wel een heel bijzonder exemplaar is. Een gouden tremissis van Dorestad (525-724 na Chr.). Zelden kom je ze tegen en in Twente al helemaal niet. Wat een mazzelkont die Martin.

Het eerste gevonden muntje uit Dorestad

De dagen erna spookt het regelmatig door onze hoofden waarom dit muntje daar lag. Zouden er Merovingers in de buurt hebben gezeten? Ligt er misschien nog ergens een-tje? Die kans is klein, heel klein. Ik ken slechts een aantal gevallen waar er meerdere zijn gevonden. Maar goed, wie niet waagt... En dus gaan we regelmatig nog eens terug naar die plek, echter zonder resultaat.

Het is inmiddels dinsdag 14 mei. Ik app Martin op mijn werk, dat ik tegen de avond nog een rondje wil wandelen met de piepstok. Helaas heeft hij geen tijd. Ik ga toch even, het is immers prachtig weer. Ik besluit om zo'n 100 tot 150 meter van de plek waar Martin het muntje vond eens wat rond te struinen.

Amper 15 minuten, nadat ik bezig ben, krijg ik een matig signaal. Toch maar even graven en plots fonkelt er een prachtige gouden tremissis tussen mijn vingers! Precies hetzelfde muntje als dat van Martin en nu... compleet. Met trillende handen maak ik een foto en app deze snel naar hem toe. Man, wat ben ik blij met deze topper. Ik draai even een sjekkie om tot rust te komen en loop vijf meter verder. Alweer een niet al te best signaal. Dezelfde Virtual Desktop Infrastructure, VDI-waarde, op het scherm van de detector, zo rond de 52.

Het zal toch niet? Voorzichtig graaf ik een gaatje en geloof het of niet, maar opnieuw ziet een prachtige tremissis het daglicht. Nummer twee in nog geen half uurtje! Tjonge dit kan niet! Snel maak ik nog een foto en app Martin dat hij misschien toch maar moet komen. Het blijkt dat hij al in de auto zit, hahaha.

Wanneer Martin is gearriveerd staat de teller inmiddels op drie. Ik shake van alle kanten.

Vol ongeloof laat ik hem de drie gouden rakkers zien. Ligt hier een muntschat? Drie stuks zo dicht bij elkaar..

Een gouden tremissis

Ik weet niet precies meer hoe het ging, maar de hectiek, het ongeloof of wat dan ook, hield Martin in zijn greep. Hij had namelijk geen piepstok bij zich. Normaal zit dat ding vast aan zijn lichaam en uitgerekend nu er goud te halen valt, heeft hij de detector niet meegenomen. Ik heb nog een oude Tesoro Cortés bij me en daar kan hij mee zoeken. Lastig wanneer je deze voor het eerst in handen hebt. Wanneer die avond het duister valt, heb ik inmiddels zeven gouden rakkers (zes compleet en een fragment) gevonden en een deel van een gouden bracteaat. Alle munten zijn van hetzelfde type Dorestad. Helaas heeft Martin niet veel gehad aan de Tesoro. Die avond drink ik er een paar bier-tjes op en maken we een afspraak voor de volgende dag.

Zeven gouden rakers en een gouden bracteaat

Een bijna complete bracteaat

Het is vanaf die laatste vondst één en al adrenaline bij ons. De volgende dag lopen we er wéér, want Martin en ik maken elkaar de kop gek. Alleen die pret is al prachtig. Goudstukje negen komt boven de grond en bij de volgende vondst kunnen we onze ogen niet geloven. Een zo goed als complete bracteaat van goud met óók nog eens een afbeelding er op. Dit is echt een supervondst. Zo gaat het nog een tijdje door. Na ons speurwerk, zo om en nabij de hotspot, kunnen we wel concluderen dat alles in een straal van zo'n 25-30 meter is gevonden, zeg maar een cirkel met een diameter van 50 meter. Met uitzondering van vondst nummer één van Martin. Hoe deze daar is terecht gekomen is vooralsnog een raadsel.

Meldingsplicht

We praten veel over onze vondsten. Wat zou het kunnen zijn: een muntschat, een verstopte buit? Misschien ligt er wel een graf van een bijzonder iemand onder...we weten het niet.

Hoe meer we er over spreken, des te meer we tot de conclusie komen dat hier zeker melding van gemaakt moet worden. Pas op dat moment dringt het serieus tot ons door dat we eigenlijk op terrein zoeken waar we geen officiële toestemming voor hebben. Het is immers eigendom van Staatsbosbeheer.

Ondanks dat er nu veel gegraven en gekapt is, mag je er officieel niet zoeken met een detector ook al is het een puinzooi. Dus hoe gaan we hier nu mee om? We willen onze topvondsten niet kwijt, maar ook geen straf oplopen. We betrekken Robbert Velt er in om te bemiddelen. Hij is ook amateurarcheoloog. Dat werpt zijn vruchten af en er wordt contact gelegd met Portable Antiquities of the Netherlands (PAN).

Uiteraard zijn zij ook zeer geïnteresseerd in deze vondst. Dat we officieel geen toestemming hebben, loopt met een sisser af. Omdat we niet te diep hebben gegraven en er netjes melding van hebben gemaakt, wordt onze vondst toch als legaal gekenmerkt. Een bevestiging hiervan is misschien wel als we tijdens één van onze zoektochten een boswachter voorbij zien rijden. Hij zwaait naar ons, maar stapt niet uit...Hij heeft er blijkbaar geen moeite mee dat we daar lopen.

De ene vondst na de andere

Met onze detectors en pinpointers weten we nog heel veel vondsten te traceren. Gouden hangers, nog meer tremisses, een meer kantig bolletje met een pinnetje eraan wat later een zilveren oorpin met Polyedrische kop blijkt te zijn. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) is er inmiddels bij betrokken en ook Staatsbosbeheer (SBB) is op de hoogte gebracht. Ze willen graag weten wat er nu precies is gevonden in aantallen en objecten. In totaal komen we nu op zo'n 30 goudstukjes, variërend van munten, sieraden, bracteaten en fragmenten. Een echte schatvondst dus. We moeten onze monden houden en dat valt echt niet mee. Ook de plaatselijke archeoloog komt nog even om de hoek kijken, niet wetende wat we daar zoal gevonden hebben. Hij loopt er wel vaker om te zoeken naar bewerkt vuursteen. Hij wenst ons succes en zegt nog dat hier niet veel te vinden valt. Hij moest eens weten...

Martin vindt een schoonheid van een munt! Eindelijk ook eens een ander type, want tot nu toe vonden we alleen de Dorestad muntjes. Later zou blijken dat het een Tremissis Rodez is, monetarius Rosolus uit de periode 620-640 na Chr.

Wanneer we Robbert op de hoogte brengen, krijgen we te horen dat hij inmiddels al in een ver gevorderd stadium is met verschillende instanties. Na het doorgeven van onze aantallen gaan er blijkbaar wat alarmbellen rinkelen, want vanaf dat moment krijgen we te horen dat het beter is om niet meer te zoeken. Game over wat betreft het zoeken in eigen beheer. Dit was natuurlijk ook wel een keer te verwachten en moet gerespecteerd worden. We weten immers niet waarom dit juist daar op die plek ligt en om de boel niet te verstoren, willen de instanties graag dat het met rust gelaten wordt.

Op 19 juni 2019 staat er een veldonderzoek op de agenda. Zowel de RCE als PAN en de provinciaal archeologe zijn aanwezig. Ook onze tussenpersoon is van de partij en uiteraard Martin en ik. Met de grootst mogelijke precisie geven we aan waar we wat gevonden hebben en worden de coördinaten ingemeten. We wandelen nog wat over het terrein en het valt me op dat deze mensen oog hebben voor elk stukje steen wat ook maar iets afwijkt van het gewone spul. Uit de Merovingische periode hebben we trouwens in al die tijd nog geen scherp kunnen vinden. Ook op deze dag met professionele ogen lukt dat niet. Er wordt nog een grondboring gedaan.

Tremissis Rodez

Het eerste grote onderzoek

Kenner van Merovingische munten

Arent Pol is de kenner bij uitstek wanneer het gaat om Merovingische munten. Hij had via PAN al vernomen dat er nieuw vondstmateriaal was en hij kende me nog van een eerdere tremissis die ik in 2012 vond. Grappig, hij kent ze allemaal die gouden rakers. Wat is het een enthousiaste kerel en gedreven door die Mero's!! Arent weet ons te vertellen dat de Dorestad munten allen pseudo tremissis zijn. Dit houdt in dat ze niet origineel zijn, maar zeker wel uit die tijd komen. Het zijn dus eigenlijk nabootsing uit die periode. Het leuke is dat ook geen enkele munt hetzelfde is. Veelal is de tekst op de munt verbasterd geschreven, omdat lang niet iedereen in die tijd kon schrijven.

Ook de goudgehaltes variëren nogal. Er zijn zelfs exemplaren waarin 0% goud zit. Dit verklaart ook de 'bolle' tremissis die ik vond. Waarschijnlijk is deze munt van binnenuit aan het eroderen en wordt daarom bol. Goud erodeert namelijk niet.

Kenner Arent Pol onderzoekt de gevonden schatten

Nader onderzoek

Zoeken mogen we niet meer en dus is het wachten op nader onderzoek. Staatsbosbeheer geeft aan dat maart 2020 geen optie is in verband met het broedseizoen en diverse processen, die gevoelig liggen bij de gebruikers in dit gebied. Het wordt 28 september 2020 om samen met professionals een hele week te speuren naar nog meer...spannend! Martin en ik vragen Linda Elfrink erbij. Zij is specialist in het zoeken naar kleine fragmentjes. De RCE, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, stuurt ons een plan van aanpak. Kort gezegd komt het er op neer dat we in een gebied van 2400 vierkante meter kunnen peuten. Dit gebied van 24 bij 100 meter is opgedeeld in vier vakken.

Vak voor vak gaan we langzaam de bouwvoor van zo'n 30 centimeter verwijderen in stapjes van vijf centimeter, waarbij elke laag afgezocht kan worden met de metaaldetector. Tevens wordt elke bak met grond op de stort nog eens voor de zekerheid nagezocht. Het begint bij ons echt te kriebelen. Maandag 28 september staan we vol verwachting klaar met de groep professionals, maar er blijkt iets mis te zijn gegaan in de communicatie. Gerwers was er niet met een graafmachine en dat lukte die dag ook niet meer. De volgende dag wel.

Graafmachine Gerwers verwijdert laagje voor laagje

Wat een 'buit'

Laagje voor laagje wordt het oppervlak afgespeurd. Zonder veel bijzonders te vinden graven we zo langzaam naar het eind van het eerste vak. Wanneer de laatste laag eraf gaat is het aan Linda de eer om het eerste stukje goud te vinden! Een prachtig klein Merovingisch draagooje ziet na zo'n 1400 jaar het daglicht weer. Op dezelfde manier beginnen we die dag zo ook aan het tweede vak achter het eerste. Helaas vinden we verder geen vondsten meer, die toebehoren aan de schatvondst. Het duurt tot aan de derde dag als ik zonder veel moeite iets goudkleurigs zie liggen. De eerste gouden tremmissis ligt direct daarna in mijn hand en iedereen komt deze bewonderen.

Dan gaat het snel. Het ene na het andere exemplaar wordt gevonden en de één lijkt nog mooier dan de andere. We zitten hier blijkbaar op de goede plek te zoeken. Iedereen, die aan het onderzoek meedoet, vindt wel iets. Er zijn ook gouden munten bij, die niet uit Dorestad lijken te komen. Alles wordt keurig opgeborgen, want voorzichtigheid is geboden met deze zeldzame vondsten. Het is niet alleen goud wat er blinkt, ook worden er zilveren voorwerpen gevonden. Linda vindt bijvoorbeeld een zilveren oorpin met Polyedrische kop. Een soortgelijke, die we ook al in 2019 hebben opgegraven. Er wordt nog een munt met een prachtig kruisje gevonden, die ik via internet kon determineren: een monetarius Garoaldus rond 640 na Chr., muntplaats Mainz.

Eerste gouden tremissis tijdens nader onderzoek

Het worden topdagen en wat een 'buit'. Allemaal blijde gezichten en zelfs de machinist van de graafmachine springt regelmatig naar beneden om alles te bewonderen. De RCE houdt zich bezig met de sporen en wij luisteren naar signalen. Jan-Willem is in de weer met het uitgraven van zo'n spoor. Ik zie een ronde, donkere vlek. Blijkbaar is er

Monetarius Garoaldus

een zilveren muntje uitgekomen en ook bovenop ligt een donkergrijs gekleurd muntje. Ik zie Linda en Martin al een tijdje bij Jan-Willem staan.

Wanneer Martin met zijn pinpointter en Linda met de detector langs dit spoor gaan, blijkt er nog meer signaal in te zitten! Zou dit dan de plek zijn waar ooit het potje begraven is, waarvan we de zilveren fragmentjes gevonden hebben? Het zou zomaar eens kunnen, want rondom deze plek hebben we het meest gevonden.

Voorzichtigheid is geboden want in zo'n donkere plek kan van alles zitten buiten de signalen om. Denk aan afval, zaden, houtskool enzovoort.

Allemaal informatie uit die tijd. Besloten wordt dan ook om het gehele spoor te bergen.

Een blokberging noemen ze dat. Met de grootste precisie wordt er een plank onder het spoor aangebracht om er vervolgens een soort kistje omheen te drukken zodat het geheel bij elkaar blijft en veilig geborgen kan worden.

Fantastisch om te zien hoe de RCE dit doet en voor mij en de andere amateur-archeologen ook zeer leerzaam. Wat een mooie hobby hebben we toch. Wanneer alle sporen zijn ingemeten, gaat er ook nog een drone de lucht in. Deze kan straks een mooi beeld weergeven van de hele put en alle meetpunten en hoogtes verwerken. Ik hoop dat ik het zo goed zeg, want in deze techniek ben ik niet thuis.

We hebben een heerlijke week gehad en nemen afscheid van de groep. Martin, Linda en ik besluiten nog een rondje te doen. Het is ons enthousiasme en ons fanatisme en die wordt beloond met een stukje bracteaat en dat moet een flinke joekel zijn geweest. De oogst van 'ons laatste rondje': vier stukjes uit de stort in no time.

Via een groepsapp worden we verder op de hoogte gehouden en krijgen we een prachtige uitsnede van een drone-opname opgestuurd. Niet veel later lezen we op de app dat er een vervolgonderzoek komt. Corona gooit roet in de vondsten. Er is niets aan te doen en ons geheim moet voorlopig nog geheim blijven.

Via de RCE krijgen we enkele weken later vergunning om het gebied met de metaaldetector te onderzoeken. Ik maak een rondje achter het opgravingsgebied en vind een mooi groen bewerkt koperen voorwerp. Het is onderdeel van een riemhanger uit de vijfde eeuw.

Archeocare

Op 19 november 2020 zijn we uitgenodigd bij Archeocare in Maarssen. Alle vondsten, die zijn opgegraven tijdens het onderzoek, worden door hen gereinigd en geconserveerd. Ook onze eigen vondsten gaan mee, zodat alles verzameld wordt. Bij Archeocare merken we dat ze onder de indruk zijn van deze vondsten op het Springendal. Een klein deel van onze vondsten, tijdens de opgravingen, is al prachtig gereinigd.

Nauwkeurig wordt alles onderzocht

Gereinigde schatvondst

Mijn oog valt direct op een fonkelend gouden muntje, de tremmissis met de 'C' en de 'A', die ik tijdens het onderzoek vind. Wat een heerlijk goudstukje! Na wat googelen thuis, lijkt het erop dat het een triens is welke op naam staat van monetarius BONEFACIVS. Muntplaats is Chalon-sur-Saône. Een Frans goudstukje dus, uit de zevende eeuw.

Erg interessant zijn de röntgenfoto's van de blokberging. Op de foto is goed te zien dat er zeker nog twee munten in zitten, waarvan ééntje op zijn kant. Verder zijn er een paar veel kleinere stippen te zien. Het zou kunnen dat ook dit muntjes zijn, want er bestaan varianten van slechts zeven millime-

ter. Deze worden Nietap types genoemd, omdat in de schatvondst van Nietap ook dit soort muntjes zijn gevonden. Dat zou wat zijn...

Bij Archeocare wordt de blokberging ontleed. Het valt niet tegen hoor. Dat goudstukje maakt alles al goed! De kleine Nietap muntjes worden helaas niet aangetroffen, maar bijna op de bodem komt toch nog weer een verrassing tevoorschijn...Weer een tremmissis maar dan van een zeer laag goudgehalte, zo te zien meest zilver. Héél bijzonder wat er vandaag weer is toegevoegd aan de schatvondst.

'Samen veilig doorwerken'

Na drie maanden mogen we aan de slag met deel twee van het onderzoek. Corona is nog steeds aan de orde van de dag en dus volgen we het protocol 'Samen veilig doorwerken' van de Rijksoverheid.

Opnieuw vondsten. Jan-Willem geeft aan dat een verstopte buit niet echt klopt met de verspreiding van de vondsten. Bij een verstopte buit moet je één spoor hebben met munten erin en de rest is 'verploegd'. Er zijn echter meerdere sporen, die kunnen duiden op paalsporen en dat houdt de optie open dat hier vroeger offerfeesten zijn geweest.

Op deze eerste dag van onderzoek twee vinden we nog een mooi klein fragmentje bracteaat en op het laatst nog een hele tremmissis. Op dag twee beginnen we bij een nieuwe put, die door de kraanmachinist is 'leeg' gemaakt. Na een tijdje zoeken, dienen zich gelukkig de eerste vondsten aan. Een paar kleine zilveren fragmentjes en ook weer stukjes goud van de bekende tremmissis muntjes worden weer veilig opgeborgen in de vondstenzakjes. Zelf vind ik precies aan de rand van de put weer een mooi stukje zilver met rand. Deze zilveren fragmentjes hebben van Jan-Willem inmiddels de bijnaam 'confetti' gekregen. Je zou dan moeten denken dat na het offeren van gouden muntjes, sieraden of andere voorwerpen er een soort confetti gestrooid werd rondom de offerpalen. Er wordt niet veel meer gevonden. Toch hoor ik Robbert ineens roepen dat hij goud heeft...yes!!!

Ik loop naar hem toe en een pracht mooi reepje goud fonkelt in zijn hand. Wat een schitterende vondst! Wat zou het zijn? Op dat moment nog geen idee, maar wel weer een topvondst toegevoegd aan de schat uit ons mooie Twentse landschap.

De zoektocht blijft in etappes doorgaan. Steeds wordt er nog wat gevonden. De mysterieuze zilveren stukjes, 'confetti', kunnen wel eens de versiering zijn van een spangenhelm. Via WhatsApp krijgen we van Jan-Willem nog een aantal foto's doorgestuurd van zwaarschedebeslag. Hiervan zijn er meerdere in 2009 in Engeland gevonden en zij zijn onderdeel van The Staffordshire Hoard. Een mega schatvondst uit de Angelsaksische periode. Het gouden voorwerp van Robbert met de fijne draadversiering lijkt daar sprekend op! Dat zou wel heel bijzonder zijn...

Topvondst gouden reepje

In maart 2021 struinen we nog één keer deze plek af. Machinist Louis verricht wonderen met zijn graafmachine. De RCE begint met het onderzoeken en inmeten van de sporen. Interessante sporen worden niet gevonden. Wel mooi om te zien is dat er een kruising van wegen blijkt te liggen. Oude kruisende karrensporen komen mooi naar voren. Verder onderzoeken ze weer een aantal paalsporen. Twee 'hoge' heren van de Rijksdienst komen op bezoek. Eén van deze heren feliciteert ons met de prachtige schatvondst, die we gedaan hebben en geeft nog eens aan hoe belangrijk dit is voor de Nederlandse geschiedenis. Hij is ook enthousiast hoe we het één en ander hebben aangepakt en dat we zo mooi samenwerken.

Romeinse munt

Eindelijk 'een Romein'

We beginnen laagje voor laagje af te zoeken op het laatste stuk dat maar vijf meter breed is. Verdere vondsten blijven uit. Nog net voor het einde heb ik weer een munt te pakken, maar deze is anders... Stijn kijkt mee en hij ziet er een hoofd op staan. Het is volgens hem een Romein! Heel apart, het hele onderzoek geen Romein tegengekomen en zelfs in al mijn zoekjaren heb ik in Twente geen Romein kunnen vinden. Uitgerekend hier kom je er dan eentje tegen.

De Romeinse munt, naast een zilveren stukje, is de laatste vondst uit het opgravingsvlak. Tijdens het zoeken maken we nog even tijd voor Stijn en Jan-Willem. Ze zijn namelijk bezig om een vlog te maken. Zowel Martin, Linda en ik mogen even voor de camera op een stoel zitten met de opgraving op de achtergrond. We vertellen hoe deze opgraving tot stand is gekomen en hoe we het beleefd hebben. Erg leuk initiatief en we zijn benieuwd wanneer dit ergens op het web verschijnt.

We stoppen voorlopig met zoeken op deze plek. Nieuwe kansen hebben we misschien na een aantal maanden. De RCE geeft aan dat ze nog een aantal lange smalle proefsleuven willen aanleggen in de omgeving. Dit om te onderzoeken of er toch nog ergens een palenrij of bebouwing in de buurt is geweest. Voorwaarde is wel dat er goedkeuring van SBB komt. We mogen verder zoeken en treffen toch nog steeds vondsten aan.

Offerfeest schets door Jan-Willem de Kort Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De experts vertellen ons dat de kans erg groot is dat hier een offerplaats is geweest. Met die mededeling, die steeds concreter wordt, zijn we erg blij. Wat hebben we er veel uren in zitten, maar het is allemaal 'goud waard' geweest.

Toch nog een onderzoek

We zijn wel heel erg blij dat er een laatste afrondend onderzoek mag komen. Alle betrokken partijen hebben hun toestemming gegeven. We zoeken nu zo'n 50 meter verderop. Onze harten kloppen opnieuw vol verwachting alsof het ons eerste grote onderzoek is. We maken meters en niet zonder resultaat. Een munt met een gouden kruisje en niet veel later sta ik te trillen op mijn benen. Ik graaf rustig een signaaltje uit en kan mijn ogen niet geloven...een mooi compleet gouden filigraan hangertje haal ik uit het kluitje zand. Ik stuur Martin en Linda een appje en ze zitten al in de auto. Prachtig die enorme betrokkenheid. Met ons drieën zoeken we even later verder en binnen twee uur hebben we negen keer goud. Ongelooflijk! En dat allemaal nog voor het laatste grondige onderzoek is gestart.

Op 19 oktober 2021 zoeken we verder op deze tweede vindplaats. Ondertussen krijgen we van het RMO bericht wat de geschatte waarde van onze vondsten is. Dat is heel erg afhankelijk van het goudgehalte en dus varieert het per munt of vondst van 800 tot maar liefst 6000 euro. Pakweg de helft is voor ons als vindsters. Daar gaat het ons niet om. We zijn met recht trots dat we deze waardevolle vondst in 'mijn achtertuin' hebben ontdekt. Tevens blijft het als geheel bewaard en krijgt het een plek in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Ook is afgesproken dat de collectie in eerste instantie regionaal tentoongesteld wordt.

Tijdens de laatste dagen van het derde onderzoek vinden we niet veel meer. Aan de ene kant jammer, aan de andere kant betekent het dat we deze locaties goed hebben afgestruind. Duidelijk is dat de munten op deze nieuwe locatie 50 jaar ouder zijn dan de eerder gevonden schatten en dat kan er op duiden dat hier op het Springendal meerder jaren lang een offerplaats is geweest. Afkicken is er eigenlijk niet bij, want we blijven zoeken en daardoor stroomt de adrenaline steeds door ons lijf. De snipperdagen raken op. Ieder gaatje benutten we en ook tijdens onze vrije uren zijn we er vaak te vinden. Heerlijk is het om met anderen, die dezelfde passie hebben, samen te werken. Tot het einde toe is er die motivatie om tot op de bodem, nee nog dieper, te gaan. Het is ook ons grondgebied en dat betekent dat deze locatie een wettelijk beschermde archeologische plek is. Wie er van plan is om te zoeken naar schatten, bevindt zich op verboden grondgebied en dat wordt echt heel streng gecontroleerd.

We blijven verder zoeken waar dan ook

Kippenvel en weer 'gewoon' in het veld...

Op 20 november 2021 worden we door het RMO uitgenodigd om de nodige papieren te ondertekenen en het museum te bezichtigen. Nog meer goed nieuws is dat de kosten van conservering voor rekening komen van de provincie en het RCE. Als we alles bij elkaar optellen, weten we dat we iets heel bijzonders hebben opgegraven. In het museum in Leiden is de bekende fibula van Dorestad te zien...een pronkstuk. 'Straks' wordt deze geflankeerd door onze schat. Dat gevoel zorgt voor kippenvel!!!

Het zit er op! Wat heb ik genoten van deze opgravingen en bedank dan ook iedereen. We houden uiteraard contact via de app en zien elkaar zeker nog terug. Of bij Archeocare wanneer alle vondsten gereinigd zijn, of tijdens de bekendmaking van deze schat van ons leven of misschien 'gewoon' weer in het veld...

Evert Brons

Twee schoolschriftjes met reglementen, ledenlijsten en notulen van de Ootmarsumsche IJscclub geven de aanleiding tot het schrijven van deze bijdrage. De schriften zijn ooit in bezit geweest van mijn opa Guus Brons senior en geven een mooi beeld van de beginjaren van de Ootmarsumsche IJscclub. Naast de schriftjes zijn ook andere documenten, die betrekking hebben tot de ijscclub bewaard gebleven. Mede omdat de schriften slechts de periode 1889 tot circa 1918 beschrijven, is ook gebruik gemaakt van krantenarchieven om tot een volledig beeld te komen.

Het hart van de Ootmarsumsche IJscclub was gelegen op de banen van het Agelerbroek. De banen lagen op de ondergelopen gronden van vele Oageler boeren, die jaarlijks toestemming gaven tot het gebruik hiervan. Door ruilverkavelingen en waterbeheersmaatregelen in de vijftiger jaren is het gebied van het Agelerbroek gecultiveerd. De ondergelopen gebieden en de ijsbanen, die meer dan 70 jaar werden gebruikt, verdwenen daarmee. Hiermee, en waarschijnlijk ook door ‘de nieuwe tijd’, was de Ootmarsumsche IJscclub zijn bestaansrecht kwijt.

Notulen voorblad

De beginjaren

De Ootmarsumsche IJscclub is volgens de statuten opgericht op 16 januari 1879. De vereniging was bedoeld voor mensen uit de stad en parochie Ootmarsum en had als enige doel: ‘de bevordering der ijsvermaken’. Leden hadden *“met hunne huisgezinnen vrijen toegang tot de ijsbanen bij wedstrijden van de vereeniging, op vertoon van hun bewijs van lidmaatschap. Hiervan zijn echter uitgesloten mannelijke leden van het gezin boven de 18 jaar”*. De eerste wedstrijd werd, enkele dagen vóór de oprichting, georganiseerd op 13 januari 1879.

De 1e prijs werd behaald door H. Brandehof, die daarmee fl 10,- verdiende. Ruim één jaar na de oprichting, op 5 februari 1880 organiseerde de Ootmarsumsche IJscclub de eerste ‘hardrijderij’. Bijzonder is dat de wedstrijd nog plaats vond ‘op den Ottershagen’ en niet in het

Agelerbroek. Tot omstreeks 1900 werd ook gebruik gemaakt van ijsbanen op de Dee, achter het Denekamper Tolhek: hoek Dusinksweg-Denekamperstraat. De banen in het Agelerbroek werden pas gebruikt vanaf omstreeks 1900. De eerste ledenvergadering waarvan een verslag bekend is, werd gehouden op 21 januari 1889 in hotel Teusse, het latere Gasthuis hoek Gasthuisstraat/ Markt. Voorzitter was de heer P. A. Rochefort, die in het dagelijks leven als commies werkzaam was voor de dienst financiën van de overheid. De vereniging telde op dat moment 89 leden, die ieder 30 cent contributie per jaar betaalden. Naast de voorzitter, penningmeester en

secretaris telde het bestuur ook zes commissarissen. Die waren belast met de opname en het prepareren van het schaatssterrein. De contributie werd voornamelijk gebruikt om prijzen te kunnen kopen voor wedstrijden.

Tevens vervulden ze in het najaar een rol in het verwijderen van ruschen, pollen, op de schaatsbanen. De contributie werd voornamelijk gebruikt om prijzen te kunnen kopen voor wedstrijden. Tevens was geld nodig om bijvoorbeeld touw en draadnagels te kunnen kopen voor het maken van afrasteringen en voor eventuele muzikale omlijsting van de wedstrijden. Het verslag van de vergadering van nieuwjaarsdag (!) woensdag 1 januari 1890 is beschreven hoe de directie '9 gulden en een vrije verteering bij hotel Teusse bood aan negen muzikanten die wilden spelen bij een hardrijderij'.

Na afloop van de wedstrijd vergaderden de leden bij hotel Teusse.

Hieronder volgt het letterlijke verslag:

“De President opende de vergadering met eene hartelijke toespraak. Hij moedigde Ootmarsumsche schaatsenrijders aan voor te gaan op de eens ingeslagen weg bewerende dat deze sport zoo noodzakelijk nuttig moest werkend op de lichamelijke ontwikkeling harer beoefenaars. Daarna werd het volkslied gespeeld waarop de president de vergadering voor geopend verklaarde. Toen werden de prijzen uitgedeeld waarop de gezellige avond begon, de heer Berkenvelder en Geerding droegen eenige stukken, op zeer verdienstelijke wijze, voor en droegen dusdanig zeer veel bij tot de gezelligheid van den avond. De heer A Bendien gaf in overweging de hardrijderijen op zondag te houden aangezien deze dag toch de dag van ontspanning was en volgens zijn inzien een ijsvermaak als ontspanning moest beschouwd worden. De arbeidsman die toch op den werkdag zijn brood moet verdienen zoude dan ook hiervan kunnen genieten. Zonder dat de werkzaamheden hier onder leden. De heer President antwoorde hierop tot zijn leedwezen niet van die opinie te zijn, aangezien hij bevreesde dat de hoofden der verschillende religieën zich hiertegen zouden verzetten. De heer Hulshof vermaakte de vergadering verder nog met zijn snaaksche invallen en werd te half twaalf de vergadering gesloten”. Het volgende verslag is pas vijf jaar later: maandag 14 januari 1895 wordt in logement Teusse een vergadering gehouden. De winterse omstandigheden waren in die jaren kennelijk niet zodanig dat kon worden geschaatst. Het zou tot zaterdag 16 januari 1897 duren voordat er weer een hardrijderij kon worden gehouden. Deze werd gehouden op de Deeke achter het tolhek. Verslag van de secretaris: Het muziek-gezelschap te Ootm. verleende hare medewerking zoowel op het ijs, als 's avonds bij de prijsuitdeeling, hetgeen door de leden op hoogen prijs werd gesteld. Des middags om 12 uur kwamen verschillende belangstellenden op de markt bij elkaar en trokken allen, met de muziek voorop, in feestelijke optocht naar de ijsbaan, waarna de wedstrijden, begunstigd door prachtig winterweer, in de beste Orde van stapel liepen.

De prijzen bij een hardrijderij op 2 januari 1890 waren als volgt verdeeld:

1e prijs: Mathienes Kooij - een zilveren horloge
hij legde de baan af in 26 seconden

2e prijs: Jan Frowijn - een paar gemonteerde IJlster schaatsen - hij legde de baan af in 28 seconden

3e prijs: Bernard Feldhuis - 'keuze tussen twee pijpen' - hij legde de baan af in 30 seconden

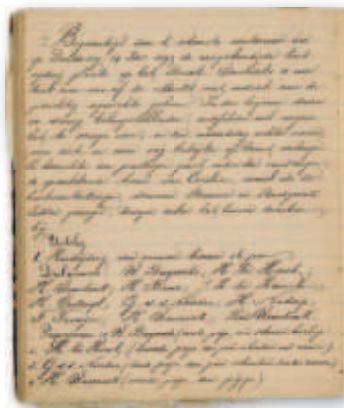
Om geen moeilijkheid te krijgen met de eigenaren van den ondergrond had het Bestuur vooraf gezorgd (toest.) zeggende schriftelijke toestemming te krijgen van die eigenaren, een maatregel die ook goed werkte met het oog op de te heffen entrees (15 cent van ieder die geen lid was van de IJscub). Dat de wedstrijden en de prijsuitdeeling (’s avonds om 8 uur in het Hotel van den Heer Teusse) - in één woord het geheele IJsfest – bij uitstek goed geslaagd mag heeten, blijkt uit de verslagen, welke daarvan opgenomen zijn in de Zwolsche Courant, de Twentsche Courant en de Oldenzaalsche Courant (volgens deze verslagen). Aangezien vorenstaande Courant-artikelen den afloop van het IJsfest, in alle opzichten zeer juist weergegeven, meent de ondergeteekende daaraan niets meer te behoeven toe te voegen.

Bij de bestuursvergadering van dinsdag 12 december 1899 werd besloten tot een hardrijderij op donderdag 14 december 1899. Deze hardrijderij werd voor het eerst gehouden op het Agelerbroek. Wegens ‘de korte dagen’ werd besloten reeds om half elf met muziek vanaf de Markt naar het terrein te vertrekken.

Niet-leden hadden voor 18 cent toegang tot de baan.

Vertrek uit de stad met Harmonie Caecilia op 14 december 1899 naar de banen in het Agelerbroek

Verslag van de secretaris

IJscub Ootmarsum

Het hiervoor genoemde verslag is het laatste beschreven onderdeel in het eerste schrift. Het tweede schrift begint met de oprichting van de “IJscub Ootmarsum” op 11 januari 1901. Kennelijk is de vorige club opgehouden te bestaan. In de krant van 17 januari 1901 wordt inderdaad melding gedaan dat de vroegere ijsclub is ontbonden. De club gaat onder de nieuwe naam echter verder met exact dezelfde reglementen en organiseert nog steeds dezelfde wedstrijden. In de krant wordt gemeld: “het bestuur is voornemens spoedig een ijsfeest te organiseren”.

In het tweede schrift zijn van diverse jaargangen de ledenlijsten opgenomen. Rond 1916-1917 telde de club 101 betalende leden.

In januari 1926 is “de oude ijsclub, die ‘n paar jaar ‘n winterslaap heeft gehouden weer ontwaakt en ontbloeid tot ‘n nieuw leven”. Het bezit van de herboren vereniging werd overgedragen aan het nieuwe bestuur. In de kas bleek nog fl 85,75 aanwezig. De jaarlijkse contributie werd vastgesteld op fl 0,50. Van een huisgezin waarvan één of meerdere mannelijke personen lid zijn, hebben de dames vrij entree. Door het nieuwe bestuur werd op zaterdag 23 januari 1926 direct een ijsfeest georganiseerd. Door invallende dooi zijn de wedstrijden ter elfder ure afgelast.

In de Twentsche Courant is een paginagroot verslag opgenomen van een ‘feestvergadering’ op zaterdag 23 januari 1926 bij hotel Tubantia. Deze vergadering volgde op de afgelaste wedstrijden van diezelfde dag. Een aantal passages zijn hieronder weergegeven. De grote opkomst bij de vergadering van circa 140 personen geeft de grote betrokkenheid van de Ootmarssummers bij de Ijsclub aan. De avond was een aaneenschakeling van toespraken, muziek, dans en voordrachten. In het verslag komt duidelijk het plezier en de humor naar voren die deze avond kenmerkte. Het is helaas niet duidelijk wie de voorzitter was waarover in het verslag over wordt gesproken.

“Zaterdag 23 januari j.l. des avonds half acht had de feestvergadering plaats in hotel Tubantia” Alvorens de vergadering geopend werd zat men in gezelligen kout bijeen, terwijl het plaatselijke muziekkorps enkele nummertjes ten beste gaf” Ongeveer om 9 uur werd de vergadering geopend met een feestrede door de voorzitter”. Hij verwijst naar de in het water gevallen wedstrijden van deze dag: “En al moge dan de uitgeschreven wedstrijden jammerlijk zijn verwaterd, wij hebben toen gemeend deze feestvergadering te moeten laten doorgaan, meenemende dat zulks ten genoëge der leden kon zijn. Met nadruk wensch ik hier onzen grooten dank te brengen aan het muziekgeselschap dat zoo welwillend zich ongevraagd aanbood zonder schade voor de schatkist, om dezen avond zoo prettig mogelijk te doen zijn”.

In de vergadering worden de heer Hulshof en de heer Frowijn benoemd tot erelid. De heer Hulshof was voorzitter van de ijsclub rond 1895. De heer Hulshof vraagt dan het woord:

“Het was mij een groot genoegen tot deze feestvergadering uitgenodigd te worden”. Sport, ijssport, is dé sport, geen lenden- of ribbentrappery zoals bij voetballen en dergelijke. De ijssport is de sport bij uitnemendheid, zij verruimt de longen zoals geen andere sport dat kan. Zij doet de bloes op de wangen toveren. Door oud en jong, rijk en arm wordt ze beoefend.

Bij preutsche dames die u bij andere gelegenheden hoofdsch voorbijstappen krijgt men zelfs glimlachjes” Het verblijdt mij dan ook ten zeerste dat uw bestuur deze op zoo cordate wijze steunt. Leve de ijssport en in het bijzonder de Ootmarssumsche Ijsclub !” Met een driewerf hoera en een lang leve de ijsclub van de gehele vergadering werd deze enthousiastisch uitgesproken rede besloten”.

De avond gaat door met voordrachten, muzieknummers en dans:

“de heeren Boone en Hollander die respectievelijk viool en banjo bespeelden verrasten de aanwezigen af en toe op zeer mooie muzieknummers, terwijl de heer Wilms een paar aardige voordrachten ten beste gaf”. De heer Rorink (gemeente veldwachter) maakt de vergadering er op attent dat het zoo dadelijk 12 uur is. Na nog de gelegenheid te hebben gegeven voor een dans, wordt de vergadering door de voorzitter met een toepasselijk woord gesloten”.

Jaren 1926-1940

Uit een verslag van de vergadering van november 1926 bij hotel Beukers wordt vermeld dat *“de verwijdering der russchen in het Broek dit jaar wegens den hoogen waterstand wel niet zal kunnen geschieden”* Een geschikt(er) gelegenheid dient te worden afgewacht. Bij de rondvraag brengt de heer Polman ‘t aanleggen van een nieuwe ijsbaan ter sprake. Hierover wordt echter nog geen besluit genomen”.

Op vrijdagmiddag 30 december 1927 hield de ijsclub Ootmarsum wederom wedstrijden. De prijzen werden 's avonds in hotel Beukers door de toenmalige dierenarts en voorzitter dokter Wil Majoewsky uitgereikt.

Woensdag 9 januari 1929 hield de ijsclub opnieuw een hardrijderij.

Enkele dagen later maakt de club bekend dat voor parochianen van Ootmarsum dit seizoen geen entree zal worden geheven voor toegang tot de baan.

Vreemdelingen betalen 25 cent entree.

De Twentsche Courant schrijft:

“Woensdagmiddag werd alhier een hardrijderij op schaatsen gehouden op het z.g. Agelerbroek. Vanaf het schoolplein trokken gegadigden en belangstellenden met muziek van de plaatselijke Harmonie Caecilia naar de baan. Het ijerige IJclubbestuur had de

voorbereidende werkzaamheden of voortreffelijke wijze geregeld. De afgezette baan, de een lengte had van 250 meter was in uitstekende conditie.

De prijzen werden 's avonds in hotel Tubantia onder een toepasselijk woord van de voorzitter de heer W. Majoewsky uitgereikt”.

Dat er leuke prijzen waren te verdienen blijkt uit het volgende:

Prijzen jongens beneden 17 jaar:

- 1e pr. H. Tijink Groot Agelo – paar schaatsen
- 2e prijs H. Ter Horst Ootmarsum – portemonnaie
- 3e prijs J. Tenniglo – pijp
- 4e prijs M. Sniijders Ootmarsum – Barn. sig. Pijpje

Dames boven 17 jaar:

- 1e prijs H. Boomars Almelo – Eikenhouten klokje
- 2e prijs J. Snel Rossum – Tompouse

Dat in het jaar 1929 de winter erg streng was, blijkt uit het feit dat zaterdag 19 januari 1929 opnieuw *“Groote IJfeesten op het Agelerbroek worden gehouden”*

Er is zelfs een extra autobusdienst Oldenzaal-Ootmarsum!

De Twentsche Courant meldt: *“Geen plaats in Twente biedt heerlijker gelegenheid voor schaatsenrijden dan Ootmarsum. Een paar dagen en nachten lichte vorst en 't Agelosche Broek is berijdbaar. Dit beslaat een oppervlakte van circa 20 hectaren en de diepte van het water is slechts eenige centimeters”.*

Voor al deze winter is het bezoek van elders groot: we zagen bezoekers uit de Lutte, Oldenzaal en zelfs uit Enschede” Het ijverig bestuur zorgde voor flinke banen op 't Agelosche Broek”.

Op 3 februari 1929 werd door de IJssclub Ootmarsum het kampioenschap van Twente georganiseerd. De winnaar werd G. Oude Hengel uit Ootmarsum: *“hij reed den afslag van 2000 meter in 4 minuten en 26 seconden”.*

De nummer 2 uit Enschede eindigde op 18 seconden van de winnaar.

Tevens werden clubwedstrijden gehouden. Hiervoor moest bij de heren een 800 meter lange baan worden afgelegd.

De 1e prijs was voor J. Lohuis uit Groot Agelo, die de baan aflegde in 1 minuut en 30 seconden.

Bij de jongens onder 14 jaar haalde H. Aarnink de 1e prijs op de 180 meter baan.

De 1e prijs voor jongens tussen 14 en 18 jaar ging naar J. Tenniglo uit Ootmarsum.

Op 6 december 1930 maakt de IJssclub Ootmarsum bekend dat aan leden kaarten worden aangeboden tegen de prijs van 50 cent per persoon.

Na 20 december wordt de prijs voor een lidmaatschapskaart verdubbeld!

Opgave als lid kan zowel in Ootmarsum (G. Brons), in Klein Agelo (Lenferink 'Brugman') als in Groot Agelo (Lansink 'Winkelhuis').

Er zijn geen berichten bekend van wedstrijden omstreeks deze jaren.

Wel zijn er druk bezochte ledenvergaderingen op 22 december 1931 bij café Lutikhuis en op 15 december 1932 bij hotel Kip.

Zondag 3 februari 1929 – 3e links Twents Kampioen G. Oude Hengel
7e links Guus Brons senior

Zondag 3 februari 1929: in het midden met beker Twents schaatskampioen G. Oude Hengel- 4e rechts Guus Brons senior

Het zal tot woensdag 25 januari 1933 duren voordat er weer een hardrijderij wordt gehouden:

“Vertrek om 12.30 u met muziek vanaf de Markt”

“Dag- en Ledenkaarten moeten zichtbaar gedragen worden”.

Op zondag 29 januari zijn er wederom wedstrijden aangekondigd.

Prijzen zijn fl 10,- , fl 7,50 en fl 5,-

“bij voldoende deelname worden de prijzen voor alle wedstrijden verhoogd.

“Er wordt veel publiek uit heel Twente verwacht”.

In de winter erop volgend staan op zondag 17 december 1933 opnieuw

“Groote wedstrijden voor paren, hardrijden en schoonrijden” uitgeschreven.

“de banen zijn in goede conditie”.

Tot 1940 zijn geen verslagen bekend van wedstrijden of ijsfeesten.

Einde IJscub Ootmarsum

Rond 1940 hebben de Ageler boeren besloten de gronden niet meer voor de Ootmarsumse IJscub beschikbaar te stellen. De Ootmarsumse IJscub is hiermee haar bestaansrecht kwijtgeraakt.

In het jaar 1940 worden zowel in januari als in december ijswedstrijden gehouden, georganiseerd door de Oageler IJscub. Op tweede kerstdag 1940 organiseerde de Agelosche IJscub “prachtig geslaagde wedstrijden” op het Agelerbroek. Talrijk publiek en vele deelnemers getuigden van deze goedgeslaagde wedstrijden. Er werden 10 ronden gereden, dit was ongeveer 8 kilometer.

Winnaar en 1e prijs: J Schröder uit Klein Agelo. Hij won tevens de wedstrijden op de korte baan.

Hiervan is uitgebreid verslag gedaan in het Jaarboek 1993.

In het verdere verloop van de veertiger jaren zijn geen documenten of verslagen beschikbaar.

Schoonrijden; namen onbekend

Eind 1951 hebben betrokken boeren, samen met het waterschap en de Grontmij plannen gemaakt voor de ontwatering van het Agelerbroek.

Deze werkzaamheden omvatten het verbreden en uitdiepen van diverse beken en watergangen, zoals de Hollander Graven.

Tevens is een uitgebreide ruilverkaveling uitgevoerd welke begin jarenzestig is afgerond.

Al deze veranderingen hebben een definitief einde gemaakt aan het ondergelopen land van het Agelerbroek en daarmee aan het bestaansrecht van de IJclub Ootmarsum.

EEN GIDS VOOR DE TOERIST

TOERISTISCHE INFORMATIE OVER
OOTMARSUM DOOR DE JAREN HEEN

Rob Meijer

2021 was het jaar dat de VVV Ootmarsum 120 jaar bestond. Door de jaren heen werkten niet alleen de gemeente, horeca en middenstand samen om de bezoekers een gastvrije ontvangst te bieden, ook werd er aan gemeenschappelijke promotie en PR gedaan. Na de oprichting van de VVV in 1901 was Anton Beukers van hotel De la Poste aan de Marktstraat de grote aanjager. Hij was niet alleen bestuurslid van de nieuwe VVV, maar tevens een goede gastheer en eigenaar van

een luxe hotel met maar liefst 35 bedden en hij beschikte ook over een uitgebreid netwerk aan relaties. De voorzitter van de ANWB Edo Bergsma en de president-directeur van de KLM Albert Plesman waren er kind aan huis.

Binnen de algemene doelstellingen van de kersverse VVV *'De Vereniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer'* was promotie destijds al een belangrijk thema.

Bestuurslid Anton Beukers liet in 1917 op eigen kosten een fraaie brochure drukken. Dat was in die tijd een ongekende luxe en een dure aangelegenheid. Hij liet een in koperdiepdruk vervaardigde fotobrochure maken met als titel *'Schoon Twenthe'* en als ondertitel *'Ootmarsum'*. Hij keek dus toen al verder dan alleen het eigen bedrijf. In de brochure komen slechts twee foto's van zijn bedrijf voor: het pand en de 'lommerrijke tuin'. Zelfs is er een foto van het uitzichtpunt de Kuiperberg te vinden, waar toen nog geen ANWB Oriënteertafel stond.

Tijdens de bestuursvergaderingen van de VVV in die tijd, heeft hij zeker gehamerd op het belang van gedrukt promotiemateriaal. Hij kreeg het voorstel voor het laten drukken van een universele *'Gids van Ootmarsum'* van de grond. De productie werd goed aangepakt.

Toeristische gids van Ootmarsum uit 1917

Anton Beukers

De Kuiperberg zonder Oriënteertafel

Er werden voor die tijd belangrijke regionale historici aangezocht om een bijdrage te leveren. De voorzitter van de Oudheidkamer Twenthe, J.J. van Deirse, VORG voorzitter mr. J.J. Ter Kuile - Almelo, C.J. Snuif - Enschede en 'Ons Dinkelland' auteur J.B. Bernink – Denekamp werden ingehuurd om het mooie Ootmarsum en omgeving te beschrijven.

De eerste 'Gids van Ootmarsum' werd in 1922 geboren. Een mooie uitgave met het formaat 13 x 20 cm met maar liefst 74 pagina's advertenties en zelfs een uitvouwbare wandelkaart.

De VVV had toen nog geen eigen kantoor, de toerist kon op het gemeentehuis terecht en bij bestuurslid Anton Beukers voor alle gewenste Ootmarsumse VVV-informatie. Ook werd er toen al in de regionale en landelijke bladen geadverteerd en werden journalisten uitgenodigd een uitnodigend 'stukje' te schrijven over het onvolprezen Ootmarsum.

Gids van Ootmarsum uit 1922

Advertenties uit de eerste gidsen

Gids van Ootmarsum en omstreken 1924

De gids uit 1922 was een geweldig succes en er moest al snel weer werd een herdruk gemaakt worden. Al in 1924 verscheen een luxere grotere uitgave met als titel 'Geïllustreerde gids van Ootmarsum en omstreken'.

De inhoud was weliswaar niet veel veranderd, maar wel de uitvoering zoals een groter formaat:

16 x 24 cm en maar liefst 80 pagina's inclusief veel foto's en de vele advertenties. Het toenmalige VVV bestuur moest de kosten voor het drukken bij elkaar zien te krijgen en de bestuursleden deden hun uiterste best voldoende adverteerders op te snorren.

Dokter G.B.R. Wortelboer als voorzitter, J.H. Weustink de secretaris, J.H. Huls als penningmeester en de bestuursleden J.M. Croonen, J.F. Horsthuis, G.G. Brons en J.H. Koopmans wisten maar liefst 23 pagina's advertenties binnen te halen. De gids werd drie keer in herdruk genomen en blijkbaar bracht dit aardig wat geld op.

Aandoenlijk hoe het bedrijfsleven zich destijds aanpreekt aan de toerist. Advertenties zijn er te vinden van de autobusdienst van J. Frederiks, hotel Tubantia, hotel 't Bosch, hotel Tichelwerk Florijn, café Sleiderink, café Herman Vos, J. van Benthem Rookartikelen, café de Molenberg, Koopmans Ootmarsumse moppen, Wientjes en Brandehof brood en banket, Heisterkamp en Johannink motoren en rijwielen, bierbottelarij Veldboer, Steinmeijer, Frowijn en Hedeman slagerij, Budde horlogerie, zuivelfabriek 'Nooit Gedacht', Brons manufacturen, Scholten steenfabriek, kapper Bieckmann, Avéres kruidenier enzovoort.

Maar om de kosten te dekken was er ook een katern met adverteerders uit Denekamp, Tubbergen en Oldenzaal.

Prachtige formuleringen zijn te lezen in advertenties en brochures uit die tijd:

“Bezoekt Ootmarsum met zijne zenuwsterkende bosschen in den nabijheid”

of aan het eind van een wervende tekst:

“Hopelijk wordt u hierbij opgewekt dit alles met eigen ogen te komen aanschouwen!”

De Geïllustreerde gids van Ootmarsum en omstreken uit 1930, die het maar liefst meer dan 30 jaar volhield

Besloten werd in 1930 een hernieuwde gids uit te brengen in een groter formaat. De gids van 85 pagina's en een formaat van 16 x 24 cm kreeg een fraaie omslag van kunstdrukpapier met een afbeelding van het Los Hoes, getekend door Gerard van Haften. Opmerkelijk is dat er vanaf 1930 geen advertenties meer in de gids voorkomen. Er wordt volstaan met een adreslijst van de bedrijven in Ootmarsum.

Deze uitgave zou lange tijd niet meer van het toneel verdwijnen. In maar liefst 9 uitgaven is deze gids meer dan dertig jaar lang steeds weer herdrukt: van 1930 tot 1965 in oplagen van totaal vele duizenden stuks.

In de zeventiger jaren van de vorige eeuw ging er echter een andere wind waaien. Was burgemeester Schimmelpenninck van der Oye van 1939 tot 1966 voorzitter van de VVV geweest, met de komst van Jan Grotenhuis als burgemeester kreeg de VVV meer aandacht.

Met Huub Borrenbergs als VVV voorzitter en Herman Veelers als fulltime VVV directeur werd dan

ook besloten een nieuwe toeristische gids op de markt te brengen. Adriaan Buter, journalist en grote Twente-kenner, werd benaderd en hij schreef, toch wel in de trant van de oude gidsen, een boekwerkje met als titel *'Kralen aan de rozenkrans: een portret*

van Ootmarsum'. Het moest een gemakkelijk mee te nemen boekje worden dat betaalbaar moest zijn voor iedere toerist. In 1967 werd het boekje feestelijk gepresenteerd. Het was helemaal eigentijds: een pocketboekje voor elke binnenzak met het formaat 12 x 21 cm en maar liefst 190 pagina's. De uitgave beleefde drie herdrukken.

In 1980 werd besloten dat een universele gids voor Ootmarsum toch wat meer allure moest hebben. Adriaan Buter werd weer ingeschakeld en onder de titel 'Ootmarsum Dichterbij' werd een boekwerk op het formaat A4 uitgebracht met zelfs een katern in vierkleurendruk. Deze gids bleef op de markt tot 1992.

Bij het 90-jarig jubileum van de VVV werd aangekondigd dat er een 'Glossy magazine' over Ootmarsum zou gaan verschijnen. Als secretaris van de VVV vormde ik een werkgroep en werd er een concept uitgewerkt voor een magazine dat tijdloos, geschikt voor een breed publiek en betaalbaar moest zijn. De titel werd 'Uit en Thuis in Ootmarsum'. De

inhoud bestond uit de katernen natuur, centrum, omgeving en als afsluiting een katern ontspanning met puzzels, kleurplaten, een quiz enzovoort. De VVV stond er financieel, dankzij penningmeester Toon Heupink, goed voor en er werd besloten een hoge oplage te bestellen zodat de stuksprijs zo laag kon worden dat de boekwerkjes als zoete broodjes over de toonbank zouden gaan. Maar liefst 10.000 exemplaren werden in 1993 besteld en de verkoopprijs werd fl 9,95.

Naast deze gids verschijnen er vele andere drukwerken: elk jaar een aparte TIG-Toeristische Informatie Gids- waarin de toeristische gegevens van de VVV leden met advertenties werden vermeld, een wervende folder, flyers, nieuwsbrieven enzovoort. De digitale media deden hun intrede en het promotielandschap veranderde danig. In 2011 kwam er een gezamenlijke gids van de drie grootste kernen van de gemeente Dinkelland: *“Beleef Ootmarsum Denekamp Weerselo”*.

Vanaf 2012 zijn al die verschillende informatiedragers samengevat in een jaarlijks magazine met een oplage van 40.000 stuks onder de titel *‘Gastvrij’* van de VVV Ootmarsum – Dinkelland waarin de kernen Denekamp, Ootmarsum en Weerselo samenwerken.

De toeristische gidsen waren vroeger de enige informatiebron voor de toerist: nu is alle informatie voor iedereen gratis en overal en altijd digitaal beschikbaar. De laatste toeristische gids van Ootmarsum zou best wel eens écht de laatste kunnen zijn. Wie gaat er nog wandelen met een dikke catalogus onder de arm. Een bijzonder tijdperk wordt afgesloten wanneer deze gidsen gaan verdwijnen. De tijden waarin uitstapjes goed voorbereid werden door het lezen van een interessante toeristische gids zijn dan voorgoed voorbij...

Deel 2 in het Jaarboek 2021 over de steenfabrieken op de Kuiperberg eindigt rond de eeuwwisseling met het faillissement van de steenfabriek van de heer Teusse. De steenfabriek wordt opgekocht door de heer Staverman. Nadat hij nog enkele jaren stenen en pannen in deze veldoven bakte besloot hij in 1910 het bedrijf te verkopen aan mijn opa, J.H.B. Scholten, steenfabrikant uit Borne.

Zijn vader B.J. Scholten was de oprichter van een steenfabriek in Borne. Van de drie zonen waren Herman en Jan Hendrik Scholten in de Bornse steenfabriek werkzaam. Bernard Jan, de vader, overleed op 17 september 1908. Bij zijn overlijden erfde Herman, de oudste, het familiebedrijf en ging de jongste, Jan Hendrik die graag steenbakker bleef, op zoek naar een steenbakkerij in Twente. Hij vond die in 1910 in Ootmarsum. In de Bornse krant van 21 maart 1910 kwam een stukje te staan: *“...De pogingen om alhier een steenfabriek te stichten zullen thans waarschijnlijk gestaakt worden, wat zeker om de twee reeds bestaande fabrieken niet te betreuren zal zijn”*.

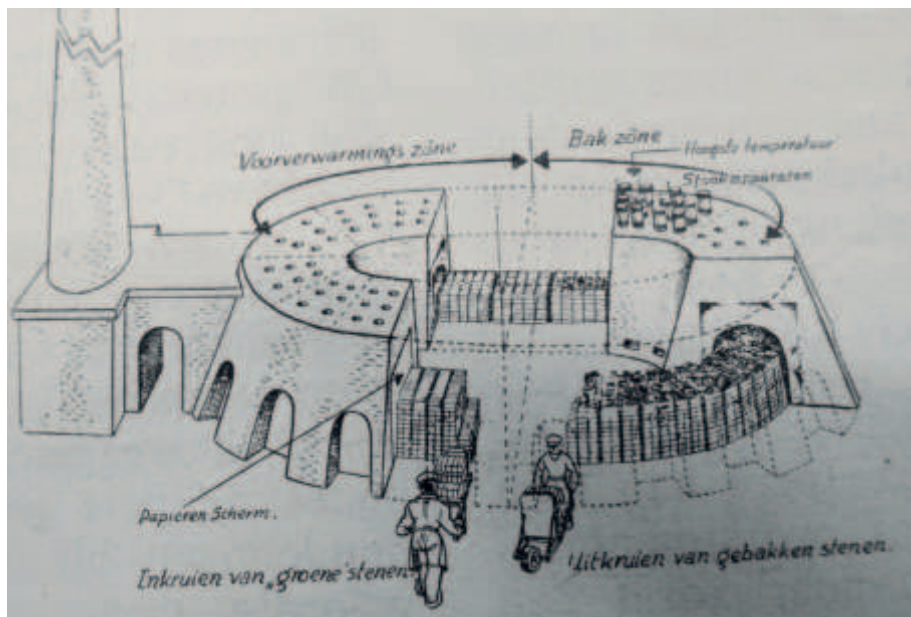
Mijn opa wilde een modern bedrijf en voor die investeringen had hij geld nodig. Om zijn plannen te realiseren had hij samen met J.P. Broekhoven, een vriend en aannemer uit Hengelo (Ov.), een vennootschap opgericht. In deze vennootschap genaamd J.H.B. Scholten en Co. was Broekhoven de stille vennoot. Het was een overeenkomst van vijf jaar en toen deze verstreken was en alle plannen gerealiseerd, gingen ze ook weer uit elkaar.

J.H.B. Scholten wilde een ringoven en een stoommachine voor het aandrijven van een steenmaakmachine. Bij de overname door Scholten werd de fabriek aan de westkant van de Hezeberg, die in 1854 door de heer H.C. Avéres was gebouwd, buiten gebruik gesteld en werd het smalspoor dat naar deze fabriek liep opgeheven.

De nieuwe ringoven

Scholten begon direct na de koop met de voorbereidingen en de bouw van een ringoven. Zodra deze in 1912 klaar was werd de oude veldoven afgebroken. Met deze nieuwe ringoven was hij in staat gedurende het gehele seizoen continu stenen te bakken. Hiermee verschaft hij zichzelf voordelen ten opzichte van veel collega's die met een veldoven bleven werken zoals energiezuinigheid, productkwaliteit en beschikbaarheid. Hij had met grote regelmaat stenen voor zijn klanten beschikbaar. Ook werd de energie voor het bakproces veel beter benut. Hij had veel minder dure steenkool nodig. In een ringoven werd namelijk de warmte die voor het bakken nodig was veel beter benut. De kamers met stenen werden achtereenvolgens tot een maximum gestookt. De warmte van deze maximaal gestookte kamers werd gebruikt om de volgende kamer waar de 'groene' steen al ingepakt was, vast voor te verwarmen zodat deze 'groene' steen al werd opgewarmd en nog beter en geleidelijker kon drogen. Ook kon het vuur in een ringoven beter worden gereguleerd. Boven op de oven hadden alle kamers meerdere stookgaten waar de stoker op regelde tijden steenkool in stortte. Het vakmanschap van de stokers was van grote invloed op de kwaliteit van het baksel.

Door goed te stoken kon bijna 100% bruikbare steen uit de ringoven komen, terwijl dat bij een veldoven veel minder was. *(In de gunstigste gevallen kwamen uit een veldoven 1/3 straatstenen, 1/3 metselstenen en 1/3 binnenmuurstenen. Meestal was het 15 – 20% straatstenen, 40 – 50% metselstenen en 30 – 40% binnenmuurstenen, maar in veel gevallen kon een derde van het baksel alleen maar gebruikt worden als puinslag).* In 1915 kostten bij een ringoven 1000 stenen fl 1,50 aan steenkool terwijl dit bij een veldoven fl 3,50 was.

Schema ringoven

Uit de ovens van Scholten kwam een continue stroom harde stenen. Dat ze hard waren kwam door de kwaliteit van de klei en het mengen ervan met leem. Maar ook de temperatuur in de oven speelde een belangrijke rol.

De steenmaakmachine en de stoommachine

De tweede grote vernieuwing die hij doorvoerde was de aanschaf van een steenmaakmachine of vormbakpers. Het was een machine van J. Aberson uit Olst, een machinebouwer die een goede vormbakpers maakte. Henk Scholten (kleinzoon van Jan Hendrik) weet nog dat deze oude vormbakpers in de machinekamer stond. Een Abersonmachine gebruikte houten steenvormen en deze steenvormen zijn later in menig huiskamer als decoratie terecht gekomen. Boven in een bak op de machine werd klei gestort die goed gemengd en gemalen moest zijn.

Houten steenvorm

Onderin moesten de houten steenvormen in de machine worden geschoven. Deze vormen waren vooraf goed geprepareerd, dat wil zeggen dat ze nat waren gemaakt en dat de bakken met zand waren bestrooid. Elk vak in de steenvorm werd door de machine vol klei geduwd en dan werd de bak er weer uitgetrokken. De machine werd door een stoommachine aangedreven om de klei in de bakken te duwen. Daarna was het weer allemaal handwerk. Iemand moest dan met een mes het teveel aan klei wegsnijden. De bakken werden op een kar gezet en als de wagen vol was naar een droogplaats gereden waar de vijf 'groene' stenen uit de steenvorm op de grond werden geslagen om ze te drogen op de vloer.

De derde grote vernieuwing was dat hij begon met een nieuw kleigat dat dichterbij de fabriek lag. Dit kleigat bleek in de loop van tientallen jaren enorm veel goede klei op te leveren.

Vergunning voor de stoomketel

Verhuizing naar Ootmarsum

De bedoeling van Scholten was om zelf in Borne te blijven wonen. Hij reisde met paard en wagen tussen Ootmarsum en Borne heen en weer om toezicht op het werk te houden. Na enige jaren besloot hij om toch naar Ootmarsum te verhuizen. De economische omstandigheden vanwege (of: als gevolg van?) de Eerste Wereldoorlog speelden hierbij een belangrijke rol. Zijn steenfabriek kon hij niet voluit laten draaien want er was te weinig vraag naar bakstenen. In 1919 produceerde hij helemaal niet. Verderop meer hierover.

Het was zijn plan om twee van zijn medewerkers, waarschijnlijk stokers, dicht bij de fabriek te huisvesten. Hij kreeg hiervoor een bouwvergunning. Achter dit dubbel woonhuis kwam een stal voor de trekpaarden die op het bedrijf gebruikt werden. Maar mede door de oorlog liep het anders en toen de woonhuizen gebouwd waren besloot

Het gezin Scholten

hij om met zijn hele gezin naar Ootmarsum te verhuizen. Hij betrok met 12 gezinsleden beide huizen. Op 16 oktober 1916 schreven hij en zijn gezin zich in bij de gemeente Ootmarsum. Deze foto is van 1919. Er staan 15 gezinsleden op en er ontbreken er nog drie. Aan de beide voordeuren is goed te zien dat het twee woningen zijn. Later werden de voordeuren vervangen door één deur.

De regionale samenwerking

Door de wereldoorlog waren het lastige tijden voor Scholten. Er was nauwelijks geld voor bouwprojecten. Alle steenfabrikanten zagen zich voor dezelfde problemen geplaatst en de concurrentie was hard. Hij zocht samenwerking met andere regionale steenfabrikanten. De bedoeling van deze samenwerking was óók om af te stemmen over prijzen en transportkosten, zodat men niet door klanten tegen elkaar zou worden uitgespeeld. Op 16 maart 1916 werd de afdeling Twente en de Gelderse Achterhoek van de Bond van Nederlandse Baksteenfabrikanten opgericht. De leden kwamen uit Enschede, Lonneker, Hengelo, Oldenzaal, Ootmarsum, Albergen, Borne, Goor, Markelo, Neede en Groenlo. Ook zijn broer Herman in Borne was lid geworden. Vanaf het begin kwam in het vergaderverslag de prijs van de steen als vast agendapunt ter tafel. Per 1000 stenen werd voor de verschillende kwaliteiten baksteen de prijs vastgesteld, 'afge-
tast op het bouwterrein'.

De transportkosten die toen nog een belangrijk deel van de totale kosten uitmaakten, waren er onderdeel van. Samen met andere regionale afdelingen in het land vormden de Twentse steenbakkers de landelijke vereniging van steenfabrikanten. Daardoor kon ook op landelijk niveau intensief contact tussen steenfabrikanten onderling onderhouden worden. Zo werd er jaarlijks een landelijke enquête gehouden over de jaarproductie per bedrijf. In 1920 gaf de heer Overkamp, de secretaris van de Twents Achterhoekse Vereniging en tevens directeur van steenfabriek FOW in Groenlo, ook een opgave van de productie in 1919 van alle regionale leden door aan de landelijke vereniging. Hieruit bleek dat drie leden in 1919 in het geheel niet hadden geproduceerd. En één van deze leden was Scholten uit Ootmarsum.

STEENFABRIEK F. O. W. - GROENLO

Produktie Twentse steenfabrikanten 1919

Naam der Fabrikant	Adres	Productie 1919
De Groenloer Steenfabriek	Groenlo	1.200.000
De Ootmarsumer Steenfabriek	Ootmarsum	800.000
De Enscheder Steenfabriek	Enschede	1.500.000
De Lonneker Steenfabriek	Lonneker	900.000
De Hengeloër Steenfabriek	Hengelo	1.100.000
De Oldenzaal Steenfabriek	Oldenzaal	1.300.000
De Albergen Steenfabriek	Albergen	1.000.000
De Borne Steenfabriek	Borne	1.400.000
De Goor Steenfabriek	Goor	1.200.000
De Markelo Steenfabriek	Markelo	1.100.000
De Neede Steenfabriek	Neede	1.000.000

Productie Twentse steenfabrikanten 1919

Hoe is dit te verklaren? Het was een combinatie van drie factoren: de bouwactiviteiten waren gering zodat er weinig stenen nodig waren, de steenkolen waren vreselijk duur en hij had nog een grote voorraad onverkochte metselsteen op het tasveld staan. Dat waren stenen die hij moest voorfinancieren zolang hij ze niet verkocht. Hij heeft mijns inziens gekozen voor het bezuinigen op brandstof en eerst ervoor te zorgen dat hij van zijn voorraden afkwam. Het zal een moeilijke beslissing zijn geweest, niet alleen voor hem maar ook voor zijn werknemers. Het is overigens niet mogelijk in te schatten welke gevolgen er voor hem en zijn medewerkers waren. Werden ze werkloos? Kwamen ze incidenteel werken? Hield hij ze met allerlei karweien aan het werk? Hij moest immers de verkoop van stenen regelen en ook moesten ze vervoerd en afgeleverd worden.

Het netwerk van steenfabrikanten

Het had meerdere voordelen om aangesloten te zijn bij de vereniging van baksteenfabrikanten. Er werd een ledenblad uitgegeven, er was een jaarlijkse vergadering met interessante sprekers en er waren de regionale vergaderingen. Je ontmoette elkaar waardoor je een ander ook makkelijker kon benaderen (in huidige termen netwerken). Hier is een voorbeeld van: elk afzonderlijk lid had een eigen netwerk en zo viel er op 16 oktober 1918 een brief bij Scholten in de brievenbus van de secretaris van de vereniging de heer J.Th. Overkamp uit Groenlo. Misschien had hij ook eerst gebeld, want als je bij de telefooncentrale naar telefoonnummer 16 vroeg dan werd je met Scholten doorverbonden.

Het bleek dat de heer Overbeek, steenfabrikant uit Hengelo en medelid, een verzoek kreeg van een aannemer die een grote opdracht in de wacht had gesleept. Dit betrof de bouw van 300 woningen in Almelo en Hengelo. Hij had hiervoor zeven miljoen stenen nodig. Overbeek zelf kon die niet op tijd leveren en hij vroeg dus zijn Twentse collega's of zij wilden bijdragen. Scholten moest dus een opgave doen van het aantal stenen dat hij kon leveren en tegen welke kosten. Zo speelde je dus binnen de vereniging elkaar de bal toe.

OOTMARSUM. (Bijzondere telefoon-lijst.)

1. Overbeek, H. Th. Hengelo	2. Overbeek, H. Th. Hengelo	3. Overbeek, H. Th. Hengelo
4. Overbeek, H. Th. Hengelo	5. Overbeek, H. Th. Hengelo	6. Overbeek, H. Th. Hengelo
7. Overbeek, H. Th. Hengelo	8. Overbeek, H. Th. Hengelo	9. Overbeek, H. Th. Hengelo
10. Overbeek, H. Th. Hengelo	11. Overbeek, H. Th. Hengelo	12. Overbeek, H. Th. Hengelo
13. Overbeek, H. Th. Hengelo	14. Overbeek, H. Th. Hengelo	15. Overbeek, H. Th. Hengelo
16. Overbeek, H. Th. Hengelo	17. Overbeek, H. Th. Hengelo	18. Overbeek, H. Th. Hengelo
19. Overbeek, H. Th. Hengelo	20. Overbeek, H. Th. Hengelo	21. Overbeek, H. Th. Hengelo
22. Overbeek, H. Th. Hengelo	23. Overbeek, H. Th. Hengelo	24. Overbeek, H. Th. Hengelo
25. Overbeek, H. Th. Hengelo	26. Overbeek, H. Th. Hengelo	27. Overbeek, H. Th. Hengelo
28. Overbeek, H. Th. Hengelo	29. Overbeek, H. Th. Hengelo	30. Overbeek, H. Th. Hengelo

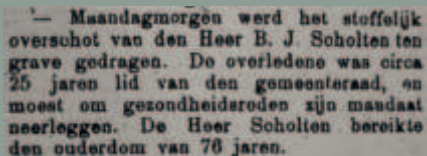
Telefoonlijst Ootmarsum 1920

Scholten vestigde zich op de Kuiperberg

Intussen was het hele gezin van Scholten naar Ootmarsum gekomen en had zich geïnstalleerd in het nieuwe huis aan de Almelsestraat. Dat was toen nog een doodlopende grindweg. Het was wel een uitzonderlijk groot gezin, want het telde toen veertien personen: vader moeder en twaalf kinderen. De oudste dochter Truus was in Schijndel ingetreden in het klooster. De jongste dochter, ook Truus, werd op 23 augustus 1917 geboren. Zij werd als eerste van de familie Scholten bij de gemeente Ootmarsum in het geboorteregister ingeschreven. De anderen waren allen in Borne geboren. Will, de jongste, werd op 18 januari 1919 geboren. Het was dus een erg druk huishouden. Dat is ook te zien aan de verschillende verbouwingen die er naderhand nog plaatsvonden en waarvoor een bouwvergunning werd verkregen. Naarmate de kinderen groter werden, moest er meer ruimte in het huis gevonden worden om iedereen een plek te kunnen geven.

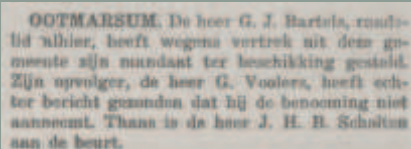
De gemeenteraad

Naast zijn werk als baksteenfabrikant was Jan Hendrik Scholten geïnteresseerd in de lokale politiek. In Borne zat hij al geruime tijd in de gemeenteraad, maar bij zijn verhuizing naar Ootmarsum moest hij deze zetel opgeven. Die politieke interesse deelde hij met zijn vader. Deze was lang raadslid geweest in Borne. Op 26 september 1908 stond ter herdenking van zijn overlijden een stukje in de krant waarin gememoreerd werd dat B.J. Scholten 25 jaar lid was geweest van de Bornse gemeenteraad en dat hij dit lidmaatschap op het laatst had moeten neerleggen vanwege gezondheidsredenen. Mijn opa deed mee met de verkiezingen van de gemeenteraad in Ootmarsum en toen er in 1921 tussentijds een zetel vrij kwam, werd hij tot de Ootmarsumse raad toegelaten.

— Maandagmorgen werd het stoffelijk overschot van den Heer B. J. Scholten ten grave gedragen. De overledene was circa 25 jaren lid van den gemeenteraad, en moest om gezondheidsreden zijn mandaat neerleggen. De Heer Scholten bereikte den ouderdom van 78 jaren.

Krantenartikel overlijden B.J. Scholten

OOTMARSUM. De heer G. J. Bartels, raadslid alhier, heeft wegens vertrek uit deze gemeente zijn mandaat ter beschikking gesteld. Zijn opvolger, de heer G. Voolers, heeft echter bericht gezonden dat hij de benoeming niet aanneemt. Thans is de heer J. H. B. Scholten aan de beurt.

Scholten komt in de raad

Elektriciteit in Ootmarsum

Op het moment dat hij in 1921 aan zijn raadslidmaatschap in Ootmarsum begon, speelde de elektriciteitskwestie. In 1918 had de NV Elektriciteitsfabriek IJsselcentrale de vergunning gekregen om in heel Overijssel elektriciteit te gaan leveren. Ook aan Ootmarsum en de omringende gemeenten werd een aanbod gedaan om elektriciteit te gaan betrekken uit het elektriciteitsnet dat de IJsselcentrale vanuit Zwolle aan het opzetten was. Er waren behoorlijk wat kosten aan verbonden en daar zat natuurlijk ook de pijn bij de gemeente. Anderzijds werd er al stroom in Ootmarsum opgewekt voor de verlichting op straat en in huizen. De gemeente had een eigen stroommachine aangeschaft om deze verlichting te realiseren. Je kon een abonnement op de stroomleverantie nemen. Als je dat deed ging je met de moderne tijd mee. Verlichting met een lamp was veel comfortabeler en veiliger dan gasverlichting of kaarsen.

In de raadsvergaderingen klonk ook kritiek door op de stroomvoorziening van het eigen stroombedrijf. Deze zou onbetrouwbaar zijn. Het Ootmarsumse stroombedrijf leverde alleen stroom voor verlichting 's avonds en niet 24 uur per dag. Als dan op de afgesproken tijd de lamp niet ging branden was dat irritant voor de klant. Mensen klaagden en wilden een betrouwbaarder stroomleverantie. Ook de raadsleden lieten bij de besprekingen weten dat zij verwachtten van een nieuwe leverancier dat deze betrouwbaar was in de stroomlevering.

Het voordeel van de IJsselcentrale was dat zij dag- en nachstroom leverden. Bovendien was het mogelijk dat de IJsselcentrale krachtstroom ging leveren. Natuurlijk waren er ook in Ootmarsum bedrijven die deze mogelijkheid wel aantrekkelijk vonden. Zo ook Scholten.

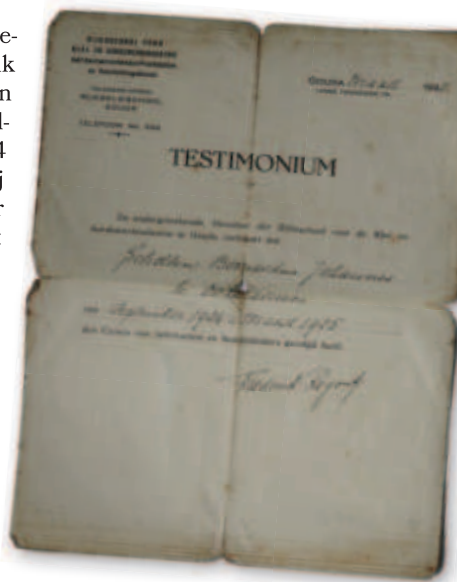
Op 27 juni 1923 werd in de raadsvergadering besloten dat Ootmarsum zich aansloot bij het net van de IJsselcentrale. Er werd goedkeuring verleend voor het afsluiten van een lening om de voorzieningen te kunnen aanleggen. Transformatorhuisjes, vervanging leidingen (ijzer werd koper) en nieuwe voorzieningen voor krachtstroom. Scholten kon tevreden zijn. Hij zag voor zijn bedrijf de voordelen van deze krachtstroom. Op 22 januari 1924 kreeg hij een vergunning voor het plaatsen van een hoogspanningshuisje in zijn tuin achter zijn huis. Voortaan dreef hij zijn machines niet meer aan met een stoommachine, maar met een elektromotor. Het huisje staat er nog steeds en Gerard Scholten gebruikt het nu als tuinschuurtje.

Dreigende schorsing als gemeenteraadslid

Voor Scholten had dit hele debat over elektriciteit van de IJsselcentrale nog een vervellende nasleep. Burgemeester Jhr. Hora Siccama, verweet Scholten dat hij de stenen had geleverd voor een transformatorhuisje van de gemeente. Op 23 december 1923 wenste de burgemeester daarom een gedeelte van de raadsvergadering in het geheim te houden. Scholten zei dat hij wel begreep dat het geheime overleg over hem zou gaan en dat hij liever had dat er over de kwestie in het openbaar gesproken werd. Hij zei: "Als er in het geheim gesproken wordt, zullen de mensen in Ootmarsum nog denken dat ik een greep in de kas van de gemeente heb gedaan, terwijl mij niets te verwijten valt." Scholtens wens voor een openbare behandeling werd ingewilligd. "Scholten had de stenen voor het transformatorhuisje niet mogen leveren", zei Jhr. Hora Siccama. "Dat is belangenverstrengeling en dat mag niet volgens de wet. Hij moet geschorst worden." Scholten stond opgewonden op van zijn stoel en was erg ontdaan over deze ontwikkeling. Hij zei dat het niet de bedoeling van de wet kon zijn dat hij om deze reden geschorst zou moeten worden. Het leveren van metselstenen was zijn dagelijkse werk en hij had zich niet extra ingespannen om de stenen voor het transformatorhuisje te leveren. Hij wist zelfs niet dat de stenen voor dit doel werden gebruikt. Hij had, zei hij, de gemeente op geen enkele manier benadeeld en hij vroeg aan alle leden afzonderlijk op de man af of zij van oordeel waren dat zijn handelen een schorsing verdiende. Vervolgens stapte hij op en zei dat hij de beraadslagingen van zijn mederaadsleden afwachtte. Toen Scholten weg was verweten de raadsleden vervolgens de burgemeester dat hij hen overviel met deze zaak. De burgemeester hield hen evenwel voor dat zij zakelijk moesten blijven in deze kwestie. Scholten was op de eerste plaats een ervaren raadslid, want in Borne had hij ook al geruime tijd in de raad gezeten. Scholten had stenen aan de gemeente geleverd zei de burgemeester en dat mocht niet, en hij wist dat het verboden was. En, ging hij verder, de sanctie op de overtreding van deze wet is schorsing. Het voorstel van de burgemeester tot schorsing werd in stemming gebracht maar het werd verworpen. De burgemeester zei toen dat hij verplicht was dit voorval aan de Gedeputeerde Staten te melden. Het liep uiteindelijk allemaal met een sisser af, maar de sfeer in de raad was na dit voorval veranderd.

De Kleischool in Gouda

Dat Scholten voorstander was van moderniseren bleek telkens weer. In 1921 richtte Frederik Regout, oprichter van de aardewerkfabrieken in Maastricht, de Kleischool in Gouda op. Scholten stuurde zijn oudste zoon Bernard in 1924 naar deze opleiding om van de inzichten die hij daar leerde te profiteren. De Rijksschool voor de klei- en aardewerkindustrie was opgericht om de bedrijfstak te professionaliseren. Bernard verbleef deze winter 1924 -1925 in Gouda. Naast de school was een proefstation ten behoeve van de professionalisering van de klei-industrie. Dit station deed onderzoek op een breed vlak naar alles wat met klei en aardewerk te maken had. Zij brachten rapporten uit over klei onderzoeken, onderzoeken naar de werking van ovens en onderzoeken over allerlei machines die in deze industrie werden gebruikt.

Testimonium

De Twentse klei

De klei in Nederland is zeer verschillend. In Twente ging het om oude zeeklei van tussen de 20 en 50 miljoen jaar oud. Daarom is in de Kleikoel in Ootmarsum door liefhebbers veel naar fossielen gezocht. Er zijn met name veel schelpen gevonden. Deze haaiantand, nu van Henk Scholten, was daar ook bij. Het is een vondst uit 1918 die gezien de grootte toebehoorde aan een enorme haai.

De bewerkingen van klei moesten aan de soort klei worden aangepast. Elke machine had weer andere eigenschappen. Zo was de Aberson machine, die Scholten in gebruik had, eigenlijk niet het meest geschikt voor de soort klei uit Ootmarsum. Bij onderzoek in het proefstation in Gouda was men tot de conclusie gekomen dat de zeeklei uit Twente heel goed met een strengpers te bewerken was. Het grote voordeel hiervan was dat bij de bereiding van de klei er veel minder water aan te pas kwam en hoe minder water er in de klei zat hoe sneller de 'groene' steen gedroogd kon worden. Het gebruik van een strengpers leverde dus betere stenen op. Toen Scholten de resultaten van het proefstation in Gouda onder ogen kreeg, installeerde hij een strengpers in plaats van de Aberson vormbakpers.

Zonen van Scholten in de klei-industrie

De zonen van Scholten kregen de kans om in praktische zin ervaring op te doen bij andere steenfabrieken. Dat gold voor zowel Bernard (geb. 29 september 1900) en Jan (geb. 27 oktober 1902) als voor Willem (geb. 25 december 1906). Bernard had in 1922 in Arnhem bij een steenfabriek gewerkt. Jan ging naar een 'stageplek' in Dortmund toen hij 21 was. Willem ging in 1924 ervaring opdoen bij een steenfabriek in Schapen in Duitsland in 1924. Willem werkte later nog in Geleen en in Makkum, terwijl Bernard ook in Makkum werkte en zijn kennis in de grof keramische industrie verrijkte. Zij deden dus alle drie ervaring op bij collega-bedrijven in Nederland en Duitsland. Het was een goede voorbereiding op het werk in het bedrijf van hun vader. Henk Scholten vond later in de oude machinekamer gebakken bloempotten. Kennelijk heeft één van de drie geprobeerd om van Ootmarsumse klei ook bloempotten te maken.

Plotseling overlijden Scholten

In het najaar van 1927 werd Scholten plotseling ernstig ziek. Uit de familie verhalen heb ik altijd begrepen dat het om een longontsteking ging. Penicilline had wellicht zijn leven kunnen redden, maar dat werd pas in 1928 ontdekt. Op 28 oktober 1927 was wegens ziekte Scholten niet aanwezig bij de raadsvergadering. Het was zo ernstig dat hij naar het ziekenhuis in Oldenzaal werd gebracht en op 30 november 1927 overleed hij daar. Hij was nog maar 60 jaar oud. Het was een ramp voor zijn vrouw en zijn gezin. Zijn jongste dochter was nog maar acht jaar oud en er waren nog zeven minderjarige kinderen.

Op zijn vrouw, mijn oma, rustte toen een dubbele taak, namelijk de verantwoordelijkheid voor het gezin en het bedrijf draaiende houden. Haar beide zoons Bernard en Jan hadden al de dagelijkse leiding van het bedrijf. De weduwe bemoeide zich, naar het idee van de familie, sterk met de gehele organisatie. De financiën zouden met name haar zorg zijn geweest. Dat was ook niet verwonderlijk als je bedenkt dat zij nog moest zorgen voor de opvoeding van de minderjarige kinderen.

Bij de Kamer van Koophandel was het bedrijf van Scholten ingeschreven als J.H.B. Scholten en Co. Deze toevoeging was afkomstig van de begintijd van het bedrijf toen J.P. Broekhoven zijn commanditaire vennoot was. Deze bedrijfsnaam was nooit gewijzigd, ook niet toen Scholten zijn vennoot had uitgekocht. Er was geen testament en dus moest er veel geregeld worden om met het bedrijf door te kunnen gaan. De meerderjarige kinderen machtigden hun moeder om namens hen de verantwoordelijkheid voor het bedrijf op zich te nemen. Mijn oma, oom Bernard en oom Jan zetten met z'n drieën het bedrijf voort.

Bedprentje J.H. Scholten

Een tijdperk voorbij

Daarmee is in feite het tijdperk van Jan Hendrik Bernardus Scholten afgesloten. Hij heeft het bedrijf opgericht. Hij heeft een bestaande steenfabriek gekocht en hij is direct begonnen met het realiseren van ingrijpende vernieuwingen. Onder zijn leiding was het een bedrijf geworden dat met zijn tijd meekon. Hij zorgde ook voor opvolging en liet zijn zoons opleiden en ervaring opdoen in steenfabrieken van collega-bedrijven. Het was een bedrijf gericht op bestendigheid. Hij kon er zijn grote gezin ruimschoots van onderhouden. Zijn plotselinge en onverwachte overlijden was een ramp voor het gezin en voor het bedrijf. Zijn vrouw heeft het bedrijf met behulp van haar zoons voortgezet en het is een levensvatbaar bedrijf gebleken en gebleven. Een testament zou in dit geval een houvast zijn geweest in de keuze wie het bedrijf zou voortzetten. Niemand had de crisis, die werd veroorzaakt door de beurskrach in oktober 1929, kunnen voorzien. De hele baksteenindustrie werd daardoor zwaar geraakt. In het volgende en laatste artikel dat in het Jaarboek van 2023 verschijnt zal blijken dat dit bijna het einde van de steenfabriek zou worden.

Bronnen:

Grepen uit de historie van Borne M.G.E. van Harten-Fransen
Twee eeuwen Gelderse Baksteen dr. G.B. Jansen
Jaarboek Heemkunde Ootmarsum 1999
Oud-archief Ootmarsum bij gemeente Dinkelland
Historisch Centrum Overijssel Zwolle
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers Doetinchem
Website Heemkundekring Borne
Delpher

In de boekenkast bij mij thuis nemen boeken over mijn geboorteplaats Oldenzaal en over de stad Ootmarsum, waar ik inmiddels alweer bijna de helft van mijn leven woon, een prominente plaats in. Ik had ze onlangs weer eens in handen: een paar voor mij waardevolle boekjes over Ootmarsum. Ik heb die begin jaren negentig gekaft, zoals je schoolboeken op de middelbare school zou kaffen, met van dat doorzichtige plastic. Ik woonde toen niet in Ootmarsum en dacht er ook helemaal niet aan om hier te komen wonen. Ik meende die boekjes te moeten beschermen, omdat ik ze veel las: 'De Hof Ootmarsum, uit de geschiedenis van een landsheerlijke hof' uit 1984 en 'Ridderbroeders Horigen en Heren, geschiedenis van Commanderie en Huis Ootmarsum' uit 1991, beide uitgaven van de toenmalige Stichting Heemkunde Ootmarsum. Waardevolle boeken, wat sober vormgegeven misschien, maar dat doet aan de inhoud niets af. Toen plan Vinke in ontwikkeling kwam, kon ik introuwen in Ootmarsum en al snel kwam ik in contact met de Heemkunde, Ben Morshuis Stichting en het Openluchtmuseum.

Henk Eweg met medeschrijver Toon Bökkers

Heemkundeverenigingen en -stichtingen heb je volgens mij in alle maten en vormen. Ik heb er diverse leren kennen. Maar in Ootmarsum, zo viel mij op, werd wel heel nadrukkelijk aan de weg getimmerd. Er was door de jaren heen een stapel publicaties verschenen waar je 'u' tegen zegt. En dat ging maar door, dankzij de dadendrang van een aantal plaatselijke denkers en doeners. Eén daarvan was Henk Eweg: denker en doener. Henk Eweg was wel de meest markante persoonlijkheid, die ik in die tijd in Ootmarsum heb leren kennen. Henk was anders dan anderen. Qua uiterlijk en vanwege zijn deftige taalgebruik had hij in een vroeger leven zomaar rentmeester van de drost kunnen zijn geweest. Heel treffend hebben Henk en zijn vrouw Annemarie Eweg-Drughorn en hun kinderen dan ook jarenlang in het monumentale Molenhuisje van de drost gewoond. Henk wist veel, heel veel. Over Ootmarsum natuurlijk, vergaard in de ruim 50 jaar dat hij hier heeft gewoond. Maar Henk was al van nature een belezen en wijs man. Hij kon die kennis als docent als geen ander overbrengen.

Henk Eweg's levenswerk 'Een boek over de Commanderie' eerste exemplaar voor burgemeester Roel Cazemier

Op de website staat een bloemlezing van de artikelen, die Henk schreef over tal van onderwerpen: veelzijdig was hij, bescheiden en hulpvaardig ook. Daarmee werd hij tot een steunpilaar van de Heemkunde.

Met Jan Raatgerink en Rob Meijer mocht ik in 2012 deel gaan uitmaken van een werkgroep om het Magnus Opus voor Henk te helpen bezorgen: een boek over de Commanderie. Het werd geen eenvoudige klus. Henk wilde een kwaliteitsuitgave, maar voor hem gingen de jaartjes inmiddels tellen. Dat maakte dat hij het onderwerp wilde afbakenen en ook duidelijk haast had. Het boek verscheen in 2015 tot tevredenheid en opluchting van Henk. Achteraf gezien zouden we nog wel even tijd gehad willen hebben om een paar interessante ontwerpen iets meer uit te werken, want Henk mocht na de publicatie nog ruim vijf jaar leven. Maar toch, volgens mij mogen we best tevreden zijn over het eindresultaat.

Ik zag Henk Eweg na de publicatie nog vaak als hij een ommetje maakte, in gedachten verzonken, vast aan het nadenken over weer een onderwerp voor de Heemkunde. Meestal kwam dan van een praatje niks terecht en was het voor mij geruststellend: 'Ha fijn, Henk löp d'r nog'.

Henk is indrukwekkend oud geworden: 96 jaar. Hij overleed op 11 juli 2021. Ootmarsum zal Henk niet vergeten: hij heeft geschreven en zal dus blijven.

Als u in Ootmarsum woont fietst of loopt komt u misschien regelmatig door de Titus Brandsmastraat. Tijd voor onderzoek om antwoord te krijgen op de vraag:

Wie is Titus Brandsma?

Wie is Titus Brandsma?

Titus Brandsma wordt geboren op 23 februari 1881 als Anno Sjoerd Brandsma in Oegeklooster bij Bolsward. Hij groeide op in een warm, katholiek en sociaal gezin. Als elfjarige verlaat hij Friesland en gaat hij naar het gymnasium in Megen. Als hij intreedt in de orde van de Karmelieten in 1898 neemt hij de naam van zijn vader aan: Titus. Hij studeert aan de universiteit filosofie en theologie. Na zijn priesterwijding studeert hij aan de universiteit in Rome waar hij promoveert tot doctor in de filosofie en wijsbegeerte.

Hij vindt goed onderwijs belangrijk, hij spant zich in voor de provinciale onderwijsraad en promoot de universitaire opleiding Friese taal en letterkunde. Ook houdt hij zich bezig met journalistieke activiteiten.

Titus

Geboortehuis Titus

Oorlogstijd

Deze laatste bezigheden brengen hem in de Tweede Wereldoorlog in de problemen. Hij toont zich tegenstander van het nationaalsocialisme en antisemitisme en adviseert de katholieke dagbladschrijvers in de eerste oorlogsjaren dan ook om geen mededelingen van de Duitse overheid te plaatsen. Hij wordt gearresteerd tijdens zijn rondgang langs de verschillende redacteuren en wordt vervolgens gevangengezet.

Vanuit zijn cel in Scheveningen schrijft hij brieven en geschriften. Via kamp Amersfoort wordt hij overgebracht naar Dachau. Na zijn dood worden zijn brieven heimelijk verspreid en na de bevrijding gepubliceerd. Medegevangenen zeggen over Titus Brandsma het volgende: "Een man uit één stuk, die zichzelf blijft onder alle omstandigheden, zelfs onder de knoet van de beulen".

Zijn spiritualiteit heeft de hoop van zijn medegevangenen levend gehouden. Al snel na zijn dood ontstaat er een devotie rond zijn nagedachtenis.

Zaligverklaring

Vanwege zijn verzet tegen het nazisme en zijn martelaarschap volgt zijn zaligverklaring in 1985 door Paus Johannes Paulus II.

De strofe op de foto schrijft hij tijdens zijn gevangenschap in Scheveningen.

"Want gij o Jezus zij bij mij
ik was u nimmer zoo nabij
blijf bij mij Jezus zoet
Uw bijzijn maakt mij alles goed"

Deze strofe is een onderdeel van de 14 kruiswegstaties in het park rondom de kapel van Bonifatius. Titus Brandsma is een groot stimulator van bedevaarten naar Dokkum, de plek waar Bonifatius is vermoord.

In Nijmegen is de voormalige Jozefkerk in maart 2004 omgedoopt tot een gedenkerk: Titus Brandsma Memorial, een centrum voor spiritualiteit, waar de World peace flame brandt.

In 2005 werd Titus Brandsma uitgeroepen tot de 'Grootste Nijmegenaar aller tijden' vanwege het feit dat hij in die stad in 1905 tot priester is gewijd, aan de Radboud Universiteit wijsbegeerte en mystiek doceerde en waar hij vanaf 1923 rector magnificus was.

Heiligverklaring

Zijn ordegenoot Pater Michael Driscoll uit Florida heeft zijn leven te danken aan Titus Brandsma. Begin 2000 lijdt hij aan een niet te genezen vorm van kanker. Van een ordegenoot krijgt hij in 2004 een relikwie van Titus, die hij dagelijks op zijn huid hield. Telkens als een dermatoloog hem onderzocht zou hij gezegd hebben: "Titus daar gaan we weer." De artsen verklaren hem genezen. Het Vaticaan onderzoekt de opmerkelijke genezing van pater Michael Driscoll. Op basis van de wonderlijke genezing, zal Titus mogelijk heilig verklaard worden.

Op 25 mei 2021 is het wonder erkend. Deze erkenning is in combinatie met de verklaring van de artsen dat de genezing medisch niet verklaarbaar is, een belangrijke stap in het proces tot heiligverklaring. Vervolgens komt er een oordeel van kardinalen en bisschoppen van de congregatie. Op deze gronden hebben paus Franciscus en het Vaticaan besloten om pater Titus Brandsma in 2022 heilig te verklaren.

Bekende citaten van Titus

‘Wij zijn niet op aarde om grote dingen te doen, maar de kleine dingen op grootse wijze te doen’.

Het Titus Brandsma museum schrijft over dit citaat van Brandsma: “Hij inspireert hiermee heel veel mensen. Hij laat zien dat je je niet stil hoeft te houden als je het ergens niet mee eens kunt zijn. Dat je altijd op moet komen voor de mensen die geen stem hebben of die onrecht aan wordt gedaan. Spiritueel maar met beide voeten op de grond.”

“We moeten allereerst God zien als de diepste grond van ons wezen, verholen in het meest innerlijke van onze natuur, maar haar daar toch te zien en te aanschouwen. We moeten Hem niet enkel aanbidden in ons eigen wezen maar in alles wat bestaat; allereerst in de medemens, maar ook in de natuur en het heelal. Die inwoning, die inwerking Gods, moet zich in ons leven openbaren, in onze woorden en daden tot uitdrukking komen, uitstralen uit heel ons wezen, en optreden.”

Tot slot

Door zijn leven en werk heeft Titus Brandsma veel betekend voor de maatschappij. Hij gaf mensen een perspectief. Als verzetsstrijder en mysticus en voorvechter voor vrede, persvrijheid, antidiscriminatie en als wetenschapper, hoogleraar en journalist, is hij nog steeds een inspiratiebron voor veel mensen.

In veel gemeenten zijn dan ook scholen en straten naar hem genoemd.

Onze Titus Brandsmastraat is er daar één van.

Bronnen

www.titusbrandsmamuseum.nl

www.kn.nl/nieuws/rome onderzoekt wonder Titus Brandsma

www.bijbelcitaat.be Titus-Brandsma 1881-1942

www.karmel.nl/heiligverklaring-Titus

Gerard Hassink

Humor niet vergeten

Als trouwe lezer bent u gewend om deze rubriek aan te treffen in het Jaarboek van de heemkunde. Het is een luchtig item dat ongetwijfeld bij menigeen een glimlach, en hopelijk nog iets meer, tot gevolg heeft.

Huishoudster

De ongetrouwde zuster van Johan was al jaren huishoudster bij de pastoor en die twee konden goed met elkaar opschieten. Johan zat een keer met zijn maten op het terras en er werd gezellig geborreld. Toen in de verte de pastoor kwam aanwandelen zei Johan: “Kiek es, doar koamp mien zwoager ok an”.

Ansichtkaart

Een paar mannen uit Ootmarsum waren op vakantie. Er moesten ansichtkaarten verstuurd worden. Eén kaart zou naar Toon Heupink gaan, die op het Villapark woonde. De afzenders gebruikten de volgende adressering: ‘Toon Drup in Oatmössche, bie ’t woonwagenkamp, Holland’. De kaart kwam aan, mer Toon was ’n heel’n tied unmeunig hellig.

Pijp

Opa zat voor het huis op een bankje en rookte zijn pijp. Jantje kwam naast hem zitten en blies een paar keer in de pijp. Opa vond dat vervelend en vroeg wat dat te betekenen had. Jantje zei: “Moeder heeft gezegd, dat wij een auto krijgen als bij opa de pijp uitgaat”.

FKK

Een stel jongens uit Oud-Ootmarsum gingen op de fiets naar Uelsen. Ze kwamen langs de FKK-camping en besloten stiekem te gaan kijken. Eén van de jongens moest bij de ander op de schouders klimmen om over de schutting te kunnen loeren. De anderen vroegen of hij vrouwen zag. Hij antwoordde: “Ik kan het niet goed zien, ze hebben geen kleren aan”.

Stroperij

Willem was een bekende stroper en de politie en de jachtopziener hielden hem strikt in de gaten. In december moest er een kerstboom komen en Willem ging met zijn beide zonen het bos in. Na wat zoeken hadden de jongens een mooi kerstboompje gevonden en wilden dat omzagen. Willem hield ze echter tegen, want zijn scherpe oog had wat anders gezien en zijn intuïtie waarschuwde hem. Hij wees op een aanzienlijk grotere den en dwong zijn beide zonen om die om te zagen. Boven in die den zat een politieman en die wist niet hoe snel hij weer met beide benen op de grond moest komen.

Jagerstreffen

Twee jagers treffen elkaar. Beiden dood!!

Schoolmeesters

Het is een frisse herfstdag, als op een echte Twentse plattelandsschool een leraar en een stagiair samen door de gang naar buiten lopen, omdat ze pleinwacht hebben. Zegt de stagiair: "Meester, wat ducht oe, mōs ik ok nen jas andoon?" Daarop antwoordt de leraar: "Dat mōt ie zōlf wett'n , mer ik doo d'r wal een an, want het is wa fris en ik bin ok 'n stuk oalder as ie". Waarop de stagiair reageert: "Kan wa wèèn, mer ie bint nog lang nig oawer 'n doatum".

'N PROATKE

MET BENNIE HEISTERKAMP

Peter Baanstra

Voor het Pröätke in dit jaarboek 'transporteren' we pen en schrijfblok naar de Oostwal. Op deze locatie is de basis gelegd voor een prachtig bedrijf, dat zich anno 2022 tot de grootste transporteurs van Nederland mag rekenen: Heisterkamp Transport. Menig Siepel vervult dat met trots als ze waar dan ook de vrachtwagens van dit Ootmarsumse bedrijf zien. De grondlegger is Antoon Heisterkamp, die in 1919 met paard-en-wagen regelmatig te vinden was in het toen nog rustige straatbeeld van Ootmarsum.

Zijn zoons Gerhard en Bennie namen het stuur over en met hun visie veroverden ze de Europese wegen. Gerhard en Bennie hebben samen, tot op de dag van vandaag, een hele sterke band. Op geoliede wijze leidden zij het bedrijf. Met Bennie geven we invulling aan dit Pröätke. Het gesprek verliep heel eigen en vertrouwd en voor het grootste gedeelte in het Ootmarsumse Twents.

Het geboortehuis van Bennie staat aan de Oostwal. Momenteel is de galerie Art Brut Kik de trotse huurder van dit pand. Het gezin Heisterkamp bestond uit pa Antoon, die trouwde met Jo ten Veldhuis.

Bennie in de vrachtwagen

Geboortehuis Bennie Heisterkamp
met pa en ma voor het huis

Ze kregen zes kinderen: Gerhard, Betsy, Mieke, Bennie, Joke en Toon. Bennies geboortjaar is 1944. Zijn jeugd verliep onbezorgd. "We woonden in ons bedrijf, want thuis ontvingen we de klanten, die regelmatig aan de keukentafel zaten. Daar werden de afspraken gemaakt en na afloop dronken ze een biertje. Als kind genoot ik van de gesprekken en de manier, waarop mijn pa en ma de zaken runden. Mijn vader bleef altijd in gesprek en bouwde een band op. Dat deed mijn moeder ook, maar die kon ook heel zakelijk zijn en zocht financieel altijd naar oplossingen waar ik later heel veel waardering voor heb gekregen. Ik heb echt een heerlijke jeugd gekend. De Oostwal zat vol met vertier. Wij hadden natuurlijk ons transportbedrijf, maar ook Bank met zijn Spar en zijn lijkwagen staan nog vers in mijn geheugen. Alink had er een werkplaats voor zijn aannemersbedrijf en dus was er echt leven in de Oostwal-brouwerij.

JAARBOEK 2022

Voor mijn moeder was het wel handig dat de kinderen zo snel mogelijk naar school gingen. Ik zat met drie jaar op de kleuterschool vlak naast ons huis. Na de vakantie dacht ik in een ander lokaal te komen net als mijn mede-klasgenoten. De zuster haalde me een aantal keren uit deze klas, want de andere kinderen waren inmiddels vijf jaar en ik nog maar vier. Thuis heb ik tegen mijn moeder gezegd, dat ik niet meer naar school wilde. Ik ging toch nooit over,” lacht Bennie Heisterkamp.

Vakanties in de vrachtwagen

Met veel plezier doorliep Bennie de lagere school en daarna mulo B. “Het was als ik er aan terugdenk, echt genieten. Op de Scheepersschool zat ik, in die tijd heel gewoon, in een volle klas. Er was altijd iets te spelen. Ik was wel iemand, die van uitdagingen hield. Op de fiets er op uit trekken, hutten bouwen en van de kap van mijn vaders vrachtauto maakten we een tent om daarin te spelen. Het bedrijf van mijn vader en moeder liep als een rode draad door mijn jonge leven. Ik heb ook echt wel ervaren wat armoede is en dat je elke cent moest omdraaien. Mijn vader kocht in 1922 al zijn eerste vrachtwagen. Het werd een T-Ford. Hij had een vooruitziende blik en ruilde daarom zijn paard-en-wagen in voor dit vervoermiddel. Hij vertelde later dat hij als één van de weinigen door een nog nagenoeg ‘autoloos’ Twente reed. Zijn klantenkring groeide. Een belangrijke ontwikkeling was ook dat hij contacten kreeg bij de Enschedese Stoombierbrouwerij en de brouwersfamilie Groen uit Groenlo. Uit deze fusie ontstond ‘De Klok’ dat later werd omgedoopt tot Grolsch. “Tot op de dag van vandaag is deze bierbrouwerij een belangrijke en zeer gewaardeerde relatie van ons,” vertelt Bennie Heisterkamp. “Ik vond het heerlijk om in ons bedrijf op te groeien en het was dan ook niet verwonderlijk dat ik samen met mijn pa mijn vakanties voor een groot deel doorbracht als ‘bijrijder’. Eigenlijk maakte ik als kind, samen met mijn oudere broer Gerhard, al onderdeel uit van het bedrijf. Het vormde me echt en ik kijk mede daarom terug op een prachtige tijd.”

Op de brommer

Bennie doorliep zonder problemen het onderwijs. De schooltijd combineerde hij met het bedrijf en met zijn vrienden en zeker ook met zijn broer Gerhard. Op de tijden dat het kon waren ze tussen de vrachtwagens te vinden en hielpen mee waar ze konden. “De mulo B doorliep ik in Oldenzaal en iedere schooldag, van maandag tot en met zaterdag, fietste ik naar de Boeskoolstad. Toen ik vijftien was, gaf mijn pa het advies om de brommer van mijn broer mee te nemen. Niet veel later kwam politie Hesselink bij ons aan de deur. De agent gaf duidelijk aan dat ik niet op de brommer mocht rijden, omdat ik nog geen zestien was. In die tijd wisten politieagenten nog van de hoed en de rand en kenden de bevolking van Ootmarsum van jong tot oud en van haver tot gort. Ik kreeg de opdracht om voorzichtig te zijn en ‘niet tegen Hesselink aan te rijden’. Dat laatste mulo jaar heb ik dan ook ‘brommend’ af kunnen leggen.”

De eerste auto

Na de mulo wilde Bennie niets liever dan verder gaan in de autotechniek. Daarvoor reisde hij naar Apeldoorn om in die plaats de HTS autotechniek te doorlopen. Voor het eerst van huis en op eigen benen staan. Iedere maandag kreeg hij 25 gulden mee. Hij had daar onderdak en verder moest Bennie zichzelf maar redden. Het kostte hem geen moeite. “Het eerste jaar reed ik op mijn brommertje naar Apeldoorn. Dit keer legaal.

Om vijf uur maandagmorgen stapte ik op en bleef daar tot zaterdagmorgen. Vervolgens terug naar Ootmarsum om eigenlijk direct onder de kap van een vrachtauto te duiken, want er viel altijd wel wat te repareren. Ik ben een echte techneut en vond het totaal geen vervelend werk. Als kind kreeg ik op mijn verjaardagen al een boek over techniek of een abonnement op een (vracht)autoblad. Heerlijk vond ik het om daar in te neuzen. Techniek had mijn volledige interesse en dus verliep de studie probleemloos. Op mijn achttiende haalde ik mijn rijbewijs en kocht ik mijn eerste auto. Een Duits merk: Borgward. Ik heb er altijd aan geknutseld. Onderweg hoorde of viel me iets op en thuis zorgde ik dat de auto er niet alleen goed uitzag, maar ook prima liep. Dat heb ik altijd gehad, als je iets hebt of wilt, moet je daar vol voor gaan,” verhaalt Bennie over zijn studiejaren, zijn liefde voor techniek en zijn mentaliteit.

Knip in Heisterkamp

Na twee jaar zijn militaire dienst te hebben vervuld, wilde Bennie solliciteren naar banen, die hem wel wat leken. Zijn pa, maar zeker zijn broer Gerhard haalden Bennie over om in het familiebedrijf bij te springen. “In eerste instantie leek het om een paar maanden te gaan.

1969 - Wagenpark met medewerkers

Ik was 23 jaar en kwam terug op het oude nest, maar het leek of ik er nooit was weg geweest. Ook een gevolg van dat ik in de weekenden heel vaak meewerkte en verder werd ik altijd op de hoogte gehouden van het reilen en zeilen in ons bedrijf. Mijn broer en ik vormden een twee-eenheid en vulden elkaar waar nodig aan. Mijn hart lag echter bij het transport, want dat zag ik als een echte uitdaging. Gerhard voelde zich thuis in de drankenhandel, omdat het in zijn ogen meer zekerheid bood. Op een dag kwam dan ook het onvermijdelijke voorstel om een knip te zetten in ons bedrijf.

We hebben daar geen moment woorden, laat staan ruzie over gehad. We maakten een lijstje en hebben dat vervolgens doorgesproken. Links en rechts is er nog wat geschoven en vervolgens regelden we de volgende dag een afspraak met de notaris. Zonder strubbelingen bestond Heisterkamp vanaf 1985 uit twee bedrijven.”

Op weg naar Oldenzaal

Wat velen misschien niet weten is dat Heisterkamp grond had gekocht op de Mors. Het waren twee hectares, die echter nog in de voormalige gemeente Denekamp lagen. Burgemeester Fleers beloofde Heisterkamp om zich hard te maken, zodat het verworven stuk grond de bestemming industrie zou krijgen. “Dat is hem echter niet gelukt, “ laat Bennie weten, “en achteraf ben ik daar niet rouwig om. Als we ons daar gevestigd hadden, betekende dat vele loze kilometers richting de autosnelweg. Oldenzaal was een veel betere en efficiëntere locatie. Natuurlijk deed het pijn, want we waren geworteld in Ootmarsum en dat is en blijft ons stadje.” Het tekent Bennie Heisterkamp,

Tine en Bennie op hun trouwdag

een man die beslissingen durft te nemen. Maar ook iemand met visie en dat legt het bedrijf geen windeieren. Integendeel: Heisterkamp Transport groeit uit tot een multinational op het gebied van transport. Overal ter wereld kun je nu de karakteristieke vrachtwagens van dit Ootmarsumse bedrijf tegenkomen. Ogenscheinlijk blijft Bennie er nuchter onder, maar zijn hart is vervuld met trots en dat is meer dan terecht. Nooit blaast hij hoog van de toren, maar weet met de juiste mensen om zich heen, het beste uit zichzelf en dus ook uit het bedrijf te halen.

Tine komt in het leven van Bennie

Heel veel uren spendeert Bennie in het transportbedrijf Heisterkamp. De vrije uren worden echter ook zeker ingevuld met veel gezelligheid. Op ‘een mooie dag’ klikt het tussen Tine Velters en Bennie Heisterkamp. “Het is mijn eerste en laatste liefde,” laat Bennie spontaan weten. “Vanaf het allereerste begin is zij belangrijk voor mij. Ze gaf me de ruimte om veel energie in het bedrijf te steken, maar wist me ook een aantal keren op het juiste moment af te remmen. Thuis hoefde ik me geen zorgen te maken, want zij regelde het huishouden en bleek voor mij niet alleen een klankbord, maar ook de vrouw, die altijd achter me stond. Een echte steun in de rug en dat voelt nog steeds heel erg goed.”

Ze trouwden in 1972 en het zal geen verrassing zijn dat de trouwauto een prachtige oldtimer was. Ze woonden na hun huwelijk op de benedenverdieping van het ouderlijk huis aan de Oostwal. Broer Gerhard woonde met zijn vrouw Miny Sanders op de bovenverdieping. Ook dit zegt alles over de bijzondere relatie tussen deze beide broers.

Tine en Bennie worden de trotse ouders van Gerben en Marieke. “Ik kijk met heel veel waardering terug op die periode dat we vanuit het niets met ons bedrijf begonnen. Mijn zussen en broers hebben ook daar een belangrijke rol in gespeeld. Mijn jongste broer Toon heeft bijvoorbeeld ook jaren met hart en ziel voor ons bedrijf gewerkt. Met Tine kreeg ik de kans om met Heisterkamp door te groeien en dat is echt van onschatbare waarde geweest. Ik zei al dat ze me ook afremde, want op een bepaald moment had ik twee telefoons bij mijn bed. Ik wilde bereikbaar zijn als er onderweg iets met één van de chauffeurs of de vrachtwagens gebeurde. Dat was echter niet bevorderlijk voor onze nachtrust, want met de regelmaat van de klok werd ik gebeld en stapte in de auto om ‘ergens’ hulp te bieden. Totdat Tine tegen me zei dat dit niet langer kon. Het kostte nachtrust, gaf stress en dus kreeg ik de opdracht om het anders te regelen. Dat heb ik me goed in de oren geknoopt,” en nog altijd is Bennie blij met dit echtelijk advies.

Nooit ‘echt’ los kunnen koppelen

Ootmarsum is te ‘klein’ en Oldenzaal is de logische volgende stap om Heisterkamp verder uit te laten groeien. De vertrouwde thuisbasis aan de Oostwal wordt ontmanteld, want Bennie vertrekt met zijn vrachtwagens naar de Boeskoolstad en broer Gerhard met de drankenhandel verhuist naar de Mors. Bennie en Tine bouwen een huis op de plek waar het allemaal begon en op deze locatie verschijnt hun ‘kasteeltje’ waar ze jarenlang keihard voor hebben gewerkt. Met twintig vrachtwagens verkast Bennie naar Oldenzaal en twee jaar later zijn het er al vijftig.

“In eerste instantie bivakkeerden we op het Stationsplein. Eén van de achterliggende gedachtes was dat het trailervervoer ook op het spoor alleen maar zou toenemen. Het was niet de meest gelukkige periode, want we groeiden daar al heel snel uit ons jasje. Gelukkig waren er in die tijd de ontwikkelingen rondom de A1 om deze door te trekken vanuit Enter/Rijssen via Hengelo en Oldenzaal naar Duitsland. We kregen in Oldenzaal de kans om ons als eerste bedrijf op de Hanzepoort te vestigen. Toenmalig burgemeester Nillesen noemde ons in een krantenartikel ‘de trekker’ van de Hanzepoort. Dat voelt echt als een groot compliment,” blikt Bennie terug op die eerste Oldenzaalse jaren.

Dat hij zich nooit ‘echt’ heeft kunnen loskoppelen van het bedrijf geeft Bennie zelf aan. “Ik wilde eigenlijk altijd bereikbaar zijn, dus ook in de weekenden. Ik heb destijds zelf een ‘prehistorische versie’ van de mobiele telefoon ontwikkeld. In mijn tuin zette ik een zendmast neer en op mijn fiets bevestigde ik een accu. Tijdens fietstochtes was ik vanaf dat moment altijd bereikbaar voor klantvragen en voor mijn chauffeurs. Dat gaf mij een goed gevoel, want de klant stond centraal en mijn chauffeurs konden altijd een beroep op mij en ons doen als ze onderweg hulp nodig hadden.”

Stationsplein Oldenzaal de groei van het bedrijf in beeld

De trucks van Heisterkamp vlammen op de autowegen

In 1970 besluit de familie Heisterkamp om hun vrachtwagens in de kleuren rood-wit-blauw te spuiten. Ton Schulten, destijds werkzaam in de reclamewereld, ontwerpt het logo. De familie koos voor het logo dat hen het meeste aansprak en tot op de dag van vandaag is het embleem in tact gebleven. Heel karakteristiek en altijd herkenbaar voor wie dan ook. De trucks van Heisterkamp vlammen op de autowegen. Steeds meer vrachtwagens in deze kleurstelling laten het asfalt onder hun wielen doorglijden. “Ons bedrijf groeide al heel snel uit het jasje. Wij stelden wielen beschikbaar,” legt Bennie uit, “Dat betekent dat wij trucks ter beschikking stelden voor de expediteurs en deze zorgden voor lading en logistiek. Het bleek een gouden greep in de transportwereld. Vanaf de jaren zeventig nam de goederenstroom alleen maar toe en wij groeiden mee. Als Heisterkamp waren wij de eersten, die niet met truck en trailer de ferry naar Scandinavië opgingen. De trailer werd aan boord gezet, de truck bleef op de wal. De chauffeur kon zijn rust pakken en reed vervolgens met een nieuwe lading terug. Wij zorgden er voor dat we in Europa steunpunten kregen en bouwden in Oldenzaal verder aan ons bedrijf. Een andere belangrijke poot is de verhuur van trailers. We zitten nu op zo’n 5000 stuks. Verder handelen we in onze vrachtwagens. Na drie jaar gaan ze bij ons weg, maar niet voor niets, want we weten dat we zuinig zijn geweest op onze trucks. We hebben het onderhoud in eigen hand gehouden en op de Hanzepoort staat een zeer modern garagebedrijf met wasstraat, want wij willen dat onze trucks en trailers er prima uitzien en motorisch verantwoord de weg op gaan. Ik heb zelf het voorbeeld mogen geven, want ik was de eerste APK keurmeester van Nederland voor vrachtwagens. APK keurmeester 0001,” laat Bennie Heisterkamp zijn diploma zien. “We vragen ook onze Heisterkamp normen en waarden van onze chauffeurs, die we zelf scholen om goed met de klant om te kunnen gaan.

100 jaar Heisterkamp verdient een gouden truck

In 2019 vierden we ons eeuwfeest en dat hebben we alleen maar kunnen bereiken, dankzij een uniek saamhorigheidsgevoel. Mijn vader en moeder legden de basis en de volgende generaties hebben met een vracht vol vertrouwen en ambitie verder mogen bouwen.”

Hart voor het bedrijf

Bennie raakt niet uitgepraat over Heisterkamp Transport. Uit alles blijkt dat zijn hart nog steeds in het centrum van het bedrijf zit. Jarenlang is hij de motor geweest, die er voor zorgde dat op tijd de bakens werden verzet. Nooit trad hij op de voorgrond, maar gaf meer dan 100% om de goede naam van het bedrijf nog meer op de Europese kaart te zetten. “Tot het einde toe was ik blij om een nieuwe klant aan onze kring toe te voegen. Daarnaast heb ik het geluk gehad om te werken met de juiste mensen om me heen. Een geoliede machine en tot op de dag van vandaag ben ik dankbaar dat ik met vele trouwe medewerkers heb mogen werken. Sommigen hebben hun hele leven ons transportbedrijf gediend en daar ben ik supertrots op. Als kind zette ik mijn eerste pasjes in de voetsporen van mijn pa Antoon en mijn moeder Jo. Als een volwassen kerel vormde ik met mijn broer Gerhard een uniek koppel en na het afkoppelen ‘alleen’ verder. Een kinderdroom kwam uit, want dit wilde ik eigenlijk het liefst. Leiding geven aan een transportbedrijf waar mensen zich thuis voelen en met hart en ziel willen werken. Mijn gezin steunde mij van A naar B.

Gerben Marieke Bennie

Hoe waardevol is het dat onze zoon Gerben en onze dochter Marieke de band met het familiebedrijf Heisterkamp een vervolg hebben gegeven. Dat gaf me echt een heel bijzonder gevoel, waardoor ik het ook makkelijker uit handen heb kunnen geven. Mijn kinderen doen het prima en als ik ze in een vergadering zie zitten met Gerben als woordvoerder en Marieke als zijn linker – en rechterhand, dan vervult me dat met heel veel trots.”

Ootmarsum blijft de thuisbasis

Natuurlijk is de verhuizing van transportbedrijf Heisterkamp naar Oldenzaal bedrijfsmatig de juiste keuze geweest. Gevoelsmatig blijft Ootmarsum de thuisbasis. “We zijn in de Siepelstad blijven wonen en ook onze kinderen met hun partners zijn heel betrokken bij hun geboortestek. We hebben Ootmarsum wel zien veranderen. Ik mis de goedelijkheid. In mijn beleving, uit mijn jeugdjaren, hielp iedereen elkaar. Het lijkt nu allemaal afstandelijker. Het ergste is ook dat we de fusie met Denekamp en Weerselo kregen opgelegd. ‘Vroeger’ liep je naar het gemeentehuis voor een kort overleg. Ik weet nog dat we ons huis wat verder naar achteren wilden bouwen, maar dat strookte niet met de tekening. Dan legde je dat uit en op die wijze kwam het in orde.

1925 - Antoon voor auto

Nu moet je allerlei protocollen volgen om maar aan de eisen te voldoen en krijg je te maken met ambtenaren en politici, die Ootmarsum niet eens kennen. In ons bedrijf kozen we vaak voor een simpele oplossing. We bliezen niet van de toren, wilden niet de belangrijkste zijn, maar waakten ook om niet negatief in het nieuws te komen. Overal, en zeker in onze transportwereld, gebeuren er dingen die niet leuk zijn. Die losten we op en daarnaast werkten we steeds weer aan verbeteringen om onze klanten aan ons te blijven binden. Daar moet je energie in

steken en met die mentaliteit zijn we er in geslaagd om ons bedrijf uit het mooie Ootmarsum een plek in Europa te geven. Dat is ons gelukt met de instelling dat we ons niet de kaas van het brood wilden laten eten. Ik kan nu met een gerust hart op mijn eigen rem trappen, omdat ik weet dat het bedrijf op dynamische wijze zijn weg vervolgt. In Ootmarsum kan ik letterlijk en figuurlijk afstand nemen al blijf ik natuurlijk mede door mijn kinderen betrokken bij Heisterkamp Transport. Ik ben niet in een gat gevallen, want zelf heb ik nog genoeg om handen. Nagenoeg iedere dag ben ik aan het sleutelen. Het zijn vaak voertuigen met een verhaal om die op te knappen.

Ook de eerste vrachtwagen van mijn pa is helemaal opgeknapt en staat nog op zijn naam. Achter de zitting liggen nog zijn pet en jas. Aan dergelijke details en herinneringen en aan het reviseren van deze vervoermiddelen heb ik ontzettend veel plezier. Daarnaast zijn Tine en ik regelmatig op reis met onze camper. Heerlijk toerend door Europa en genieten dan van onze momenten samen. Mijn motor liet me ook even in de steek, maar na een hartoperatie voel ik me gelukkig weer gezond en heb ik mijn dagelijkse ritme weer op kunnen pakken. Heisterkamp gaat niet verloren en blijft rijden. Een mooi voorbeeld is dat één van mijn kleinkinderen oefende voor een musical en ook wat dansspasjes instudeerde. We vroegen haar of ze daar later een beroep van wilde maken. 'Nee hoor, later wil ik bij Heisterkamp werken'. Dat zegt veel, zo niet alles over ons levenswerk en dat geeft me een geweldig blij gevoel," geeft Bennie een inkijkje in zijn Heisterkamp hart. Na deze ontboezeming stoppen we de pen weg, sluiten het schrijfblok en op de fiets terug naar huis. Op twee wielen, maar ik voel me een trotse Tukker trucker. Waarom? Ik heb mogen spreken met een meer dan succesvolle ondernemer, die een lading bescheidenheid kent. Daar kun je alleen maar diep respect voor hebben!

De trots van Bennie

De Markt in Ootmarsum rond - 1950

Scrollend door ons fotoarchief met veel oude ansichtkaarten, speelde opeens het mooie liedje van Wim Sonneveld 'Het Dorp' door mijn hoofd.

De Markt - 1938

Thuis heb ik nog een ansichtkaart
waarop een kerk, een kar met paard,
een slagerij J. van der Ven
Een kroeg, een juffrouw op de fiets
het zegt u hoogstwaarschijnlijk niets
maar het is waar ik geboren ben.
Dat dorp ik weet nog hoe het was,
de boerenkind'ren in de klas
Een kar die ratelt op de keien
Een raadhuis met een pomp ervoor,
een zandweg tussen koren door
Het vee, de boerderijen.

We zochten in ons archief wat foto's op die tref-
fend zijn voor deze vervlogen tijd. Nostalgie? Ja
zeker, maar o zo leuk om even terug te blikken.

Het voert ons even terug naar een tijd, toen alles nog in een rustig tempo ging. Het alledaagse leven was kalm en overzichtelijk. Zo ook in Ootmarsum. De mensen kenden elkaar en namen tijd voor een praatje. De bakker kwam aan huis, evenals de slager en de melkboer. Op straat was van alles te beleven.

Smid Jan Silderhuis beslaat een paard - 1962

Bakker Gies Wientjes met bakfiets op weg naar zijn klanten - 1950-1955

Manna Heupink haalt melk bij melkboer Marinus Floot - 1950

Slager Frits Frowijn in de Ganzenmarkt - 1918-1922

Een kar die ratelt op de keien

Weinig auto's in het straatbeeld. Alleen de notabelen en de pastoor hadden een auto. Paarden, pony's en zelfs honden werden voor de kar gespannen.

Ventkar van groenteboer op de Weegh - 1951
Ijsscar Koopmans met pony - 1927-1930
Hondenkar Wientjes - 1920
Kipkar van Johan Wilbers met
bussen petroleum - 1934

De kinderen konden nog heerlijk op straat spelen: touwtjespringen, fietsen, steppen, voetballen, knikkeren, enz.. Honden liepen nog vrij rond!

Kinderen Wortelboer op de step - 1938
De jeugd voetbalt nog in de stad - 1962-1964
Kinderen Schulten spelend in de Ganzenmarkt - 1938
Cor Schulten voor het huis zittend op hond - 1935
Kinderen Beld fietsen onbekommerd door de stad - 1948

Men ging trouw elke zondag naar de kerk. Natuurlijk met de zondagse kleren aan en de zondagse knipmuts hoorde daar nog lange tijd bij. Ook de jeugd moest elke zondag naar de kerk. Je deed op het eind van de lagere school nog de Plechtige Communie en kreeg als cadeau vaak een missaal. Natuurlijk moest er van dit belangrijke gebeuren een mooie foto gemaakt worden.

Mientje en Johan Wilbers met moeder Weierink op weg naar de kerk - 1932

Frans Tenniglo in zijn zondagse kleren op weg naar de kerk - 1944

Communiefoto van Marietje Beld - 1956

Natuurlijk moeten we deze 'goeie oude tijd' niet romantiseren. Er was na de oorlog nog lange tijd woningnood en tal van huizen waren zelfs onbewoonbaar verklaard. De dagelijkse huishoudelijke werkzaamheden waren zonder onze moderne apparatuur zwaar en tijdrovend. Dus terug naar die tijd wil niemand, maar met een beetje melancholie terugkijken is zo verleidelijk!

Ganzenmarkt - 1960-1965

Wasdag in de Gasthuisstraat - 1930-1935

Op vrijdag 22 januari 2021 stierf Chris Velthuis, geboren en getogen en ook overleden in zijn Siepelstad. Hij werd op 20 november 1929 geboren aan de Oostwal en na zijn huwelijk met Marietje Groeneveld woonden ze jarenlang aan de Westwal. Ze kregen drie kinderen: Elise, Erik en Peter.

Geboren getogen geleefd en gestorven in de Siepelstad

Het geboortehuis van Chris stond aan de Oostwal met het achterste gedeelte aan de Bergstraat. Als kind maakte hij heel bewust het bombardement mee op het Bergplein. Een buurjongen en buurvrouw overleefden het niet en later beschreef Chris Velthuis die nachtmerrie op verschillende manieren: In gedicht – en verhaalvorm.

Deze ras-Ootmarsummer zag zijn leven een bijzonder verloop krijgen. Iedereen

kende hem in zijn beginjaren als Toon Velthuis en onder die naam groeide hij op. Zijn ouders gaven hem de naam Christianus Antonius Velthuis. “We noemen hem Toon”. Deze ‘Toon’ begon zijn werkzame leven als leerling bij smid Kusters. De volgende stap bracht hem bij het metaalbedrijf Dikkers in Hengelo. Na een ernstig auto-ongeluk, nabij het kanaal Almelo-Nordhorn, belandde hij in het ziekenhuis. Gelet op zijn geboortenames, waaronder dus Christianus, dachten de doktoren en verpleegsters dat hij Chris heette en dat kwam op zijn naamkaartje aan het ziekenhuisbed te staan. Dat vond ‘Toon’ een leuke naam en dus werd het vanaf dat moment Chris.

Gelukkig herstelde hij goed en kon hij weer aan het werk. In de pauzes leerde Chris zichzelf gitaar spelen. Dat verliep zo goed dat hij alsnog besloot om het conservatorium te volgen. Zijn vrouw Marietje speelde een belangrijke rol in zijn leven, want zij runde het huishouden en verdiende in die conservatoriumjaren de kost. Muziek bleek echt zijn passie. Chris gaf thuis piano – en gitaarlessen en kreeg een baan als muzikleraar in onder meer Wilsum en Uelsen. Hij fietste daardoor regelmatig de grens over, maar dat was absoluut geen straf voor hem. Een andere passie van hem was de natuur. Bewondering, verwondering straalde van hem af. Er ontloek nog meer creativiteit in hem, want Chris legde zich toe op het opschrijven van zijn ervaringen en het tekenen van wat hij zag.

Het muzikale natuurmens componeerde, illustreerde en vertrouwde zijn ervaringen en waarnemingen toe aan het papier. In vele jaarboeken van de heemkunde zijn dan ook bijdrages opgenomen van Chris Velthuis in de vorm van gedichten, verhalen en/of tekeningen. Als ode aan deze rasechte Siepel volgt hier een korte bloemlezing uit zijn werk.

Sinterkloas

D'r was 'n wichtke in de klas dat zer: *“Mien papa hef zeg, 't gef joa gin'n Sinterkloas.”*
Toen zèr de meester: *“As 't bie oe in 't Brook gin'n Sinterkloas koomp, dan breng ie de kloomp hier mèr met hen.”*

Bidden voor een overledene, die niet populair was

Pastoor: *“Laten we bidden dat hij nu daar is, waarvan we hopen dat hij daar niet is.”*

Doezendpoot

'nen Doezendpoot
oet Boekel
en 'ne bromvleeg
oet de Lut',
dee gung'n te hoap,
hen daansen,
meer ze hà'n stieve but,
De bromvleeg was
an 't möster'n:
Ij trapt mi-j op de veut,
'n doezendpoot zèèr:
't zal wa,
want ik heb ok zovol peut.

Dameskoor

Twee dames, beide lid van het dameskoor,
ontmoeten elkaar in de supermarkt.
“Zeg, wus ie daw mon'möt zing'n?”
“Nee, wat is 'r te doon?”
“Nen reguimmis van Middelhoeshanna.”

Gesprek op het Kerkplein

“Mien steefmoor is gistern'n störv'n.”
“Wat hef ze scheald?”
“Ne hartinvasie.”

'SIMON EN JUDAS'

In het hart van de binnenstad
staan boven het plein met de eiken
de twee heiligen Simon en Judas
over d'omgeving uit te kijken.

Hun blik reikt tot ergens in de verte
en beneden in steeg en straat
is er niets in het ritme der dingen
dat het tweetal daarboven ontgaat.

De schoolkind'ren die hen passeren
en de mensen die ter kerke gaan
noch hen die op donderdagmorgen
in hun marktkraam te venten staan.

En komen van 't café aan de overkant
jonge lieden bij nacht over 't plein
de heiligen waken dan over hen
mochten ze wat aangeschoten zijn.

Simon en Judas staan daar al eeuwen
sommigen kennen hun naam zelfs niet
meer
maar duiven dalen af van de toren
en zetten zich op hun schouders neer.

De klootschietsport kent een rijke geschiedenis. Voor de oorlog gebeurde dit veelal nog ongeorganiseerd. Buurtschappen daagden elkaar uit en schoten onderling. Als locatie werd daarvoor vaak gebruik gemaakt van de Haarlerheidebaan nabij de Molenberg in Reutum geschoten. Ook is bekend dat er op het grote heideveld nabij de S-bocht op de Hooijdijk Paardeslenkte, geschoten werd. Hier liep een zandpad dwars doorheen.

Ook in de Tweede Wereldoorlog deed men in Oud Ootmarsum aan klootschieten. Uit verveling ging men klootschieten tegen omliggende buurtschappen, zoals de Postelhoeck (en het Springendal), Hezingen, Nutter, de Brink, Vasse en Tilligte. Af en toe werd er ook wel eens tegen Klein- of Groot Agelo en Ootmarsum (de Nijstad) geschoten. In die tijd was er geen sprake van teams, wie kon deed mee. Men schoot meestal met zo'n zes tot tien personen. In Oud Ootmarsum werden de wedstrijden op de Laagsestraat gehouden. Afhankelijk van waar de tegenstander vandaan kwam, werd begonnen bij Kamphuis (vooraan), ten Dam (in het midden) of bij Koldemeule (aan het eind) van de Laagsestraat. De inzet van deze wedstrijden was ongeveer fl 3. Na afloop van de wedstrijd werd er dan van dit geld gezellig een pilsje gedronken in het plaatselijke café.

Periode 1956-1962

In de jaren vijftig en begin jaren zestig (tot en met het oprichtingsjaar van K.V. Oud Ootmarsum in 1962) bleef het schieten tegen omliggende buurtschappen bestaan. Op zondagochtend verzamelden de jongeren van Oud Ootmarsum zich, na de kerk, bij café ten Dam. Daar zaten ze rondom een kachel of buiten onder de veranda. Tegen half één gingen de meesten naar huis om te eten. 's Middags ging men met dezelfde groep klootschieten. Als er geen buurtschap was uitgedaagd, dan werd er ook wel man tegen man geschoten. Bij dit gevecht wilde men ook nog wel eens de slingerslag toepassen. De

Café de Viersprong, later café ten Dam

inzet van de wedstrijd was een half liter bier. De buurtschap Nutter werd nog wel eens uitgedaagd en de klood moest dan bij café Bolscher worden opgehangen. Mooi waren de wedstrijden tegen de familie Reekers uit Almelo (familie van Marië ten Dam). Deze familie beheerste de slingerslag en deze wedstrijden werden altijd op het scherpst van de snede uitgevochten.

Ook in deze periode werden de thuiswedstrijden gehouden op de Laagsestraat. Er werd begonnen bij ten Dam.

Ze schoten richting Duitse grens (over de 'liek'n-nén'). Hier werd gekeerd en afhankelijk van de tijd stopte men bij ten Dam of ze gingen verder richting Denekamperstraat. Toentertijd werd er behoorlijk ver geschoten, bijvoorbeeld in één schot van ten Dam naar oude Meule en in twee schoten van Morsink naar Koldemeule. Ook in de bochten op de Laagsestraat bij Kamphuis kon je extreem lange schoten maken.

Er moet echter bij gezegd worden dat er geregeld gebruik gemaakt werd van 'trekkloten'. De kloten, zonder lood, werden gekocht bij Frans Tenniglo. Vervolgens moesten de leden zelf het lood erin gieten. Voor het zover was, werd de kloot eerst aan de binnenkant bewerkt, zodat de gaten niet allemaal even groot meer waren. Frans oude Meule was een meester in het maken van trekkloten. Aan de buitenkant zag je er niets van, maar de schutters wisten precies hoe ze de kloot moesten vasthouden en ook hoe ze hem op het wegdek moesten plaatsen.

Periode 1962-1969

Omdat er in Tilligte en Denekamp al verenigingen waren, besloten Hendrik ten Dam, Ben en Antoon Steinmeijer, Frans en Toon oude Meule en Arie Schepers een vereniging op te richten. Dit gebeurde op 22 september 1962 bij ten Dam onder de veranda. Dit was het begin van wat nu een grote, bloeiende vereniging is. De nieuwe leden meldden zich bij ten Dam aan en na een halfjaar waren er al 30 leden. Vanaf het begin werd er contributie betaald. Dit geld was nodig voor de aanschaf van kloten. De kloten werden door de vereniging beschikbaar gesteld aan de leden. Er werd altijd

Oprichters van K.V. Oud Ootmarsum anno 2002

op straat geschoten, daardoor sleten de kloten behoorlijk en moesten er geregeld nieuwe aangeschaft worden. Ook in deze periode werden 'trekkloten' gemaakt. Natuurlijk werd hier ook mee geschoten. De tegenstander viel dat na een tijdje op en Frans oude Meule moest dit dan ook bekopen met een halfjaar schorsing. Later werden de kloten gekocht bij Poorthuis uit Losser. Deze waren helemaal klaar en goedkoper. In de beginjaren was er nog geen sprake van sportkleding of een trainingspak. Er werd gewoon in de dagelijkse kleding geschoten. In 1966/1967 is men begonnen met de jeugdafdeling en het opzetten van een jeugdopleiding.

De beste schutters uit de beginjaren waren Frans en Toon oude Meule en Hendrik ten Dam. Andere bekende namen uit die tijd zijn onder andere: Bernard Lohuis, Arie Schepers, Henk en Frits Kamphuis, Gerard Luft, Hennie Voskamp, Gerrit Heerink, de broers Steinmeijer, Johan Wassink.

Klootschietbanen

Vanaf 1962 werden de competitiewedstrijden afgewerkt op de Ottershagenweg, maar door de steeds toenemende verkeersdrukte werd al snel uitgeweken naar de naastgelegen Wiemselweg. Dit was eveneens een normale verkeersweg en ook op deze straat nam de verkeersdrukte steeds meer toe. Thuiswedstrijden op straat werden bijna altijd gewonnen. Uitwedstrijden op een zandbaan gingen vaak verloren, omdat men kracht tekort kwam. Klootschieten is een krachtsport en deze kracht bouw je het beste op een zandbaan op. Om niet verder achterop te raken bij de overige NKB-verenigingen, die vrijwel allemaal op zandbanen speelden, werd er uitgekeken naar een zandbaan. Er werd gekozen voor de zandweg (baan) tussen de Ottershagenweg en de Wiemselweg. Wel moest deze zandbaan eerst geschikt gemaakt worden door de dienst Openbare werken van de gemeente Denekamp. Deze 800 meter lange baan was de eerste baan van de vereniging.

Op 17 oktober 1971 werd de Wiemselbaan officieel en feestelijk geopend door burgemeester Norbart. Omdat de kwaliteit van deze baan vaak te wensen over liet (het was een openbare weg die gebruikt werd door tractoren en daardoor, vooral 's winters, veranderde in een grote modderpoel), werd er al snel uitgekeken naar een andere baan. Hierbij leek in eerste instantie de Kerspelweg (achter Leussink richting Tilligte) een goed alternatief (1974). Deze baan voldeed een stuk beter, maar had nog twee belangrijke bezwaren: de afstand van huis naar de baan was redelijk groot en de baan kon niet voor het verkeer worden afgesloten, omdat deze net als de Wiemselbaan een openbare weg was. De vereniging had maar één vurige wens: een baan die het hele jaar door benut kon worden en die vrij was van rijverkeer. Samen met de gemeente Denekamp werd er gezocht naar een goed alternatief. Eind 1974 werd er een nagenoeg ideale locatie gevonden op het Springendal. Het ging om een bestaande weg (pad) tussen de Uelserdijk en de Wittebergweg. Deze was echter zo dichtgegroeid en dus nauwelijks begaanbaar.

Wedstrijd op Wiemselbaan

Problematiek 'verhuizing' naar huidige baan

Op 16-12-1974 was er een vergadering in het gemeentehuis van Denekamp, waar namens Oud Ootmarsum Antoon Steinmeijer en Jan Lutikhuis aanwezig waren. Deze vergadering was belegd om de gemeente duidelijk te maken dat de huidige Wiemselbaan niet aan de klootschietseisen voldeed. Voorzitter Antoon Steinmeijer kwam met het idee om de zandweg, die liep vanaf de kruising Laagsestraat-Uelserdijk tot aan de wasserij 't Springendal, te gebruiken als nieuwe baan. Dit plan zou onderzocht worden door de gemeente. Toenmalig burgemeester Norbart kwam met het voorstel om een zandweg op het Springendal te gebruiken.

Op 16-2-1975 werd per brief een locatie op het Springendal aangewezen, die volgens de gemeente zou moeten voldoen. Het betrof de zandweg, die begint in de S-bocht van de Hooidijk, parallel aan de Paardenslenkte (het grote heideveld).

In juni 1975 reageerde het bestuur van de K.V. Oud Ootmarsum hier negatief op met de volgende twee argumenten: voor de jeugdleden was deze locatie veel te ver weg en deze lag in de gemeente Tubbergen. Per brief van 7 Juli 1975 reageerde de gemeente Denekamp hierop en werd een toezegging gedaan voor het gereed maken van de huidige baan (de oude weg naar Lage). Dit was een voorstel van de leden zelf, om deze dichtbegroeide weg te mogen gebruiken.

Dit bericht kwam Staatsbosbeheer ter ore. Zij waren hier helemaal niet blij mee, omdat zij vonden dat de natuur hier voorrang moest hebben, er was geen plek voor klootschietters. Staatsbosbeheer kwam met het voorstel om een baan langs de Hollandergraven aan te leggen. Zij bood zelfs aan om te helpen met de beplanting en de afwatering.

Klootschieters ongestoord actief op 'verboden' baan

Het ging om een strook grond langs de Hollandergraven van de boeren Bonnes, Krop en Aarnink. De gemeente zou dit verder onderzoeken. In het gemeentelijk dossier vonden wij terug dat mevrouw Jannink benaderd werd om een stuk grond aan de gemeente te verkopen die eventueel als ruilgrond gebruikt zou kunnen worden. Echter duurde dit allemaal ontzettend lang en de klootschieters zagen zich genoodzaakt de gemeente een ultimatum te stellen. "Ons geduld raakt langzaam een beetje op", volgens toenmalig secretaris Gerard Lohuis (citaat Twentsche Courant 1976). Op 1 mei moest alles rond zijn anders werd de oude weg naar Lage (huidige baan) de nieuwe baan. Hier kwam geen reactie op, zodat vanaf 1 mei 1976 deze baan definitief in gebruik werd genomen. Vervolgens volgde er een ultimatum aan de gemeente. Hierin vroegen de klootschieters aan de gemeente om voor 1 juli de baan op te snoeien, zo niet dan deden ze het zelf. De gemeente reageerde hierop per brief van 25-5-76, waarin ze meedeelden dat de begroeiing zo moest blijven. Het ultimatum werd in de namiddag van 6 juli waargemaakt. De burgemeester was op vakantie en locoburgemeester Aveskamp stond aan onze zijde. In een brief van Staatsbosbeheer aan de gemeente Denekamp werd hen gevraagd om aangifte te doen bij de politie (de gemeente was eigenaar van deze weg).

Wethouder Aveskamp deed mee dat hij geen opdracht had gegeven voor het snoeien van het hout, er niet mee op de hoogte was en tevens vertelde hij géén aangifte te willen doen bij de politie.

Dit alles wetende besloot de vereniging om in het vervolg toestemming te vragen voor het snoeien. Dit gebeurde in een brief van 6 september 1976. De competitie begon op 26 september en er moest nog het een en ander gesnoeid worden. De gemeente reageerde hierop door te schrijven dat ze nooit toestemming had gegeven om de baan te gebruiken en daarom kon er niet meegewerkt worden aan het speelklaar maken van de baan. Echter deze reactie liet te lang op zich wachten, want in een rapport van Staatsbosbeheer (R. Korbee) werd aangegeven dat er op donderdag 8 september (2 dagen na het indienen van de brief) ondeskundig gesnoeid was op de klootschuttersbaan en dat het afval op grond van Staatsbosbeheer was gedeponed.

Oogluikend werd door de gemeente toegestaan dat de huidige baan gebruikt werd. Nu kwam de provincie echter in actie. Zij reageerde per brief 3 mei 1977 met het verzoek om maatregelen te treffen tegen het illegale gebruik van deze weg en een oplossing elders te zoeken. Ook ging er een brief naar onze vereniging, waarin de provincie een ultimatum stelde dat het gebruik van de huidige baan op 1 februari 1978 beëindigd moest zijn.

De gemeente reageerde hierop met de volgende argumenten:

- In veel Twentse gemeenten wordt de klootschutterssport beoefend op zowel verharde als onverharde wegen. Er wordt bijna nooit ontheffing gevraagd. Het is nu dan ook vreemd dat op een van die wegen niet meer gespeeld mag worden.
- In de buurtschap is geen andere oplossing te vinden.

Hierop werd gereageerd dat het geen ultimatum betrof doch slechts een vriendelijk verzoek om deze weg niet meer te gebruiken. De klootschutters hadden wat ze graag wilden hebben, namelijk een prachtige baan in een schitterend gebied en in de buurtschap van Oud Ootmarsum. Gedurende de jaren is er een mooie baan ontstaan op het Springendal. Het contact met Staatsbosbeheer is nu goed. Regelmatig is er overleg. Om de baan wat langer te maken heeft men het beginpunt destijds voor een jaar naar achteren verplaatst, zodat er begonnen werd aan de Uelserdijk. Bij het huidige beginpunt waren er langs de weideafrastering planken en kippengaas geplaatst om de door de bocht komende klood op de baan te houden. Dit was echter geen succes en ook mede door de bouw van het clubgebouw werd daarom het startpunt snel weer naar het oude, huidige punt teruggebracht. De baancommissie, die er altijd voor zorgt dat de baan er uitstekend bij ligt, heeft gedurende de jaren vier bultjes aangebracht om zo te voorkomen dat er bij veel regenval zand van de baan afspoelt. Ook aan de achterkant, na het omlegpunt, is dat gedeelte de laatste jaren verbeterd. Hier lag nogal veel mul zand, vooral zomers en door dit te vermengen met kleigrond is ook hier een mooi stukje ontstaan.

Baan op het Springendal

Van café Oald Oatmössche naar de Postelhoek

Begin deze eeuw telt de vereniging 150 leden. Circa de helft hiervan zijn senioren heren, het overige deel bestaat uit dames en jeugd. Na de competitiewedstrijden wordt er zoals gebruikelijk nagezeten bij clubcafé Oald Oatmössche. In de zomer van 2001 moesten we toch wel even slikken toen Jan en Gerrie Lutikhuis bekend maakten om de deuren van hun café voorgoed te willen sluiten. De vraag rees: waar moesten de klootschieters nu naar toe? Het clubgebouw aan de Uelserdijk, liggend aan het startpunt van de Springendalbaan, was destijds nog niet verbouwd en veel te klein om de groep te herbergen. Echter, er kwam een oplossing!

Clubgebouw

Onder aanvoering van de nieuw opgerichte barcommissie en met volledige ondersteuning van Jan en Gerrie werd de vierde helft elke week 'gewoon' door vrijwilligers georganiseerd bij 'de Roatger'. Op deze wijze hebben we een aantal jaren vrij succesvol en gezellig onze kas ook weten te spekken. Hierdoor ontstond er de financiële mogelijkheid om in het jaar 2005 ons clubgebouw uit te bereiden. Het clubgebouw zou nu, na de uitbreiding in theorie alle teams moeten kunnen herbergen. Zover is het nooit gekomen, want in 2006 kwam daar de overname van Oald Oatmössche door Silvia Rouwers, die de naam veranderde in Postelhoek. Op dat moment konden we de barcommissie ontbin-

den en kwamen de taken terecht bij Silvia en haar team. Zij heeft uiteindelijk tot en met 2019 voor ons gezorgd. Sinds 2020 is het Arjan Smelt, die samen met zijn gezin de Postelhoek heeft overgenomen en ons nu bedient.

Jubilea

Onze vereniging is opgericht op 22 september 1962. Er zijn dus al een aantal jubileumfeesten gevierd. Ter ere van het 40-jarige jubileum werd in 2002 een megafeest georganiseerd met 's middags een klootschieterswedstrijd, waaraan ook de oud-leden mochten deelnemen. Na deze wedstrijd, waar erg veel deelname voor was, werd er een expositie gehouden in ons clubcafé. 's Avonds was er een jubileumfeest. Ter ere van dat jubileum is er naast de expositie een jubileumboek uitgegeven. Tenslotte is er in 2002 ook een naam gegeven aan de klootschietersbaan, het werd 'de Springendalbaan'.

Het 50-jarig jubileum vond derhalve plaats in 2012 en werd op zondag 17 juni kracht bijgezet door een klootschietronde over het 'Springendal' te organiseren voor leden, oud-leden en de buurtbewoners. Nadat deze wedstrijd was voltooid,

Monique Sleiderink (oud lid)

Burgemeester Cazemier

werd er een wedstrijd georganiseerd tussen enkele lokale prominenten: het college van B&W van de gemeente Dinkelland met burgemeester Cazemier en de wethouders Steggink, Stokkelaar en Zwiép. Een team van RTV-Oost: Ton ten Hove, Maggy Dobson, Patrick Holtkamp en Monique Sleiderink (oud-lid)) en een team met bekende Overijsselaars: Marga Bult, Frans Houben, Bianca Leussink en Marietje Noordkamp (Minie uit Jonge Leu en Oale Groond).

Daarnaast werd er in het jubileumjaar een kluutschietronde voor de jeugd georganiseerd, de Articaronde. Deze ronde wordt tot op de dag van vandaag nog steeds georganiseerd en kent ieder jaar meer dan 100 deelnemende jongeren. Tenslotte werd voor alle kluutschieters op 15 juli een jubileumwedstrijd gehouden en een recordschotwedstrijd.

De kluutschietersbaan

De baan heeft dus in 2002 een naam gekregen, maar daarna is er nogal het één en ander veranderd. Het clubgebouw werd in 2005 uitgebreid en een deel van het weiland, tegenover het clubgebouw in overleg met Staatsbosbeheer gehuurd, om hier parkeer-gelegenheid van te maken. In 2020, na een periode van vijf jaar is er verlichting langs de kluutschietbaan gerealiseerd, dit in goed overleg met Staatsbosbeheer en gemeente. Er is gebruik gemaakt van energiezuinige ledverlichting met een speciaal lichtspectrum, waardoor de aanwezige dieren, zoals vleermuizen geen hinder ondervinden van de verlichting. Op dit moment maken de hoogste heren seniorenteams op de donderdagavond gebruik van de verlichting en op de vrijdag kunnen alle jeugdleden nu trainen op onze eigen Springendalbaan. Dit is toch een stuk fijner dan op het industrieterrein in Ootmarsum onder de straatverlichting of bij KOSC op het voetbalveld. Uiteraard wordt elke vrijdagmiddag de kluutschietersbaan keurig onderhouden door onze baancommissie.

Voor een Oud Ootmarsumse kluutschietster is de kluutschietersbaan een vlakke zanderige ondergrond, een must. Daarom heeft Oud Ootmarsum in 2017 ook een nieuwe regel ingevoerd gekregen bij de Nederlandse Kluutschietbond. Het is verboden om de baan met voetbalschoenen te betreden.

Dit komt de kwaliteit van de baan, de lengte van de schoten en dus het spelplezier ten goede.

Verlichting

Nederlands Kampioenschap

In haar lange historie heeft K.V. Oud Ootmarsum nog nooit de eer gehad om een Nederlands Kampioenschap te mogen organiseren. Tot het jaar 2018. Uiteraard lagen de veld- en de straatparcoursen er prima bij en waren we in staat om de uitslagen, real time, via een live-verbinding te publiceren op de wedstrijdlocatie. Daardoor was het op en rond de start van de veldbaan de hele dag gezellig. De banen waren geheel autovrij, de veldbaan was goed geprepareerd en het onderdeel zetten werd gegooid van de wind en de bult af. Dit leverde enkele nieuwe Nederlandse records op.

K.V. Oud Ootmarsum bestaat in 2022, 60 jaar. De vereniging is nog steeds springlevend met 11 seniorenteams, 4 jeugdteams en 4 damesteams.

NK 2018

NK 2018

Wat beweegt iemand een artikel te schrijven over schoorstenen? Komt het door de variatie aan vorm en plaats op het dak of het aantal? Komt het door het geluismoment als je thuiskomt en ziet dat de schoorsteen rookt? Er zijn nog veel gebouwen met een schoorsteen, maar ook steeds meer huizen zonder. Natuurlijk hebben tegenwoordig de meeste mensen hun binnenhuisklimaat comfortabel geregeld. Vraag het aan Hennie Oude Engberink en hij zegt: “Een schoorsteen moet trekken en geen warmte verliezen.”

Henk Kamp, de oudheidkundige van de werkgroep geschiedenis, vertelde dat men zich vroeger niet druk maakte om warmte verlies. Laten we bij het begin beginnen.

Boerderij op de Galgenberg

Pastorie

Stobbenkamp, woning Ben Morshuis

Winhofflaan

Oorsprong

De Neanderthalers kwamen driehonderdduizend jaar geleden al naar ons gebied. Ons land was het noordelijkste leefgebied waar de Neanderthalers vanwege de ijstijd konden verblijven. Ze trokken rond en maakten alleen een kamp-vuurplaats om ergens te overnachten. Van deze Neanderthalers vinden we resten terug van vuurplaatsen, steenkisten en vuistbijlen. Vijfendertigduizend jaar geleden stierven de Neanderthalers uit. Bij het Bronzezeithof in Uelsen zien we een boerderij met binnen, in het midden, een vuurplaats op de lemen grond omringd met veldkeien.

Een gespannen koeienhuid op zo'n twee meter erboven, leidt de rook naar een opening in de voor- en achtergevel. De opening in beide gevels, later genoemd uilenbord, zorgt voor de juiste trek. Nog niet echt een schoorsteen. Dit zagen we zelfs nog in 2019 op Madagaskar. Daar stond het vee op de begane grond, de tussenverdieping was voor het bezoeken en het slapen. Op de bovenste verdieping werd gekookt en gegeten, met voor de rookafvoer in beide topgevels een open luik.

Bronzezeithof Uelsen

Henk Kamp ziet al meteen aan de plaats van de schoorsteen of de woning een Los Hoes is, of is geweest. Bij een Los Hoes is de vuurplaats aan het bovineind van de boerderij. Hierbij was er een raakkoal (gat in de lemen vloer) waar het vuur in na smeulde. 's Morgens kon zo het vuur makkelijk aangewakkerd worden. Toen werd er al 'het hoal' of vuurbok gebruikt om een pan boven het vuur te hangen. In Breklenkamp is de grens tussen Nederland en Duitsland nog steeds in de woonkamer van een boerderij waar ooit de vuurplaats stond. 'De vrouw en de hond heurt in t fundste gebont.' Dat wil zeggen dat het vuur aan het bovineinde van de boerderij hoorde binnen het eerste gebint. De vrouw had de belangrijke taak om het vuur gaande te houden. Een aansteker of lucifer kende men toen nog niet.

Los Hoes met gat in het dak

Er zijn meerdere betekenissen voor een schoorsteen. Uit de context moet duidelijk zijn welke betekenis van toepassing is:

- oorspronkelijk de steen die de rookvang schoort (steunt)
- het gemetselde rookkanaal boven de stookplaats
- de schoorsteenmantel
- het boven het dak uitstekende deel van het rookkanaal

Schoorsteenrecht

In het begin van de negentiende eeuw waren er volksverhuizingen, werk- en daklozen uit Drenthe trokken naar Twente om in de textiel werk te vinden. Een bijzondere vorm van ontginning was het stiekem bouwen van een veldhut op de heide. De bouwers werden beschermd door het zogeheten schoorsteenrecht. Dat bepaalde dat hutten die tussen zonsopgang en zonsondergang werden gebouwd, twintig jaar mochten blijven bestaan als er tegen

de ochtend rook uit de schoorsteen kwam. Echte schoorstenen hadden deze hutten niet, een gat in het dak was voldoende.

Grondeigendom was geen punt, maar de markgenootschappen hadden de plicht om voor hun armen te zorgen; het vuurstedenrecht. Natuurlijk waren er toen ook al genootschappen die deze migranten tegen hielden. Eén van de eerste maatregelen tegen brand in de steden was het verstenen van de schoorsteen en het gebruik van dakpannen. De schoorsteen op het dak was eenvoudig te zien en maakte het interessant belasting te heffen op de aanwezigheid ervan, het zogeheten schoorsteengeld of haardstedengeld (vergelijkbaar met de vensterbelasting). Fabrieksschoorstenen waren vroeger beeldbepalend voor een stadsgezicht: symbolen van welvaart en vooruitgang.

Oude fabrieksschoorsteen

Schoorsteenbrand

De schoorsteen steekt meestal boven de nok van het dak uit, omdat er een bepaalde trek nodig is om hem goed te laten werken. Ook dient hij zo recht mogelijk te zijn, dus geen verslepingen (schuin lopende stukken) te hebben. Het teerachtige product creosoot, dat ontstaat bij verbranding van hout, geeft een dunne harde korst aan de buitenzijde, die het dikst is in de versleping. Door de schuine vorm is het lastiger te vegen met alle risico's van dien. De meeste schoorsteenbranden ontstaan dan ook door het slechte vegen. Door hitte wordt creosoot weer vloeibaar en gaat het lekken met als gevolg een schoorsteenbrand. Het branden van schoon en droog hout is erg belangrijk, want dit geeft de minste aanslag en bovendien de mooiste vlammen. Het vegen van de schoorsteen is geen verplichting maar wel een noodzakelijk advies. Als bij een brand een document kan worden overlegd van het vegen van de schoorsteen door een erkend bedrijf dan is dat een voordeel bij de schadevaststelling. Extra aandacht is nodig bij riet gedekte daken. Er wordt dan door de verzekeraar een vonkenvanger vereist. Dit is een extra kap van fijnmazig rvs, fijn genoeg om de vonken tegen te houden die naar boven zweven en anders op de rieten dakbedekking zouden neerkomen, waardoor er brand kan ontstaan. Dat er geen vogels of ander ongedierte in het schoorsteenkanaal kunnen komen is een bijkomend voordeel.

Een schoorsteenbrand kan op meerdere manieren worden bestreden:

- van beneden uit water nevelen in de kachel zodat de temperatuur daalt en de vlammen doven
- van onder en boven afsluiten zodat er geen zuurstof bij komt
- de schoorsteen vol pompen met water
- vanuit een hoogwerker schoonvegen met een zogenaamde ramoneur, gereedschap dat bestaat uit stalen kettingen met aan het eind stukjes hoekijzer. Door deze in de schoorsteen te laten zakken en te bewegen slaat men de in brand staande roet- en koolresten van de wand, die onderaan opgevangen worden en vervolgens geblust.

Tegenwoordig zijn veel schoorstenen voorzien van een rvs binnen pijp of dubbelwandige pijpen, die rondom voorzien zijn van brandwerende korrels. Een schoorsteenbrand komt bij dit soort kanalen bijna niet voor. In Ootmarsum komt een schoorsteenbrand gemiddeld nog drie keer per jaar voor. Bij het toenmalig hotel de la Poste

Staphorst

bijvoorbeeld heeft heel lang een verdiepbalk gesmeuld door een scheur in de schoorsteen. Gelukkig is deze door de brandgeur op tijd ontdekt! Dit geeft ook aan hoe belangrijk het is na een schoorsteenbrand de houten draagconstructie, die met name nog in monumentale gebouwen aanwezig is, te inspecteren.

Na verloop van tijd werd de open stookplaats een ingebouwde haard en later een ijzeren haard. Door de stenen schoorsteen kon de stookplaats ook wat kleiner worden uitgevoerd,

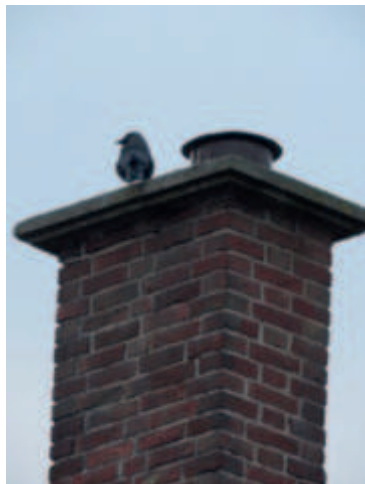
uiteindelijk resulterend in een simpel gat waar de ijzeren haard op werd aangesloten. Dit zijn de zogeheten Franse schoorstenen, alleen geschikt voor het aansluiten van een kachel. Engelse schoorstenen daarentegen zijn diep en breed, ze waren eventueel geschikt voor een open vuur en werden ook wel gebruikt als kookplaats. Te denken valt aan de inglenook (of chimney corner) en aan de Aga fornuizen waar op gekookt werd, en die tevens de ruimte verwarmden. Nu loopt er vrijwel door elke schoorsteen een geïsoleerde pijp. Op de foto zien we een houten schoorsteen met houten mantel uit Staphorst. Hoe brandbaar! Elke Marke had vroeger haken om bij brand het stro van het dak te harken.

Vroeger werd in de winter de kachel midden in de ruimte geplaatst met een lange pijp naar de schoorsteen. 's Morgens lag er een appel achter op het fornuis, die dan 's avonds als moes uitgelepel werd. Bij een overvloedige appeloogst werden de appels geschild en in plakjes boven het fornuis gedroogd, daarna werden ze in grote trommels bewaard.

Fornuis, Galgenberg Mander

Tegenwoordig zegt men dat pellet kachels duurzaam zijn, maar dat valt nog te bezien. Ze hebben door hun functionele bouw een uitstekende verbranding, weinig zichtbare rook, maar stoten wel fijnstof uit! De pellets (geperste houtkorrels) worden verkregen door houtafval van houtverwerkende fabrieken. Dat kan ook tropisch hardhout of ander samengesteld hout bevatten. Er worden ook pellets van vuren(dennen)hout gemaakt. Hopelijk wordt er geen tropisch regenwoud gekapt voor deze pellets. Hoe het ook zij, de rook van een houtkachel kan voor omwonenden een belasting zijn, wanneer de burens geen raam meer open kunnen zetten. Dus de toekomst van de schoorsteen is niet zeker. Voor het bevestigen van een televisieantenne hebben we hem ook al niet meer nodig. Misschien nog voor de vogels.

Kauwtje op schoorsteen in Ootmarsum

Met dank aan:

Henk Kamp, oudheidkundige

Nick Weierink, brandweer Ootmarsum

Gerard Morsink, architect

Harry Oude Rengerink, HOR Bouwadvies en Risicoanalyse

2022, het jaar van de merel

Als 's morgens het grote gros van onze stadsgenoten opstaat, heeft de merel zijn eerste vroege ochtendconcert er al lang opzitten. Het is nog donker wanneer in het vroege voorjaar de merel, nadat hij gewekt is door het prille lied van de roodborst, uit volle borst zijn ochtendzang begint. Dit doet hij voornamelijk om zijn territorium af te bakenen en indruk te maken op de vrouwtjes. De merel, met een deftige naam ook wel *Turdus merula* genoemd, is lid van de lijsterfamilie. In de jaren dertig noemde de bekende vogelaar Jac P. Thijssen hem een schuwe bosvogel, een reputatie die hij inmiddels al lang kwijt is geraakt. In mijn ogen is hij zo langzamerhand geëvalueerd tot een brutale straatjongen. Tijdens de inventarisatierondes van de Vogelwerkgroep Heemkunde Ootmarsum op het Springendal komen we de vogel nog maar mondjesmaat tegen. Hij is als 'cultuurvolger' verhuisd naar de dorpen en de steden waar voor de merel inmiddels voldoende voedsel en nestgelegenheid voorhanden is. Hoewel zijn menu oorspronkelijk voornamelijk uit regenwormen, insecten en bessen bestaat, snoept de merel tegenwoordig volop mee uit pindakaaspotten en van het voer dat vele burgers aanbieden op hun vogelvoedertafels. Daardoor kun je gerust stellen dat de merel min of meer definitief van de bosrijke omgeving verhuisd is en de omgeving van de mens als nieuw habitat heeft opgezocht, met alle voordelen van dien voor hem, zijn vrouw en hun merelkroost. Ze gedijen prima in onze tuinen, ondanks het gevaar van loslopende huiskatten, steenmarters, de ekster en de gaai, die net als de merel inmiddels steeds vaker stad en dorp als woonplaats verkiezen boven het bos. De merel dan ook samen met de mus de meest algemene vogelsoort van ons land.

Ziekte onder merels

Maar vanaf 2016 is er iets opmerkelijks aan de hand: de aantallen duikelen omlaag. In een jaar tijd is bijna 30 procent van de broedende merels verdwenen, zo blijkt uit landelijke tellingen. Veel vogelliefhebbers zagen 'hun merel' ineens in veel kleinere aantallen. Men vermoedt dat het usutu-virus veel slachtoffers heeft gemaakt. Deze ziekte manifesteerde zich door massale sterfte onder vooral de merels. Je kon zien dat de vogel echt niet lekker in zijn vel zat: hij ging bol zitten, was sloom, dronk niet meer, hapte vaak naar adem en had duidelijk last van evenwichtsstoornissen met de dood tot gevolg. Deze ziekte kwam vanuit Zuid-Europa, zoals gezegd in 2016, onze kant op met 2018 als piekjaar. Daarna zijn er minder meldingen van sterfgevallen, hoewel nog steeds vogels sterven aan deze rotziekte. Zelf heb ik de indruk dat er in het voorjaar 2021 minder vrouwtjes zijn dan mannetjes. Zullen de vrouwtjes in meerdere mate slachtoffer zijn geworden in de afgelopen tijd? Ik weet het niet. Duidelijk is wel dat je regelmatig meerdere mannen zag vechten om de gunsten van een vrouwtje! Ook wanneer een merelpaar een nest klaar heeft, zie je regelmatig andere mannen langskomen om nog even flink te bakkeleien met de huisbaas. De meeste mensen hebben geen moeite om de merel te herkennen.

Merelman heeft een prachtig strak zwart verenpak en in de broedtijd is zijn snavel mooi oranje-geel gekleurd en heeft hij een smalle gele oogrand. Merelvrouw heeft een bruin gestreept verenkleed en is minder opvallend dan haar partner. Jonge merels zijn aanvankelijk ook donkerbruin gestreept, net als hun moeder. De merel heeft een redelijk lange staart die hij vaak opwipt en daarna weer langzaam laat afzakken. De vogel hipt vaak met twee poten tegelijk over het gazon om dan plotseling doodstil te staan op zoek naar zijn lievelingskostje, de regenworm. Het is fantastisch om te zien hoe hij dan zijn kopje even scheef houdt en dan supersnel met zijn snavel in de grond pikt om vervolgens een worm de grond uit te trekken. Bij een lange worm staat de vogel daarbij soms helemaal op zijn tenen.

Merel vangt regenworm

Gezang

Zingen doet de merel zoals gezegd het liefst in de vroege ochtend en tegen zonsondergang. Het is alleen de man die zingt. Daarbij zoekt hij het liefst een hoge plek uit boven op het puntje van een dak of hoog in het topje van een boom. Bij goed weer kun je de merels soms wel met drie of vier tegen elkaar op horen zingen. De één wil nog meer indruk maken dan de ander. Voor veel mensen is het moeilijk om de merelzang te onderscheiden van zijn neef de lijster. Merels zingen nogal luidruchtig en hebben een gevarieerd repertoire dat ze in een laag tempo en met veel toonwisselingen uitvoeren. De zang is melodieus en vaak zoet en helder van toon, meestal wat aflopend. De strofes zijn vrij kort en worden met tussenpozen van een seconde of vijf herhaald. De zanglijster daarentegen produceert meestal een zeer gevarieerde en zelfverzekerde schrille waterval van noten met weinig en zeer korte pauzes. Karakteristiek is daarbij de twee tot vier keer terugkerende herhalingen van dezelfde groep noten, zoals bijvoorbeeld: “kuucklie VIE, kuucklie Vie, tixi, tixi, tixi, PII-eh, PII-eh, trruu-trruu-truu tixiFIX, tsjuu-tsjuu-tsjuu, ko-ku-kiKlix ko-ku-kiKlix”. (aldus de ANWB Vogelgids). Wie goed oplet zal ook merken dat de merels vaak zachtjes beginnen te zingen tegen een dreigende regenbui. Ik heb het vermoeden dat ze dan denken dat het avond wordt omdat het door de bui vaak donkerder is. Datzelfde viel mij ook op in augustus 1999 toen we in Nederland getuige konden zijn van een zonsverduistering (eclips). De merels begonnen midden op de dag volop te zingen op het moment dat de zon bijna verduisterd was! Bij gevaar in de buurt slaat de merel meestal heel fanatiek alarm. Is er een kat, een sperwer, een uil, een gaai of ekster in zijn blikveld dan vliegt de merel luid roepend in het rond, vaak geholpen door zijn merelburen. Het paniekerige “plie-plie-plie-plie” is dan niet van de lucht. Alle vogels met nesten in de buurt helpen dan vaak de predator te verjagen, aangemoedigd door de merel. Ditzelfde ritueel kun je 's avonds in de buurt ook vaak waarnemen wanneer de merels hun slaapplek opzoeken. Het lijkt dan wel of er ik weet niet wat aan de hand is, terwijl het eigenlijk niets anders is dan elkaar een welverdiend welterusten toe te wensen.

Broedperiode

Eén van de talrijkste broedvogels van ons land is de merel. Het stevige nest wordt door het vrouwtje gemaakt van strootjes, bladeren en ander plantenmateriaal op basis van mos, soms met stukjes plastic of papier. Af en toe wordt ook zwerfvuil verwerkt in het nest, hetgeen tot gevaarlijke situaties kan leiden, vooral wanneer een jonge vogel bij het uitvliegen met zijn pootje in een stuk touw of plastic blijft hangen. De nestkom wordt vervolgens met modder gepleisterd en daarna met gras afgewerkt. Je kunt het nest

Merelnest op ladder

Merelnest met plasticdraad

op de meest verschillende plaatsen tegenkomen. Hun voorkeur gaat echter uit naar een plek op ongeveer twee meter hoogte in heggen en struwelen (liefst met stekels), in klimplanten zoals klimop, blauwe regen en kamperfoelie, maar ook op richels van gebouwen, in kozijnen, in open nestkasten of op de sporten van een ladder zoals hier op de foto die ik gemaakt heb in ons zwembad de Kuiperberg. De merels broeden in de periode april tot en met augustus meestal meerdere keren per jaar. Het legsel bestaat veelal uit 4 tot 6 lichtblauwe glanzende eieren met spikkels en fijne vlekjes in licht roodachtig-bruin. De eieren worden dagelijks gelegd en alleen door het vrouwtje bebroed. Na 11 tot 17 dagen komen de jongen uit, waarna ze door zowel het vrouwtje als het mannetje worden verzorgd. Wanneer pa met een bek vol wormen komt aanvliegen geeft hij vooraf altijd even een korte merelriedel om zijn jongen er op te attenderen dat hun volgende maaltijd er aan komt. Na 12 tot 19 dagen vliegen de jongen uit. Ze worden daarna nog een week of drie verzorgd door beide ouders. In de periode van uit het ei kruipen tot het moment waarop de jonge merels zichzelf volledig kunnen redden, sneuvelen helaas veel jonge merels door predatie of door het verkeer. Ze gedragen zich de eerste dagen als hulpbehoevende kuikens, die overal rondfladderen steeds maar weer om eten blijven schreeuwen, zonder dat ze in de gaten hebben in welk een drukke wereld ze terecht gekomen zijn.

Als verkeersslachtoffer kun je ze dan in desolate toestand tegenkomen op wegen en straten. (foto 4 Verkeersslachtoffer) Zodra de laatste jongen van het broedseizoen zijn uitgevlogen begint de ruiperiode. De merel trekt zich dan terug en gedraagt zich als het ware een beetje stiekem. Dat komt omdat zijn verenkleed dan gewisseld wordt, waardoor hij of zij minder goed kan vliegen. Ze zijn dan kwetsbaarder dan anders en houden zich daarom gedeisd. Dit gedrag vertonen bijna alle vogels tijdens de rui. Af en toe kom je een merel tegen met een pigmentstoring, ook wel leucisme genoemd. De vogel heeft dan één of meerdere witte veren in zijn pak. Op bijgaande foto's van Robert Westerhof en Harry Wolbers zijn hiervan mooie voorbeelden te zien. Harry schoot deze bijzondere foto's in het voorjaar 2021 in de tuin van de familie Schurink aan de Hora Siccamastraat.

Verkeersslachtoffer

Merels met leucisme

Merels maken dankbaar gebruik van de voederplank in uw tuin. Ze zijn gek op allerlei zaden, maar ook (rotte) appels, rozijnen en meelwormen behoren tot hun lievelingskostje. Een vogelbad in de tuin doet het ook prima voor onze merel. Je zult hem of haar dagelijks voorbij zien komen om vers water te drinken en om even lekker te badderen. Plaats het bad op ooghoogte in uw tuin, zodat u zelf ook kunt meegenieten van de badpartijen van uw tuinvogels.

Het jaar van de merel

Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland hebben 2022 uitgeroepen tot 'Het jaar van de merel'. In dit jaar is er extra aandacht voor deze vogelsoort. Er staat een groot publieksonderzoek op het programma. In 2022 worden ook de gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Een mooie kans om op lokaal niveau aandacht te vragen voor groene wijken, tuinen en bermen, zowel in het stembokje als daarna. Merels houden namelijk niet van stenen en tegels. Hoe meer groen, hoe meer vogels!

STATION OOTMARSUM

WAAROM OOTMARSUM GEEN SPOORVERBINDING KREEG

Rob Meijer

Na een groot aantal jaren heeft de kruising Grotestraat – Almelosestraat een ander aanzien gekregen na het verdwijnen van Hotel Vos. Het is best wel interessant om je te realiseren dat vóór de bouw van het hotel annex bakkerszaak het heel anders had kunnen lopen op deze plek. Aan het einde van de negentiende eeuw waren er plannen om daar een station met een remise te bouwen voor de stoomtramverbinding tussen Almelo, Tubbergen en Ootmarsum.

Voormalige Hotel Vos

In de tijd van de industrialisering was ook Ootmarsum in de race om een -zij het bescheiden- regionale spoorlijn te krijgen. De bedoeling was om met de stoomtram als openbaar vervoermiddel een verbinding te realiseren vanuit Almelo via Tubbergen naar Ootmarsum. In die tijd heel bijzonder. Lang niet alle wegen waren verhard en ook Ootmarsum was enkel via zandwegen te bereiken. Een artikel in de Provinciale Overijsselsche Courant van 4 mei 1905 vermeldt dat Provinciale Staten van Overijssel had besloten tot aankoop van gronden langs de

Nieuwe bebouwing als woonlocatie

weg Almelo-Ootmarsum en dat deze weg met veldkeien wordt bestraat: 'Een hele luxe!' Provinciale Staten van Overijssel oordeelde tijdens een vergadering in 1903 nog dat de weg van Rossum naar Ootmarsum niet verhard hoefde te worden, omdat er toch rails voor een stoomtram worden aangelegd...

Zandwegen naar Oldenzaal en Almelo in 1900

Stoomtram Den Haag-Scheveningen

Vervoer per auto was natuurlijk een hele verbetering, maar de wegen waren slecht. De eerste auto's reden in Nederland in 1896 en dat wonder der techniek kwam pas veel later naar het platteland. Daardoor werd de aanleg van een spoor als de grote oplossing gezien. Door het spoor kwam er een einde aan de tijd waar mensen vaak vele uren moesten lopen naar hun werk of dichtstbijzijnde stad. Bovendien kon je met de stoomtram ook efficiënt goederen vervoeren voor de industrie. Stoomtrammetjes reden op smalspoor en werden gestookt met kolen. Ze reden niet harder dan 45 kilometer per uur. Het was een voor-

uitgang. Met hele mooie, karakteristieke symbolen: de rookpluim in het landschap en het geluid van de stoomfluit bij elk weggetje dat gekruist werd. Dat de mensen niet gewend waren aan zo'n ijzeren monster met zijn 'ongekende' snelheid, blijkt wel uit de vele krantenberichten over de talrijke ongelukken.

Een eerste initiatief voor een spoorweg in Overijssel stamt uit 1847 en betrof de lijn Raalte-Almelo. Deze kwam niet van de grond. Een spoorverbinding met Duitsland kwam wel in beeld. De Almeloër E.H.J. Dull kreeg vervolgens de concessie voor een lijn van Zwolle via Almelo en Ootmarsum naar Duitsland. Hij kreeg het niet voor elkaar en verkocht zijn rechten in 1853 aan de fabrikanten Gelderman en Stork. Het gevaarlijke stoommonster zou dus ook naar Twente gehaald worden. In 1904 stond er in de krant te lezen dat op de Veluwe een reiziger in een stoomtram zijn hoofd uit het raam had gestoken en een telefoonpaal raakte. De onfortuinlijke reiziger werd uit de wagon geslingerd en raakte zwaargewond. Dus toch nog even wennen aan deze nieuwe 'spoor'tijd.

De invoering van de stoomtram ging voor de het gevoel heel snel. In 1879 was er het eerste trammetje van Den Haag naar Scheveningen en in 1882 waren er door het hele land al 30 bedrijven, die zich bezig hielden met de exploitatie van de stoomtramlijndiensten.

Loc 31 of 32 die werd gebruikt tijdens de aanleg van de tramlijn in 1902 opgenomen in de buurt van Buiten.

Stoomtram van de spoorlijn te Buiten op 17 juli 1902.

In Twente kwam er een verbinding tussen Enschede en Glanerbrug en eentje vanuit Oldenzaal naar Denekamp. Een verbinding vanuit Almelo via Tubbergen naar Ootmarsum was al in 1888 bijzonder actueel. De Nederlandsch-Westfaalsche Stoomtram-Maatschappij had het initiatief genomen en was in gesprek met de Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij en het Ministerie van Waterstaat over een dergelijke verbinding. Er moesten gronden worden aangekocht, rails worden aangelegd en overgangen gerealiseerd. Het Rijk verstrekke een subsidie van één derde van de aanlegkosten en een exploitatiebijdrage voor 20 jaar.

Voor Ootmarsum zijn verschillende trajecten in beeld geweest:

a. een lijn Zwolle-Almelo-Tubbergen-Ootmarsum-Denekamp-Nordhorn

b. een aparte lijn Oldenzaal-Rossum-Ootmarsum

Er werd een traject voor de lijn Almelo-Tubbergen-Ootmarsum voorgesteld en het tracé werd in rood getekend op een kaart van 1860 van het Topografische Bureau. Vanuit Tubbergen lag het in de bedoeling om rails aan te leggen langs het Vasserveld, Het Ladderke, zuidelijk langs de Vasser Heide, langs de Molenberg, over de Kuiperberg en via de Almelosestraat tot aan de remise aan de Grotestraat.

Waar moest het station Ootmarsum komen?

In het schetsontwerp van 1888 ging men er van uit dat Ootmarsum het eindpunt van de spoorlijn betekende en het station het beste aan de ingang van het centrum aan de Grotestraat een plek kon krijgen. Bovendien was dit een goede locatie als de lijn uitgebreid werd met het traject Ootmarsum-Oldenzaal. Voor het baanvak met een doorgaande lijn naar Denekamp – Nordhorn werd ook gedacht aan een locatie van een station bij de molen van Bökkers. De spoorlijn hield de gemeenteraad van Ootmarsum bezig. Onder voorzitterschap van burgemeester Cramer bleef het een hot item, mede omdat de directie van de Twentse Damast als enige textielfabriek in het stadje, politieke druk zette.

De gemeentebesturen van Oldenzaal en Denekamp hadden meer succes en werden het eens over de voorstellen voor de lijn Oldenzaal-Denekamp en gingen in zee met de Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij en de Nederlandsch-Westfaalsche Stoomtram-Maatschappij (NWSM). In 1901 werd de lijn Oldenzaal-Denekamp aangelegd en op 18 juli 1903 feestelijk geopend. De lijn werd in 1938 overgenomen door de Nederlandse Spoorwegen.

Het personenvervoer stopte in 1936 en het goederenvervoer liep door tot in de oorlog. In de Tweede Wereldoorlog werd de lijn opgeheven en moesten de Nederlandse Spoorwegen de ijzeren rails inleveren aan de bezetter. De spoorstaven gebruikten de Duitsers voor de productie van oorlogsmaterieel.

Het tracé van 30 kilometer

De Ootmarsumse inbreng bij het overleg over de stoomtramlijn Almelo-Tubbergen-Ootmarsum kent een lange (lijdens)weg :

1878 Overleg oprichting van een maatschappij voor lokaalspoor in Apeldoorn. Burgemeester van Bönninghausen van Ootmarsum was aanwezig en benadrukte het grote belang van de aanleg.

1883 Een brief van het stadsbestuur rechtstreeks aan Koning Willem III. Een smeekbede te helpen met de groei van het stadje door aansluiting aan het spoor. Teruggang inwonersaantal was met 400 gedaald naar 1544 personen.

1899 De gemeenteraad van Ootmarsum verleent de heer Stornebrink van het initiatiefcomité de concessie voor de lijn, mits hij binnen één jaar kan aantonen dat het de gemeente geen geld kost.

1904 De gemeenteraad van Ootmarsum stelt een renteloos voorschot beschikbaar van Hfl. 1.000,- per jaar voor 20 jaar voor de totstandkoming van de lijn aan de Nederlandsch-Westfaalsche Stoomtram-maatschappij.

1908 De heren Ledeboer uit Almelo en Roesing Udink uit Denekamp van de NWSM delen het gemeentebestuur Ootmarsum mee dat een gewijzigd tracé Hfl. 50.000,- meerkosten met zich meebrengt.

1908 Provinciale Staten Overijssel zegt de vaste één derde vergoeding toe als bijdrage in de kosten voor het traject Almelo-Ootmarsum voor een lengte van 39,45 kilometer.

1910 De Nederlandsch-Westfaalsche Stoomtram-Maatschappij deelt in haar aandeelhoudersvergadering mee dat er spoedig begonnen zal worden met de aanleg van de lijn Almelo-Tubbergen-Ootmarsum.

1912 De aanleg van de lijn gaat Hfl. 900.000,- kosten. Het Rijk neemt één derde van de kosten voor haar rekening en er worden aandelen uitgegeven à Hfl. 600,- per stuk. De gemeente neemt er 15 voor haar rekening en de Twentse Damast neemt er 30 af.

1914 De oorlog is uitgebroken. De plannen worden desondanks doorgezet. De Provincie wordt verzocht bij te springen.

1917 Uitvoering van de lijn gaat over naar de nieuw opgerichte Stoomtram Maatschappij Twente onder voorzitterschap van H. P. Gelderman. Hij verzoekt de gemeente Almelo te investeren in de lijn met een bedrag van Hfl. 270.150,-

1918 Een rumoerige aandeelhoudersvergadering van de Stoomtram Maatschappij Twente waarbij de voorzitter Gelderman beticht wordt van het tegenhouden van de lijn Almelo-Ootmarsum-Tubbergen.

1921 De N.V. Twentsche Lokaalspoor Maatschappij wordt opgericht en neemt de initiatieven over. De kosten voor de lijn worden nu begroot op Hfl. 825.000,-.

1923 De gemeenteraad Ootmarsum besluit om een jaarlijkse subsidie van Hfl.1.000,- te verstrekken aan de Fa. Frederiks uit Zwolle voor de exploitatie van een autobusdienst. Aanleg spoor is geen thema meer.

Station Denekamp

De N.V. Twentsche Lokaalspoor Maatschappij drong er bij de gemeenten op aan om actie te ondernemen om het geld bijeen te krijgen. Op 21 november 1900 schreven de burgemeesters van Oldenzaal en Ootmarsum De Waal en Cramer, samen met D. Gelderman een brief aan de minister van Waterstaat over de tramlijn verbinding Oldenzaal - Rossum- Ootmarsum. Van de fl.177.000,- werd het 1/3 deel toegezegd door het Rijk, opgevraagd. De andere aanvragen voor de lijn Almelo – Tubbergen - Ootmarsum lagen ook op tafel maar dreigden buiten de boot te vallen. Uiteindelijk werd de tramlijn vanuit Oldenzaal in Rossum rechtstreeks doorgetrokken naar Denekamp. Ootmarsum kreeg geen aansluiting. Op 29 september 1921 werd door de gemeenteraadsfractie 'Vereniging Gemeentebelang Ootmarsum' de stoomtramlijn nog eens fors onder de aandacht gebracht met het doel Ootmarsum uit haar isolement te verlossen. Gedeputeerden van de Provincie Overijssel en maar liefst 35 leden van de Provinciale Staten plus enkele leden van de Tweede Kamer en de gemeentebesturen van Almelo, Tubbergen en Ootmarsum maakten op uitnodiging een excursie langs het traject. Een uitgewerkt tracé met begroting lag op tafel. De hoofdingenieur van Provinciale Waterstaat had echter zonder overleg een eigen tracé ontworpen en presenteerde dit. Hierdoor was niet duidelijk wat het totaalproject zou gaan kosten en moest er weer een nieuw overleg komen met alle partners.

De geschiedenis van de spoorweg-verbinding naar Ootmarsum is een ware lijdensgeschiedenis geweest. Reeds in 1882 was een lijn geprojecteerd van Almelo door het Twentsche noorden naar Neuenhaus, maar daar is evenmin als van de vele andere nadien gekomen ontwerpen iets van terechtgekomen. Nu zijn de nieuwe plannen ontworpen door het ingenieursbureau Meijers, Bakker en Meyboom te Amsterdam, waarvan de heer G. J. Meijers den tocht medemaakte, en welke plannen voorgestaan en gepropageerd worden door het comité voor den aanleg van stoomtramwegen in Twente, die reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding verkeerren. De verschillende gemeentebesturen hebben de noodige financiën toegezegd (Denekamp onder beding van een ombuiging in de richting Lattrop) er is opgericht de N. V. Twentsche Lokaalspoorwegmaatschappij, welke het tracé van het comité heeft overgenomen.

Dit schreef Tubantia op 29-9-1921

Het tracé Almelo-Tubbergen-Ootmarsum was een onderdeel van het netwerk dat door de TLM aangelegd zou worden. Er waren dus meerdere opties en de voorzitters van de TLM, de grote industriële Gelderman en Stork hadden geen zin in de aftakking naar Ootmarsum omdat er maar één textielfabriek stond en het goederenvervoer blijkbaar niet rendabel gemaakt zou kunnen worden. De lijn Almelo-Tubbergen-Ootmarsum-Denekamp-Nordhorn werd later helemaal afgeschreven, omdat men meer zag in de lijn Hengelo- Oldenzaal- Denekamp- Salzbergen. Een lijn die er ook inderdaad gekomen is. Een wandelpad van Oldenzaal via Rossum naar Denekamp herinnert nu nog aan die lijn. In Ootmarsum kwam dus niets.

Een stationsgebouwtje aan de Almelsestraat en een remise voor goederentransport voor de Twentsche Damast fabriek aan de Denekamperstraat bestaan enkel op papier. Het is er nooit van gekomen. Ook speelde mee dat het opkomende vervoer met autobussen het personenvervoer voor de stoomtram meer en meer ging vervangen.

In ieder geval viel het doek voor een aansluiting van Ootmarsum op het spoorwegnet en is een stationnetje nooit deel van het straatbeeld geworden. De vraag is of we daar achteraf rouwig om moeten zijn.

Vandaag de dag zien we toch af en toe een 'Bello' door Ootmarsum rijden. Uitspanning de Molenberg heeft een treintje op wielen ingezet om de toeristen een nostalgisch tochtje te bezorgen door de omgeving.

Kaart van Rijkswaterstaat uit 1900 van de planning van de goederenremise Denekamperstraat

Bello van de Molenberg

De rails met smalspoor van de stoomtramlijnen werden in Nederland vervangen door rails met de huidige afmetingen en de spoorwegen werden in het hele land aangelegd. Wanneer het stoomtrammetje Almelo-Ootmarsum er was gekomen, was er misschien ook wel een echte treinverbinding gekomen met Ootmarsum en een echt station.... wie weet.

Het blijft bij mijmeren en gissen of het dan allemaal beter zou zijn gegaan en de grote welvaart zou hebben toegeslagen. Zaten we toen op het goede spoor door niet door te zetten ? Hebben we de trein gemist ? Desondanks wisten de Nederlandse Spoorwegen Ootmarsum in de jaren zeventig te vinden met de befaamde Minitrips per trein waardoor er duizenden overnachtingen konden worden geboekt. Achteraf denk ik dat het goed is zoals het gelopen is en dat mede daardoor Ootmarsum zichzelf is gebleven. Het is goed even stoom afblazen over de mogelijke misser van 100 jaar geleden en je neerleggen bij de feiten. Wat is er mooier dan te genieten van al datgene wat ons in onze huidige tijd allemaal ten deel valt.

Bronnen :

Trammen door Twente – Kokhuis
Oldenzaal spoorwegstad – Martin Meierink
Eerste spoorlijn in Twente – Cees Hoogendijk
Ootmarsum in de 19e eeuw – Ben Morshuis
Delpher – Prov. Overijsselse Courant
Dagblad Tubantia
Archief Nederlandse Spoorwegen Utrecht

Nationaal archief Den Haag

JOHAN BARTHOLD JONGKIND

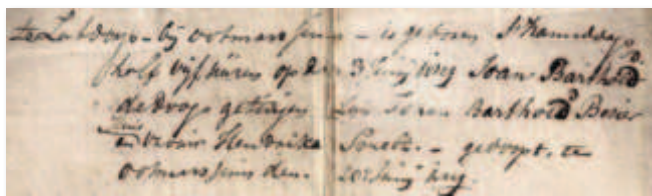
NADER ONDERZOEK NAAR DE LOTGEVALLEN VAN DE FAMILIE NA DE VERHUIZING UIT LATTROP TOT AAN PARIJS

Harry Smienk Werkgroep Geschiedenis

Met bovenstaand bericht in de krant maakte Gerrit Adrianus Jongkind, douanier en ontvanger van accijnzen te Lattrop in 1819, de geboorte van zijn achtste kind Johan Barthold Jongkind bekend. Hij werd ingeschreven in de gemeente Denekamp. Maar wat velen niet weten is dat de kleine Johan al spoedig daarna ook Ootmarsum aandeed. Want, zo lezen we in de trouwbrief van zijn ouders, op 20 juni werd de jonge Johan gedoopt in de Hervormde kerk te Ootmarsum en hij kreeg de voornamen Joan Barthold van de doopgetuige Joan Barthold Besier, een collega en douanevriend van vader Gerrit.

De voornaam 'Joan' werd later afwisselend als Joan en Johan geschreven; dus beslist geen verschrijving.

Uit de trouwbrief

Deze Joan Besier woonde in de stad Oldenzaal op huisnummer 30 en was gestationeerd in Lattrop, eveneens als ontvanger der accijnzen op in- en uitgaande goederen.

Het douanekantoor van Lattrop (tevens woonhuis van Jongkind) stond in die tijd tussen de Breemorsweg en de Kommiezendijk aan de Frensdorferweg, de later zogenoemde Kommiezenhof (zie pijl). De Kommiezendijk liep toen nog langs het douanekantoor en kwam bij het huidige Jongkind monument uit op de Frensdorferweg. Later is deze weg verlegd naar de Breemorsweg.

De peetvader van Joan Jongkind had echter weinig geluk. In de bronnen lezen we dat Joan Besier, geboren te Deventer is overleden op de leeftijd van 37 jaar. Zijn vrouw Hendrika Smelt, geboren te Amsterdam, overleed in diezelfde week op de leeftijd van 39 jaar. Over de oorzaak geeft ons de geschiedenis geen opheldering. Johan Barthold Jongkind was pas vier jaar.

Verhuizing

In 1821 werd zijn vader overgeplaatst en verhuisde het gezin naar Vlaardingen. Het gezin bestond toen uit acht personen. De ouders: vader Gerrit-Adrianus, geboren op 2 februari 1776 te Bergen op Zoom, moeder Wilhelmina van de Burght geboren te Hoeven (NB) op 16 mei 1783. Getrouwd op 10 november 1805 te Hoeven. Kinderen: Johannes, Magdalena Geertruy, Jacobus, Laurens Christian, Gerrit Adrianus en Joan Barthold. Hij is geboren te Lattrop op 3 juni 1819. Twee oudere zusjes Johanna Elisabeth en Wilhelmina Jacoba waren al eerder overleden.

Woonhuis familie Jongkind in het midden wit rechthoekige huis

Huisschildje

In 1821 werd te Vlaardingen Willem Jacobus geboren en daarna in 1826, als tiende kind, Johanna Elisabeth. Zij overleed nog in dat zelfde jaar.

Ze vestigden zich aanvankelijk in een groot leegstaand visserijpakhuis aan de Westhavenkade; het was in die tijd moeilijk om een goede woning te vinden. Later verhuisden ze naar het pand wat verderop langs de Havenkade nummer 60. Een heel andere omgeving met veel water en boten. De kleine Johan was dol op water, schepen en grote kranen. Al vroeg mocht hij met zijn vader mee, wachthouden in het douanehuisje en mee aan boord van de boten in de haven. Erg gefascineerd was hij door de spiegeling, het wisselende licht van zon en maan over het bewegende water en al spoedig beschikte hij over een schetsboekje, waarin hij zijn indrukken en alles wat hij zag vastlegde voor later gebruik. Toen hij wat ouder werd trok hij verder weg, de stad uit de polder in en tekende daar rivieroevers, vaartuigen en de weilanden met de trekvaarten. Daar leerde hij zijn jeugdvriend Ary

Pleijser kennen, de latere kunstschilder, etser en tekenaar. Ary, geboren op 16 april 1819, woonde in dezelfde buurt en was ongeveer even oud als Johan Barthold Jongkind en waarschijnlijk waren het klasgenoten van elkaar.

Samen trokken ze na schooltijd langs de havenkades en trekvaarten om te schetsen en te schilderen. Thuis werkten ze de schetsen uit tot schilderstukken.

Na hun schooltijd ging ieder zijn eigen weg.

Johan Barthold werd door zijn vader aangespoord om, evenals zijn oudere broer Johannes, na zijn opleiding ontvanger der belastingen (inspecteur) te worden. Maar Johan voelde meer voor een carrière als kunstschilder, dat was zijn passie en zijn

moeder steunde hem daarin.

Maar hier was vaders wil wet! Toen Johan Barthold 18 jaar werd (1835) kwam hij in dienst als klerk bij het notariskantoor van Pieter Verkade met vestigingen in Vlaardingen, Maassluis en Maasland. Een jaar later in 1836 kwam er een grote verandering in het gezin Jongkind. Vader Gerrit overleed op 8 juli, nadat hij zijn loopbaan in zijn laatste standplaats Gouda beëindigd had. Moeder bleef met vier zonen, Jacobus (Koos), Gerrit, Johan Barthold, Wim en een kleinkind in het huis wonen. Johannes, de oudste was reeds getrouwd met Geertje Kalishoek, van beroep belastingontvanger 2e klas te Maasland. Magdalena was getrouwd met de heer Smelzer, predikant te Maaswaal. Johan Barthold logeerde daar vaak op de pastorie als hij onderweg was.

Schilderij van Ary Pleijsier

Standbeeld Jongkind Vlaardingen

Laurens was reeds in 1829 te Vlaardingen overleden. Koos werd later waarnemend belastinginnehmer te Gouda en Wim vestigde zich in Utrecht als kruidenier en verfhandelaar en trouwde in 1853 met Adriana Gramberg uit Venlo. Van Gerrit is verder geen beroep bekend. Op 19 juni 1837 verhuisde de familie naar Maassluis en betrok een huurpand van Nicolaas Blank en Elisabeth Poortmans aan de Markt 18. Moeder verhuisde nog meerdere malen binnen Maassluis en vertrok tenslotte op 3 augustus 1853 met Koos naar het huis van Wim in Utrecht; daar overleed zij op 23 augustus 1855. Johan Barthold was intussen klerk geworden in Maassluis, waarschijnlijk bij het notariskantoor Reeser. In die tijd had Johan Barthold al veel getekend en geschilderd op zijn lange tochten langs vaart, vliet, jaagpad en door polders. Hij was waarschijnlijk als koerier voor het notariskantoor onderweg naar Den Haag. Dikwijls nam hij dan zijn schetsboeken met werkstukken mee om deze in Den Haag aan vrienden en bekenden te laten zien. Het beroep van notarisklerk had hem nooit zo getrokken en na de dood van zijn vader nam hij al spoedig ontslag om zich helemaal toe te leggen op zijn schilderpassie.

Kunstschilder

Zijn moeder stimuleerde hem daarbij en stond er achter dat hij wat lessen ging uitproberen aan de Haagsche Teeken- Academie. Dit beviel hem goed. Zijn docenten zagen dat hij kennelijk veel talent had. Andreas Schelfhout, schilder van romantische winterlandschappen, zag wel wat in Jongkind en nam hem aan als zijn leerling. Johan Barthold ging in 1837 bij een zekere Steffens op kamers wonen aan de Amsterdamse

Originele schilderkist van Jongkind

Veerkade waar ook de kunstschilder Charles Rochussen woonde. Ze raakten bevriend en trokken er vaak samen op uit om te schetsen.

Tijdens de lange tochten langs de trekvaarten naar Maassluis en Klaaswaal werd ook de familie bezocht.

In 1845 kwam de Franse kunstschilder Eugène Isabey naar Den Haag en nodigde, op aanprijzen van Schelfhout, Jongkind uit om bij hem in zijn atelier te komen werken. Een jaar later, in

1846, vertrok Johan Barthold Jongkind naar Parijs met een beurs van 200 euro, geregeld door zijn vrienden bij de prins van Oranje.

Parijs

In Parijs kende hij al snel enig succes. Jongkind leefde echter royaal en raakte al gauw in de schulden. Isabey nam, een door de drank ontredde Jongkind mee naar de Normandische kusten. Hij vluchtte na een aantal jaren naar Nederland en schilderde weer de oneindige vlakten, wind en wolken. Maar Parijs bleef trekken. Hij ontmoette er de jonge Monet en Jongkind kreeg waardering van zijn artistieke vrienden en werd bekender.

Hij wordt gezien als voorloper van het impressionisme. Na Vincent van Gogh wordt Johan Barthold Jongkind beschouwd als meest invloedrijke 19e-eeuwse schilder.

Mijn tante Jo is in 1921 in Ootmarsum geboren. Ze was de derde in de rij van elf kinderen. Haar vader was Johan Hulshof en haar moeder Rika Hulshof-Weustink (van café de Rozenstruik). Ze woonden in het hoekhuis aan de Grotestraat/Westwal. Vader Johan runde daar een schoenen-werkplaats met winkel.

Mijn tante groeide op in hetzelfde pand waar ik geboren en getogen ben. Haar leven verliep alleen heel anders dan het mijne. In 1947 trad ze in bij de jonge congregatie van de Medische Missiezusters in het klooster Imstenrade nabij Heerlen. Jo Hulshof was een vrouw, die je graag wilde kennen: ze straalde innerlijke rust uit, kon veel in gang zetten, wist als geen ander de vinger op de zere plek te leggen, ging nooit bij de pakken neerzitten, vond oplossingen waar anderen het niet meer zagen zitten, was voor de duvel niet bang, streng waar nodig, maar altijd rechtvaardig. Haar grootste kracht was toch wel dat ze heel veel geduld had en lastig of gevoelig liggende zaken altijd met diplomatie en humor wist op te lossen. Nu denken nog veel mensen met grote dankbaarheid aan haar terug. Ze heeft voor menigeen het leven een positieve wending weten te geven. Dat deed ze, met name tijdens de 30 jaar, die ze in het Keniaanse Nangina heeft doorgebracht.

Jo Hulshof in 1947 ingetreden als zuster

Trots op onze tante Jo en Zuster Marianna

Mijn eerste herinneringen aan haar stammen uit de tijd dat ze als kloosterzuster naar Ootmarsum terugkwam om haar ouders, mijn opa en oma met wie wij samenwoonden, te bezoeken. Ik vond het spannend, maar gelukkig werd het een heel warm bezoek, voelde het snel heel gewoon en vonden we het erg jammer dat ze 's avonds al op tijd naar het klooster Maria ad Fontes moest. Zover ik me herinner om te bidden, maar zeker ook omdat ze niet bij ons mocht blijven slapen. Een geluk daarbij was wel dat het nog dag was toen we mee mochten om haar weg te brengen, want wat waren we trots op onze tante in het mooiste habijt dat we kenden, donkergrijs met een koningsblauwe sluier.

Vast omlijnde toekomstidealen

Mijn tante Ank zei dat Jo haar ooit vertelde dat ze al op haar zesde wist dat ze naar het klooster wilde. Het duurde tot haar 25e voordat ze zich bij een congregatie aansloot. Ze was echt heel bewust op zoek naar een kloostergemeenschap waar ze zich thuis kon voelen en waar ze haar vastomlijnde toekomstidealen kon verwezenlijken. Die vond ze uiteindelijk bij de Medische Missiezusters. Deze gemeenschap van religieuze vrouwen bood haar de weg om haar dromen uit te laten komen. Het was een moderne en een meer dan gebruikelijke open congregatie. In 1947 trad ze toe tot deze geloofsgemeenschap. Ook daarvoor bestond haar leven uit sociaal werk. Ze ving meisjes en jonge vrouwen op, waarvan de ouders waren gevangen gezet vanwege collaboratie met de Duitsers

Haar eerste klus buiten Nederland kreeg mijn tante in Malawi. Daar kreeg ze de supervisie over de bouw van het ziekenhuis in Phalombe. In dit afgelegen gebied creëerde ze de eerste voorziening voor gezondheidszorg ooit. Na drie jaar was de klus geklaard en stond er een accommodatie voor 100 patiënten. De mensen kwamen van heinde en ver

over nauwelijks begaanbare wegen. Medezusters begonnen met de opleiding gezondheidszorg voor mensen uit de plaatselijke bevolking. Na Malawi vertrok mijn tante naar Jordanië. Ze was er ten tijde van de zesdaagse oorlog waar Jordanië ook bij betrokken was geraakt. Ze vertelde daarover dat de kogels soms over hen heen vlogen als ze van het ene gebouw naar het andere moesten.

Zuster Marianna op de
vliegtuigtrap op weg naar Kenia

In 1969 vertrok ze naar Kenia. Mijn zus Marion bezocht tante Jo in 1975. Het was de belangrijkste drijfveer voor mijn zus om haar opleiding op de pedagogische academie af te maken: mijn vader had haar deze reis beloofd als ze haar diploma zou halen. Toen dat gelukt was, vertrok ze in haar eentje naar Kenia. Ze bewaart nog steeds heel goede herinneringen aan haar bezoek. Samen met mijn tante bezocht ze meerdere wildparken en bleef dan overnachten bij andere kloostergemeenschappen. Tijdens die overnachtingen ontmoette Marion veel verschillende religieuzen. Net als

mijn tante waren deze vooral bezig waren om pragmatische oplossingen te vinden voor de problemen waar de bewoners van het gebied mee te maken hadden. Ze waren niet zo zeer bezig om zieltjes te winnen, maar om ze een beter leven te geven. Een vraag, die ook in die tijd al vaak langs kwam, was of je de mensen niet afhankelijk maakt van ontwikkelingswerk. De Medische Missiezusters vonden het daarom erg belangrijk plaatselijke mensen goed op te leiden, onder meer voor het werk in de zorg.

Sterke familiebanden

Na het overlijden van mijn vader Henny Hulshof in 1977 besloot mijn moeder, Annie Hulshof-Hofsté in haar eentje naar Kenia te reizen om daar haar schoonzus Jo te ontmoeten. Ze stond verbaasd over de moed en het zelfvertrouwen van alle zusters, zelfs een slang in haar slaapkamer kon de zusters niet van hun stuk brengen, maar werd met kennis van zaken opgeruimd. Mijn man Gerhard en ik bezochten mijn tante voor het eerst in 1983. Het werd voor ons een onuitwisbare belevenis. Eerst verbleven we in

de hoofdstad Nairobi, in het huis van de Medische Missiezusters. In die tijd had Nairobi al wel enkele kenmerkende grote gebouwen, maar slechts een heel beperkt winkelaanbod. We genoten erg van de Afrikaanse sfeer met eigen geluiden en geuren, het andere licht en de plaatselijke begroeiing.

Een leuke anekdote vind ik altijd nog dat we apart moesten slapen, omdat er geen tweepersoons-slaapkamers waren in het zusterhuis. En wakker gehouden door de overal blaffende honden weet ik nu ook hoe koud het 's nachts kan zijn in Nairobi. Onvergetelijk is verder dat we met mijn tante in haar donkerrode Renault 5 op safari gingen in het Wildpark vlakbij Nairobi, waar we net voor een bocht in de weg een Afrikaanse buffel tegenkwamen. "Oei!" was haar reactie, "meestal zijn deze niet alleen en ze zijn erg gevaarlijk". "Dan keren we toch om" lieten wij weten. "Helaas, dat gaat me niet lukken" was haar antwoord. Het stuur van haar overnemen ging uiteraard ook niet. Wij de bocht om en ja hoor, we kwamen middenin een kudde buffels terecht. Bij mijn tante moet het zweet in de handen hebben gestaan en ze zal wellicht de nodige weesgegroettes hebben gebeden. Gelukkig konden we er weer terug in de veilige wereld hartelijk

Familie op bezoek met allerlei speelgoed

om lachen.

We reisden vervolgens in één dag met de auto van Nairobi, via Kisumu, naar Nangina. Werkelijk een prachtige reis met ruimte voor een lunch op één van de theeplantages langs de route. Het bleek achteraf de laatste keer te zijn met de auto, want de route werd veel te gevaarlijk door geweld van boevenbenden en stammen-onlusten. Latere keren vlogen we daarom van Nairobi naar Kisumu.

Nicht Hettie Scheper (links) en jongste zus Ank op bezoek bij Jo Hulshof

In 1993 ben ik nog een keer met Gerhard geweest en in 1997 en 1999 in mijn een-tje. De belangrijkste reden om te gaan was heimwee naar mijn tante en de omgeving waar ze woonde en werkte. Ook andere familieleden bezochten haar, evenals meerdere vrienden en bekenden. Hieronder ook leden van het Katholiek Vrouwengilde uit Ootmarsum, waaronder Joke Jacobs. Het KVG heeft jarenlang een bingo georganiseerd om met de opbrengst het werk van mijn tante te ondersteunen en daarvoor was ze deze vrouwenvereniging heel erg dankbaar.

Een impressie van het 50-jarig kloosterjubileum

50-jarig kloosterjubileum

In september 1999 ging ik met mijn tante Ank, haar jongste zus en inmiddels 90 jaar en haar man Coen Meijer naar Nangina om er het vijftigjarig kloosterjubileum van tante Jo te vieren. Later bleek het de laatste keer te zijn dat we haar daar konden bezoeken. Het werd een onvergetelijke tijd. De hele week, voorafgaand aan het feest, werd er door een grote groep vrouwen op verschillende houtvuren gekookt. Eten bereiden voor duizenden mensen, die samen met de nodige hoogwaardigheidsbekleders het feest meevierden. En geloof het of niet, we hebben niets gemerkt van drukte of spanning tijdens alle voorbereidingen. Mijn tante vond zelfs tijd om kleine uitstapjes met ons te maken. Helaas werd ze vlak voor het feest getroffen door een flinke malaria-aanval. Gelukkig kon deze snel met medicijnen onderdrukt worden en was ze net op tijd weer hersteld.

Ik heb nooit zoveel mensen bij elkaar op een feest gezien. Met zoveel vrolijkheid, zoveel warmte, dans, muziek, zang en toneel. ik denk er altijd nog met ontroering en verbazing aan terug.

Geen afscheid van haar geliefde Nangina

Een paar maanden na dit geweldige hoogtepunt, het feest rondom haar 50 jarig kloosterjubileum, werd mijn tante onwel. Het liet zich direct ernstig aanzien. Ze werd opgenomen in het ziekenhuis in Nairobi. Vervolgens werd ze naar Nederland gevlogen om daar verder behandeld te worden. Een terugkeer naar Kenia zat er voor haar helaas niet meer in. Mijn tante heeft dus ook nooit afscheid kunnen nemen van haar geliefde Nangina en van alle mensen die ze beschouwde als haar familie. Haar grote wens om in Nangina begraven te worden, moest ze ook loslaten. Vooruitdenkend had ze er op de voor haar bekende wijze al een plek gereserveerd. Ze wilde begraven worden naast haar geliefde Filippijnse medezuster Maria Fé. Het kwam er niet van. Maar zoals ze

altijd op moeilijke momenten kracht vond in haar geloof, heeft haar dat naar eigen zeggen ook dit keer geholpen. Ze heeft haar verdriet om het plotselinge vertrek uit Nangina om weten te buigen tot een zinvol laatste verblijf in het verzorgingstehuis in Driebergen. Samen met enkele medische missiezusters wist ze hier weer een vorm van gemeenschap op te zetten.

De wonderlijke loop der dingen

Ik weet nog heel goed dat mijn tante en ik de Mill Hill Paters bezochten, ergens halverwege de relatief drukke zandweg van Nangina naar Lake Victoria. Het was ook de plek waar pater Scholten uit Ootmarsum, oom van mijn vriendin Will Scholten en haar broer Stijn, lang gewerkt en geleefd heeft. Hij was toen al overleden. Het was daarom wel extra bijzonder om daar te zijn. Een grappige herinnering bewaar ik aan de mieren, die hun weg naar de cake hadden gevonden. Deze cake was speciaal voor ons gebakken. Die mieren werden door mijn tante afgedaan met 'als je ze eraf veegt, merk je ze niet'.

En hoe mooi dingen dan soms kunnen gaan ... medio vorig jaar werd ik gebeld door Stijn Scholten met de vraag of Ineke Puls, de schoonmoeder van zijn dochter, mij mocht bellen. Ze was voor een bekende van haar uit Kenia op zoek naar familie van zuster Marianna Hulshof uit Ootmarsum. Wetend dat Stijn uit Ootmarsum komt, zorgde ervoor dat de link snel was gelegd.

Mijn familie was al helemaal verrast door het tien pagina's grote artikel over mijn tante Jo vorig jaar februari in de Keniaanse Nairobi Business Monthly. De verrassing werd nog groter toen we merkten dat men ook een film over haar wilde maken. Eén van de schrijvers van het artikel, Eric Ngala, wilde daarvoor graag in contact komen met familie en/of kennissen uit haar geboorteplaats Ootmarsum. Men had de film graag afgelopen voorjaar klaar willen hebben om op 12 april te laten zien in Nangina ter ere van mijn tantes 100ste geboortedag. Helaas kon de film niet gemaakt worden vanwege alle Corona perikelen.

Een klein paradijs op aarde

Dat mijn tante nog zo voortleeft in de harten van de mensen in het Keniaanse Nangina voelt als een postuum eerbewijs aan haar. Hun Zuster Marianna en onze tante Jo is in 2008 op 8 januari overleden in Driebergen en we hebben haar op 11 januari begraven op het katholieke kerkhof aldaar.

Wat is het toch bijzonder waardevol dat mijn tante Jo Hulshof, zuster Marianna, daar in Kenia een plek creëerde waar de bewoners een 'hemel op aarde' ervoeren.

Binnen de Vereniging Heemkunde Ootmarsum is er regelmatig gesproken over het digitaal vastleggen van informatie. Deze ontwikkeling is goed zichtbaar op de website van de Heemkunde Ootmarsum. De Jaarboeken zijn erop te vinden, maar ook de gegevens van de diverse werkgroepen. Wat te denken bijvoorbeeld van de gedichten van de stadsdichters.

Burgerlijke Stand

Vijf jaar geleden is de werkgroep Genealogie gestart met het digitaliseren van de gegevens van de burgerlijke stand sinds 1811. Geboorten, huwelijken en overlijdens van alle personen, die in die tijd in Ootmarsum geleefd hebben, vormen zo samen inmiddels ruim 2700 stambomen. De gegevens van de burgerlijke stand worden verder aangevuld met de gegevens van het bevolkingsregister, waarin vanaf 1860 per decennium de woonadressen van de Ootmarsummers bijgehouden werden. De persoonsgegevens zijn gecompleteerd met bijna 5000 bidprentjes, die door meerdere Ootmarsummers door de jaren heen zijn verzameld.

De geschiedenis van ons stadje is door tal van wetenswaardige verhalen gebundeld in de Canon van Ootmarsum. Deze 50! verhalen zijn allemaal te lezen op de website van de Heemkunde. Onze vereniging is verre van stoffig. Dat is heel goed af te leiden uit de items 'Wie Woonde Waar' of zoals het op de site te vinden is onder 'Huizen en hun bewoners' en 'Ootmarsummers'.

Ootmarsum vanuit de lucht waar het stratenplan goed te zien is

Kille gegevens worden herkenbare verbanden

Twee jaar geleden is een begin gemaakt met het digitaliseren van de straten en woningen. Uit de historische gegevens van het kadaster vanaf 1800 zijn de eigenaren en daarmee de huisnummers, die destijds in gebruik waren, gereconstrueerd. Foto's van de hedendaagse situatie zijn aangevuld met historische foto's, zodat een beeld aan het ontstaan is van de ontwikkeling van Ootmarsum en zijn bewoners van 1800 tot nu. Herkenbare en dus tot de verbeelding sprekende verhalen en stambomen komen tot leven door het combineren van kille geboortedata en huisnummers.

Inmiddels staan er ruim 2700 stambomen op de website, verbonden met een 500-tal historische adressen. De huizen in en om Ootmarsum worden consciëntieus vastgelegd. Hierdoor kan men de veranderingen zien en daarnaast zijn we continue bezig om de inwoners van deze panden in beeld te brengen. Dus naast de ontwikkelingen van de huizen en gebouwen wordt, door het systematisch invoeren van gegevens, ook duidelijk welke families er in welke panden hebben gewoond.

Onder het motto 'Wie Woonde Waar' kan ieder, die dat wil, op deze website zoeken naar woningen, winkels en andere gebouwen in het hedendaagse Ootmarsum. Met behulp van de kadasterkaarten uit 1832 zijn deze panden verbonden met de eigenaren uit die tijd. Bijna 200 jaar geleden dus! De nadruk ligt bij de oude stad Ootmarsum, maar ook de buitengebieden zijn op deze wijze in kaart gebracht. Van elk pand zijn één of meer foto's opgenomen: een actuele, maar ook foto's 'uit de oude doos'. Er wordt nog druk gewerkt aan het toevoegen van foto's en verhalen die ons aangereikt worden.

Wie woonde waar in Ootmarsum?

De huidige naamgeving van straten is in de loop van de eeuwen ontstaan. Om de vraag 'Wie Woonde Waar' te beantwoorden, gaan we eerst even terug in de geschiedenis. De eerste topografische kaart van Ootmarsum werd in 1560-1561 getekend door Jacob van Deventer. Hij deed dit in opdracht van de toenmalige landsheer, de Spaanse koning Filips II. Zijn vader, keizer Karel V, had in 1528 de politieke leiding van Overijssel overgenomen van de bisschop van Utrecht. Het was voor de Spaanse machthebbers van groot militair-strategisch belang om plattegronden van alle Nederlandse steden te hebben. Deze kaarten waren niet openbaar, maar staatsgeheim. Ootmarsum was in die tijd belangrijk genoeg om in kaart te brengen. Dankzij het nauwkeurige werk van Jacob van Deventer kunnen we ons een goed beeld vormen van het middeleeuwse Ootmarsum.

Op internet zijn er allerlei gegevens te vinden omtrent geboorte, huwelijk en overlijden. Zeker over de periode vanaf 1811 is er veel informatie aanwezig. In dat jaar is er door de toenmalige Franse overheersers van ons land de 'Burgerlijke Stand' ingevoerd, waarin elke geboorte, huwelijk en overlijden werd geregistreerd. Deze vorm van registratie bestaat heden ten dage gelukkig nog steeds, waardoor stamboomonderzoekers al snel in staat zijn om gegevens omtrent de voorouders vanaf 1811 eenvoudig terug te vinden.

In het begin van de 19e eeuw hebben alle woonhuizen in de stad zelf een uniek huisnummer gekregen, dat was het adres. Later zijn deze nummers gewijzigd en aan het begin van de 20e eeuw werd aan het huisnummer ook een straatnaam gekoppeld. Een deel van de straten heeft later een andere naam gekregen en ook zijn de huisnummers na 1940 weer gewijzigd: het eerste huis in elke straat was nummer 1.

Stamboom van de familie Broekhuis

De eigenaren van de panden uit 1832 zijn voor zover mogelijk en bekend gekoppeld aan de stamboom 'Zoek een Ootmarsummer' en op deze wijze kan men met behulp van de website op zoek gaan naar de plaatsen waar voorouders vandaan komen.

In deze bijdrage willen we het verhaal van de familie Broekhuis als voorbeeld nemen. Er zijn een zevental stambomen van zeven verschillende voorvaderen van de families Broekhuis. Wij beschrijven hier de stamlijn die begint bij Albertus Broekhuis, die in 1766 in Reutum is geboren en op 18-jarige leeftijd trouwde met Henrica van Benthem.

Kerkplein 12

Zij woonden wat nu Kerkplein 12 is en dat is ongetwijfeld beter bekend als de voormalige winkel van Quaink en het woonhuis van dokter Dekkers dat in 2017 door de huidige bewoners, de familie Hoogeling, is gemoderniseerd. Deze verbanden zijn er dus te geven door het koppelen van alle gegevens. Maar terug nu naar de familie Broekhuis. Albertus en Henrica kregen vier kinderen.

Bernardus Broekhuis 1785-1853

De oudste, Bernardus, zag het levenslicht op 5 september 1785. Deze trouwde met Maria Geerdink. Uit dit huwelijk werden twee dochters geboren, die veel te jong stierven. Bernardus' vrouw Maria stierf in het tweede kraambed. Hij hertrouwde met de dienstmeid Anna Terhorst en uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren. Vijf van hen worden hieronder beschreven. De oudste dochter, Maria, overleed in 1814 en was nog maar 7 maanden oud.

Albert Broekhuis 1816-1889

Albert was het tweede kind uit dit huwelijk en net als zijn vader en grootvader beoefende hij het beroep van kuiper. Hij trouwde in 1863 met Euphemia Aleida Oude Smienk en zij bleven op dit adres aan Kerkplein 12 wonen samen met de ongehuwde broer Lambertus Hendrikus. Er werden twee kinderen geboren: Anna Helena en Bernardus. Het gezin is in 1869 verhuisd naar de Molenstraat, waar de vrouw van Albert in 1871 overleed. Van Anna Helena zijn naast de geboorteakte geen gegevens teruggevonden, Bernardus is na zijn huwelijk met Geertruida Maria Boswinkel naar Haaksbergen verhuisd, dus vanuit deze tak zijn er geen nazaten meer in Ootmarsum.

Aleida Maria Broekhuis 1819-1885

We schakelen over naar de volgende tak uit het huwelijk van Bernardus Broekhuis en Anna Terhorst en dat is de zus van Albert. Zij heet Aleida Maria en werd geboren in 1819. Aleida kreeg kennis aan de 49-jarige koperslager Johannes Gerhardus Buijvoets, die vanuit het Belgisch-Limburgse Neerpelt zijn geluk in Ootmarsum kwam zoeken. Zij trouwden in 1841 en gingen bij haar ouders inwonen. De woning van 129 m² moest nu onderdak bieden aan 8 volwassenen. Buijvoets kocht al snel het pand aan de Oostwal, waar hij zijn winkel oprichtte. Het gezin bleef nog tot 1855 aan het Kerkplein

Oostwal Buijvoets destijds rijwielhandel

wonen, waar 5 kinderen werden geboren. De kinderen Maria Elisabeth en Johanna Maria overleden hier op jonge leeftijd. Rond 1855 verhuisde het gezin naar de Oostwal en dat is de plek tussen het huidige café de Poort en bistro 'De Wal'. Hier werden nog vier kinderen geboren. Twee maanden voor de geboorte van het laatste kind, overleed Johannes Gerhardus Buijvoets in 1856. Zijn vrouw Aleida Maria Broekhuis moest de zaak alleen runnen, haar kinderen waren nog veel te jong.

Op deze plek aan de Oostwal werd de winkel nog generaties lang voortgezet met een koperslagerij, een rijwielhandel en een installatiebedrijf van...Buijvoets.

Lambertus Hendrikus Broekhuis 1821-1894

Een andere tak werd gevormd door Lambertus Hendrikus, maar hij bleef vrijgezel. Hij verhuisde naar de Ganzenmarkt 1 waar zijn broer Johannes Hendrikus sinds 1864 woonde.

Maria Broekhuis 1823-1863

Dochter Maria Broekhuis werd geboren op 16 april 1823 en trouwde in 1846 met Bernardus Smudde. Het echtpaar ging wonen aan de Kapelstraat en later aan de Ganzenmarkt. Er werden acht kinderen geboren, waarvan er vier op jonge leeftijd overleden. Maria overleed enkele maanden na de geboorte van hun laatste kind in 1863.

Na het overlijden van Maria zijn Bernardus en de kinderen gaan wonen aan de Walsstraat 11 en in 1874 verhuisde het gezin naar Oldenzaal.

Johannes Hendrikus Broekhuis 1827-1900

Johannes Hendrikus Broekhuis was de jongste zoon en geboren op 9 september 1827. Net als zijn broers was hij kuiper en woonde in het ouderlijk huis tot het overlijden van hun moeder. Hij kreeg daarna kennis aan de weduwe Antonia Ossenvoort die woonde aan de Ganzenmarkt 14 (later Landbouwersbank en nu woning Rob Meijer). Zij trouwden in 1862 een half jaar na het overlijden van moeder Broekhuis.

voormalige Landbouwersbank aan de
Ganzenmarkt huidige woning Rob Meijer

Op de site van de Heemkunde is het verdere, en toch enigszins trieste verloop van deze familie Broekhuis te vinden. Het geeft mede aan hoe het leven in die tijd was en hoe hoog het sterftecijfer onder kinderen. Maar ook jonge moeders stierven in hun kraambed of vlak daarna.

Het vinden van de stambomen en deze combineren met de woonplekken van de families, op de Heemkunde website wordt zo erg boeiend. Op deze wijze wordt Ootmarsum en haar omgeving steeds verder in kaart gebracht. Ooit begonnen met de kaart van Jacob van Deventer en nu, anno 2022, heel gedetailleerd met de digitale kaart op onze website.

Ine Hulsman

Januari

- 17 Stichting Stop Afvalwater Twente (SSAT) onder leiding van Freddy Mensink, wil onafhankelijk onderzoek naar gang van zaken afvalwaterinjecties door NAM. Veel calamiteiten bij injectielocatie Tramweg in Rossum.
- 22 Onderzoek naar leefbaarheid centrum Ootmarsum door gemeente van start: teveel toeristen, vergrote terrassen en Kerkplein als parkeerplaats leggen knelpunten bloot.
- 22 Chris Velthuis, maker van vele gedichten en tekeningen voor het Jaarboek, op 91-jarige leeftijd overleden.
- 30 Kloosterkapel aan eredienst onttrokken door verkoop klooster aan Gerard Kosse.

Februari

- 7 Extreem winterweer: overlast door hevige sneeuwval, snijvende oostenwind en strenge vorst.
- 12 Geen carnaval wegens corona uitbraak maar 'het Othmar Ommetje': tocht langs etalages met historische, nostalgische foto's van Othmarridders en Siepeljonkers.
- 13 Hartverwarmende actie Vogelwerkgroep om vogels in buitengebieden van brood en reuzel te voorzien.
- 13 Strenge vorst maar nog steeds geen ijsbaan. Visvijver 'n Wiel'n hof onbetrouwbaar na renovatie 2017.

Maart

- 12 Canadese esdoorn geplant bij basisschool de Meander ter herinnering aan '75 Jaar Vrijheid'. Een symbolisch gebaar aan bevrijders.
- 19 Werkzaamheden plaatsing zendmast op de Kuiperberg van start.
- 20 Eerste exemplaar Jaarboek uitgereikt aan Elly Bökkers-Oldé Lohuis als eerbetoon aan haar man, Toon, in Engels' tuin in de nabijheid van 'zijn' sequoiaboom.
- 21 Zwembad 'de Kuiperberg' opent vervroegd haar poorten vanwege corona.
- 25 Provincie start pilot: herstel insectenbestand, met bloemrijke bermen langs Rondweg.
- 26 Start bouwactiviteiten B&B, bierspa en tabaksmuseum op Commanderieplein.
- 28 Tweede jaar op rij geen palmpaasoptocht vanwege Covid-19.

April

- 2 Goede Vrijdag: stilte op het Kerkplein. Voor tweede achtereenvolgende jaar geen voorstellen nieuwe poaskearls. Zij en Stichting Paasgebruiken halen traditionele gebruiken van de agenda.
- 2 Schaatsclub stopt na 40 jaar met papierinzameling. Teruglopend ledental en tegenslagen zijn daar debet aan. KV de Brink en Othmarridders nemen het stokje over.
- 12 Heemkunde uitgenodigd bij TV opnames in Wyllandrie over opvang Hongaarse vluchtelingen in 1956 in toenmalig P.T.T. vakantieoord.
- 22 Natuurwerkgroep en leerlingen Meander zaaien bloemenlint voor bijen en insecten om te overleven.
- 26 Koninklijke onderscheiding tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau voor Ben Vrielink en Vincent Maaswinkel.
Benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau Celine Slots en Jan Meijer.

Mei

- 1 Galerie Art Brut KiK zet, in samenwerking met VVV en ondernemers, kunstroute uit. Kwetsbare kunstenaars staan in de schijnwerpers.
- 4 Sobere herdenking slachtoffers Tweede Wereldoorlog met handjevol mensen vanwege Covid-19.
- 5 Voor tweede keer Bevrijdingsdag in coronatijd: geen feestelijke herdenking. Vrijheidsmaaltijdsoep uitgedeeld in centrum en aan zorginstellingen.
26-Startersappartementen in voormalige RABO bank/huisartsenpraktijk aan Westwal.

Juni

- 5 Elephant Parade slaat vleugels uit in Noordoost-Twente. Gemeenten Dinkelland, Oldenzaal, Losser en Tubbergen slaan handen ineen.
- 11 Burgemeester John Joosten onthult winnend 'Elephant' ontwerp van basisschoolleerling Kim Roeleveld. Tevens opening foto-expositie kunstenaar Paul Eertman in r.k. kerk
- 18 'Ootmarsum viert de langste dag', steunt financieel vijf sportverenigingen: KV de Brink, BC de Schalm, TCO, Set-Up '65 en KOSC.
- 24 Ondernemers tegen parkeerbeleid gemeente vanwege overvol centrum. Petitie gestart tegen opheffen blauwe zone.

Juli

- 8 VVV Ootmarsum viert 120-jarig jubileum.
- 11 Henk Eweg, vast historische schrijver Jaarboek, op 96-jarige leeftijd overleden.
- 28 Onbegrip en ergernis inwoners over blokkade parkeerplaatsen door plaatsing paaltjes langs deel Kerkplein.
- 31 Ootmarsum schenkt goederen Kringloopwinkel Dinkelland-Tubbergen aan getroffen bewoners Limburg na catastrofale overstromingen.

Augustus

- 2 Stadsdichter Olga ter Haar zet met haar gedicht: 'Wat is er toch gebeurd? Wanneer is de Ootmarsummer weer aan de beurt?' het parkeren in de schijnwerpers.
- 20 Marktkooplui kritisch ten aanzien parkeerbeleid gemeente; markt trekt nu al minder bezoekers.

September

- 2 Burgermeester John Joosten en wethouder Benno Brand openen 10e versie Glazen Huis. Opbrengst naar: EHBO-Set-Up'65-Jeugdwerkgroep Damast-Verjaardagsbox Dinkelland en Bergruiters.
- 3 Oud Ootmarsummer Marcel Rekers, IC- verpleegkundige Radboudziekenhuis, geeft boeiend betoog over impact Corona.
- 5 Opbrengst Glazen Huis brengt uniek bedrag van € 35.000 op.
- 10 Veel belangstelling weekend '75 jaar vieren in Vrijheid'. Leerlingen Meander openen met sponsorloop. Opbrengst ruim € 5700.
- 11 Beeld 'De Vredesduif' van Berend Seiger onthuld; een blijvende herinnering aan '75 jaar Vrijheid'.
- 18 Beekdal Appellaantje, parel in de natuur van Ootmarsum, ligt er weer keurig bij dankzij Stichting Natuur en Milieu.
- 18 KBO afdeling Ootmarsum viert zilveren jubileum.

- 19 Vredesfietstocht met humor en kunst langs negen kerken en kapellen van Noordoost-Twente.
- 19 Gouden jubileum Stem en Klank. Gregoriuspenning voor Marietje Steinmeijer; Lidy Jansen, 50 jaar lid, ontvangt vaas met inscriptie.
- 26 Jan-Willem Achterkamp stopt na acht jaar, als beiaardier in Ootmarsum.

Oktober

- 2 Vogelwerkgroep Heemkunde telt in Ottershagen maar liefst 1683 overtrekkende trekvogels.
- 17 Ootmarsumse Tom Meijer Nederlands kampioen armworstelen.
- 21 Ondernemers Federatie Ootmarsum komt met eigen alternatief verkeers- en parkeerplan voor de binnenstad.
- 28 Op jaarvergadering Heemkunde bekendmaking samenvoeging BMS en Vereniging Heemkunde Ootmarsum en Omstreken. Samen verder als Stichting Heemhuis Poorten Frederik.
- 31 Veiling Elephant Parade levert ruim € 45.000 op. Opbrengst naar Art Brut KiK en organisatie bescherming bedreigde olifanten.

November

- 4 Aanscherping coronamaatregelen. Polsbandje (QR-code én identiteitsbewijs) als toegangsbewijs verplicht op Koale Karmis.
- 15 Stichting Kringloop Dinkelland-Tubbergen, vestiging Ootmarsum, ontvangt Vrijwilligersprijs Overijssel.
- 21 Gouden Gregoriusspeld voor Fons Olde Dubbelink wegens 60-jarig koorjubileum.

December

- Alle kerstactiviteiten afgelast vanwege hoge corona besmettingen.
- 11 Drama bij optuigen kerstboom.
- 13 Henk Verhoef nieuwe beiaardier Koning Willem-Alexander carillon.
- 17 Succes Freddy Mensink in strijd tegen afvalwaterinjecties NAM in Twentse bodem. Motie 'stop afvalwaterinjecties' aangenomen in Tweede Kamer.
- 31 Parkeerplaats hoek Oldenzaalsvoetpad/Smithuisstraat, vernoemd naar Ootmarsums stadshistoricus en Nachtwacht Ben Morshuis.

Bron: Knipselkrant heemkunde met dank aan Ans ter Huerne.

SPONSOREN

WIJ DANKEN DE VOLGENDE BEDRIJVEN DIE DE UITGAVE
VAN HET JAARBOEK 2022 MOGELIJK MAAKTEN.

